TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE GRUBU EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

TÜRKİYE'DEKİ SIĞINMACILARIN ENTEGRASYONUNDA YAYGIN EĞİTİMİN ROLÜ

Kevser FIRAT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2025

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE GRUBU EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

TÜRKİYE'DEKİ SIĞINMACILARIN ENTEGRASYONUNDA YAYGIN EĞİTİMİN ROLÜ

Kevser FIRAT

Danışman: Prof. Dr. Cahit ASLAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2025

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

Bu çalışma, jürimiz tarafından Felsefe Grubu Eğitimi Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Cahit ASLAN
(Danışman)

Üye: Prof. Dr. Adnan GÜMÜŞ

Üye: Doç. Dr. Mehmet Fatih GÜLOĞLU

ONAY
Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.
…/…/2025

Prof. Dr. Hüseyin GÜLER
Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ETİK BEYANI

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kuralları doğrultusunda hazırladığım bu çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim

  …/…/2025

Kevser FIRAT

ÖZET

TÜRKİYE'DEKİ SIĞINMACILARIN ENTEGRASYONUNDA YAYGIN EĞİTİMİN ROLÜ

Kevser FIRAT

Yüksek Lisans Tezi, Felsefe Grubu Eğitimi Ana Bilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Cahit ASLAN
Temmuz 2025, 86 sayfa

Bu çalışma, Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların yaygın eğitim kurumlarına katılımının topluma entegrasyon süreçlerine etkisini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Araştırma, Adana ili genelinde 18-60 yaş aralığındaki Suriyeli bireyler arasında gerçekleştirilmiş ve yaygın eğitim programlarına katılanlarla katılmayan bireyler arasındaki farklar analiz edilmiştir. Çalışmada dil öğrenimi, mesleki beceri kazanımı, sosyal uyum ve kültürel farkındalık gibi entegrasyon unsurları incelenmiştir.

Veriler, yüz yüze görüşmeler ve anketler aracılığıyla toplanmış; elde edilen bulgular SPSS programında analiz edilmiştir. Sonuçlar, yaygın eğitim programlarının sığınmacıların Türkçe dil yeterliliğini, mesleki yetkinliklerini ve sosyal bağlarını güçlendirdiğini göstermektedir. Dil öğrenme süreci, özellikle genç bireyler için daha hızlı ilerlerken, kadınların eğitime katılımının çocuk bakım hizmetleri gibi destekleyici mekanizmalarla artırılması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca, yaygın eğitim programlarının, sığınmacıların kendilerini toplumun bir parçası olarak görmelerine katkıda bulunduğu belirlenmiştir.

Araştırma bulguları, entegrasyon sürecinde yaygın eğitim kurumlarının önemini ortaya koymakta ve daha kapsayıcı, erişilebilir ve sürdürülebilir programların geliştirilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Dil bariyerlerinin aşılması, ekonomik bağımsızlık kazanımı ve kültürel etkileşim, entegrasyonun temel yapı taşlarını oluşturmaktadır. Bu bağlamda, Halk Eğitim Merkezleri gibi yaygın eğitim kurumlarının rolü, toplumsal uyum ve barışın sağlanmasında kritik bir faktör olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli sığınmacılar, yaygın eğitim, toplumsal entegrasyon, dil öğrenimi, sosyal uyum, mesleki eğitim

ABSTRACT

THE ROLE OF INFORMAL EDUCATION IN THE INTEGRATION OF REFUGEES IN TÜRKİYE

Kevser FIRAT

Master Thesis, Department of Teaching Sociology, Psychology and Philosophy
Supervisor: Prof. Dr. Cahit ASLAN
July 2025, 86 pages

This study aims to evaluate the impact of participation in non-formal education institutions on the social integration processes of Syrian migrants in Turkey. The research was conducted among Syrian individuals aged 18-60 in Adana province, analyzing the differences between those who participated in non-formal education programs and those who did not. Elements of integration such as language acquisition, vocational skill development, social adaptation, and cultural awareness were examined.

Data were collected through face-to-face interviews and surveys, and the findings were analyzed using the SPSS program. Results showed that non-formal education programs strengthen migrants' Turkish language proficiency, vocational competencies, and social bonds. While language acquisition progressed more rapidly among younger individuals, the study emphasized the need to increase women's participation through supportive mechanisms such as childcare services. Furthermore, the study revealed that non-formal education programs contribute to migrants' perception of themselves as part of society.

The research findings highlight the importance of non-formal education institutions in the integration process and point to the need for developing more inclusive, accessible, and sustainable programs. Overcoming language barriers, achieving economic independence, and fostering cultural interaction form the foundational pillars of integration. In this context, the role of non-formal education institutions such as Public Education Centers is evaluated as a critical factor in ensuring social cohesion and peace.

Keywords: Syrian migrants, non-formal education, social integration, language learning, social cohesion, vocational training

ÖNSÖZ

Bu çalışma, Türkiye'deki sığınmacı ve mültecilerin topluma entegrasyonunda yaygın eğitim kurumlarının rolünü değerlendirme amacıyla başlatılmıştır. Çalışma fikri, Suriyeli sığınmacıların ülkemizdeki entegrasyon sürecinde yaşadığı zorluklar üzerine yapılan tartışmalar ve akademik bir ilginin sonucunda ortaya çıkmıştır. Özellikle Adana ili genelinde yapılan gözlemler, yaygın eğitim programlarının entegrasyondaki potansiyel etkilerinin daha yakından incelenmesi gerektiğini göstermiştir.

Araştırma süreci, literatür taraması ve saha çalışmalarından oluşmaktadır. Çalışmanın teorik altyapısı, göç ve entegrasyon konularındaki yerel ve uluslararası kaynaklarla güçlendirilmiş; saha çalışmaları ise Suriyeli sığınmacıların bireysel deneyimlerinden hareketle gerçekleştirilmiştir. Katılımcılarla yapılan yüz yüze görüşmeler ve anketler aracılığıyla toplanan veriler, yaygın eğitim programlarının dil öğrenimi, mesleki beceri kazanımı ve sosyal uyuma olan etkilerini anlamaya yönelik detaylı analizlere tabi tutulmuştur.

Sonuçlar, yaygın eğitim programlarının entegrasyon sürecine önemli katkılar sağladığını ortaya koymuştur. Bu programlar, sığınmacıların sadece dil bariyerini aşmasına değil, aynı zamanda kendilerini toplumun bir parçası olarak hissetmelerine de katkıda bulunmuştur. Çalışma süresince elde edilen bulgular, daha kapsayıcı ve sürdürülebilir politikaların geliştirilmesi gerekliliğini açıkça göstermektedir.

Bu süreçte desteğini esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Cahit ASLAN'a, saha çalışmaları sırasında yardım eden kurumlara ve katkı sağlayan tüm katılımcılara teşekkür ederim. Çalışmamın, bu alandaki literatüre küçük de olsa bir katkı sunmasını dilerim.

Kevser FIRAT

Adana, 2025

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET… iv
ABSTRACT....v
ÖNSÖZ vi
TABLOLAR LİSTESİ....x
ŞEKİLLER LİSTESİ xii
GRAFİKLER LİSTESİ.... .xiii
KISALTMALAR
xiv

BÖLÜM I
GİRİŞ

1.1. Göç ve Entegrasyon Kavramlarının Tanımı ve Kapsamı 2
1.2. Dünyada ve Türkiye'de Göç Hareketleri....3
1.2.1. Küresel Göç Dinamikleri....3
1.2.2. Hukuki Statüye İlişkin Kavramlar....4
1.2.2.1. Sığınmacı Kavramı....4
1.2.2.2. Mülteci Kavramı 5
1.2.2.3. Sığınmacı Kavramı....5
1.2.2.4. Şartlı Mülteci Kavramı....5
1.2.2.5. İkincil Koruma Kavramı 5
1.2.2.6. Geçici Koruma Kavramı 5
1.2.3. Türkiye'nin Göç Tarihi....6
1.2.4. Göçün Nedenleri....6
1.2.5. Suriyelilerin Hukuki Statüsü 8
1.2.6. Türkiye'deki Hukuki Düzenlemeler....8
1.2.6.1. Geçici Koruma Statüsü....8
1.2.6.2. Kavramsal Karmaşa 9
1.2.7. Türkiye'ye Göçün Nedenleri....9
1.3. Göç Felsefesi: Kavramsal Çerçeve, Etik Sorular ve Normatif Perspektifler....11
1.3.1. Göç ve İnsanlık Tarihi....11
1.3.2. Göç Etiği ve Normatif Çerçeve 11

1.3.3. Mülteci Haklarının Teorik Temeli....11
1.3.4. Küreselleşme, Misafirperverlik ve Modern Hukuk....12
1.3.5. Göç ve Kimlik Politikaları....13
1.3.6. Göç ve Devlet Egemenliği....13
1.3.7. Göç ve Kültürel Çoğulculuk....14
1.4. Sığınmacıların Yaşadığı Sorunlar....14
1.4.1. Suriyeli Sığınmacıların Sorunları....16
1.4.1.1. Ekonomik Sorunlar ve İşsizlik....16
1.4.1.2. Suriyeli Sığınmacıların Çalışma Hakları....17
1.4.1.3. Düşük Ücretler ve Kayıt Dışı İstihdam....18
1.4.1.4. Cinsiyet ve Eğitim Farklılıkları....18
1.4.1.5. Çocuk İşçiliği....19
1.4.1.6. Uyum Sorunu....19
1.4.1.7. Sürekli Yer Değiştirme ve Eğitimden Kopma....19
1.4.1.8. Dil Bariyeri....20
1.4.1.9. Ulaşım Sorunları....20
1.4.1.10. Halkın Olumsuz Algısı....20
1.4.1.11. Ayrımcılık ve Dışlanma....21
1.4.2. Suriyelilerin Sağlık ile İlgili Problemleri....21
1.4.2.1. Kamp Dışı Yaşam ve Sağlık Sorunları....22
1.4.2.2. Sağlık Hizmetlerine Erişim....22
1.4.2.3. Psikolojik Sağlık Sorunları....23
1.4.2.4. Sağlık Hizmetlerinde Ayrımcılık ve Toplumsal Önyargılar....23
1.4.3. Eğitim Sorunları....23
1.4.4. Çözüm Önerileri....25
1.5. Türkiye'de Sığınmacı ve Mültecilerin Entegrasyonu....26
1.6. Türkiye'de Suriyeli Mültecilerin Eğitime Entegrasyonu....27
1.6.1. Yetişkinlerde Eğitim....29
1.6.1.1. Eğitime Katılma Yönelimleri....29
1.6.2. Yaygın Eğitim Kurumlarının Sığınmacıların Entegrasyonundaki Rolü....30

BÖLÜM II

GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Kavramsal Açıklamalar....33
2.2. Araştırmanın Amacı....34
2.3. Sayıltılar....35
2.4. Çalışma Tasarımı....36
2.5. Araştırma Evreni ve Örneklem Büyüklüğü....37
2.6. Veri Toplama Aracı....37
2.7. Veri Toplama Süreci....40
2.8. Sınırlılıklar....40
2.9. Verilerin Analizi....41

BÖLÜM III
BULGULAR

3.1. Yabancılara Yönelik Verilen Eğitimler....42
3.1.1. Yabancı Yetişkinlere (18-65 yaş) Yönelik Yaygın Eğitim Verileri ve Yapılan Çalışmalar....42
3.1.2. Yabancı Diller Türkçe A1 Seviyesi Kurs Programı....46
3.2. Demografik Özellikler İle Gruplar Arasındaki Farklılıklar....47
3.3. Yaygın Eğitim İle İlgili Sorularla Gruplar Arasındaki Farklılıklar....48
3.4. Yaygın Eğitim Programlarına Katılım Boyutu İle İlgili Sorularla Gruplar Arasındaki Farklılıklar....52
3.5. Kültürel Farkındalık ile Gruplar Arasındaki Farklılıklar....59
3.6. Entegrasyon Süreçleri Bilgisi ile Gruplar Arasındaki Farklılıklar....60

BÖLÜM IV
SONUÇ

4.1. Sonuçlar....65
4.2. Öneriler....73

KAYNAKÇA....75
EKLER....84
EK 1. Veri Toplama Formu....84

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 1. Suriyeli Mültecilerin Demografik Özellikleri 18
Tablo 2. Türkiye'de Suriyeli Kadınların Eğitim Durumu Dağılımı (2014-AFAD) 27
Tablo 3. Kurs Türüne ve Yıllara Göre Yabancı Uyruklu Kursiyer Verileri (2014-2024) 43
Tablo 4. Yabancı Uyruklu Kursiyerlerin En Çok Yararlandığı İlk 10 Kurs 44
Tablo 5. En Çok Yabancı Uyruklu Kursiyeri Olan İlk 10 İl.....45
Tablo 6. Demografik Özellikler İle Gruplar Arasındaki Farklılıklar 48
Tablo 7. Yaygın Eğitim İle İlgili Sorularla Gruplar Arasındaki Farklılıklar 50
Tablo 8. "Tecrübeli Bir Yetişkin Olarak Size Göre Yetişkinlerin Gerçek Eğitim İhtiyaçlarının Neler Olduğunu Düşünüyorsunuz? Kısaca Yetişkinlere Onların Esas İhtiyacı Olan Ne Tür Kurslar Verilmelidir?" Yönergesi ile Gruplar Arasındaki Farklılıklar.....52
Tablo 9. "Bu Yaygın Eğitim Programına Kaydolmaya Karar Vermenize Ne Sebep Oldu?" Yönergesi İle Gruplar Arasındaki Farklılıklar 53
Tablo 10. "Bu Programa İlk Başladığınızda Kendinizi Nasıl Hissetiniz?" Yönergesi ile Gruplar Arasındaki Farklılıklar 54
Tablo 11. "Siz Buradaki Eğitim Fırsatlarına Erişiminizi Nasıl Sağlıyorsunuz, Bu Tür Kursların Varlığından Nasıl Haberdar Oldunuz vs.?" Yönergesi ile Gruplar Arasındaki Farklılıklar.....55
Tablo 12. "Yetişkin Eğitim Programları Gibi Kurslara Gitmek Size Ya Da Ailenize Toplumsal Hayatta Katılmada Ne Tür Avantajlar Sağladı?" Yönergesi ile Gruplar Arasındaki Farklılıklar 56
Tablo 13. "Geldiğiniz Ülkede Daha Önce Verilen Eğitim İle Bu Ülkede Verilen Eğitimi Karşılaştırsanız Benzerlikleri ve Farklıkları Bakımdan Neler Söyleyebilirsiniz?" Yönergesi İle Gruplar Arasındaki Farklılıklar 58
Tablo 14. "Türkiye'nin Kültürünü Ve Geleneklerini Öğrenmek/Tanımak İster Misiniz?" Yönergesi İle Gruplar Arasındaki Farklılıklar 59

Tablo 15. "Hiç "Aslında Ev Sahibi Bu Halkla İletişim Kurdukça Burayı Sevdim" Dediğiniz Oluyor Mu? Bu Duygularınızın Gelişmesini Sağlayan Yaşantınızdan Örnekler Benimle Paylaşır Mısınız?" Yönergesi İle Gruplar Arasındaki Farklılıklar.....61

Tablo 16. "Psikolojik Olarak Sizi İyi Hissettiren İnsanların Var Olduğunu Düşünür Müsünüz? Bu Konudaki Yaşantı Ve Duygularınızı Benimle Paylaşır Mısınız?" Yönergesi İle Gruplar Arasındaki Farklılıklar 62

Tablo 17. "Türkçe Konuşabilme Yetiniz Artıkça Kendinizin Diğer Sığınmacılardan Avantajlı Hale Geldiğiniz Söylenebilir Mi?" Yönergesi İle Gruplar Arasındaki Farklılıklar 63

Tablo 18. "Sizi Ayakta Tutacak Geleceğe Yönelik Hayaller Kurar Mısınız? Örneğin Ne Tür Hayalleriniz Olur?" Yönergesi İle Gruplar Arasındaki Farklılıklar 64

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 1. Suriyeli İş Gücü ve Kayıtlı İstihdam 21

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik No **Sayfa No**

Grafik 1. 28.11.2024 Tarihli İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresinin Paylaştığı Suriyeli Mülteci Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı 6

Grafik 2. İç İşleri Bakanlığı Türkiye'de Düzensiz Göçmen Raporu (Kasım 2024)….....10

Grafik 3. Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı 17

Grafik 4. Yıllara ve Kurs Türüne Göre Yabancı Uyruklu Kursiyelerin Sertifika Alma Oranları.....44

KISALTMALAR

GEM : Geçici Eğitim Merkezleri

GİGM : Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

GSM : Göçmen Sağlığı Merkezleri

HEM : Halk Eğitim Merkezleri

IOM : Uluslararası Göç Örgütü

MEM : Mesleki Eğitim Merkezleri

MIPEX : Migrant Integration Policy Index (Göçmen Entegrasyon Politikası Endeksi)

PIKTES : Türk Eğitim Sisteminde Çocuklar İçin Kapsayıcı Eğitimin Desteklenmesi Projesi

UNHCR : BM Mülteciler Yüksek Komiserliği

YUKK : Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

BÖLÜM I

GİRİŞ

Arap Baharı, 2010 yılı sonlarında Tunus'ta başlayan ve kısa sürede Orta Doğu ile Kuzey Afrika'daki birçok ülkeye yayılan, hükümet karşıtı protesto, isyan ve silahlı çatışma dalgasıdır. Bu hareketin temelinde, bölgedeki otokratik rejimlerin yolsuzlukları, ekonomik eşitsizlikler, yüksek işsizlik oranları, insan hakları ihlalleri ve siyasi baskı gibi sorunlar yatıyordu. Sosyal medya platformları, halkın örgütlenmesinde ve haberleşmesinde önemli bir rol oynadı.

Tunus'ta bir seyyar satıcının kendini yakmasıyla başlayan olaylar, Mısır, Libya, Yemen ve Suriye gibi ülkelerde büyük çaplı ayaklanmalara dönüştü. Tunus ve Mısır'da rejimler devrildi; Libya ve Yemen'de ise iç savaşlar patlak verdi. Ancak, Arap Baharı'nın sonuçları ülkeden ülkeye büyük farklılıklar gösterdi; bazı yerlerde daha demokratikleşme yönünde adımlar atılırken, bazılarında ise istikrarsızlık ve çatışmalar arttı.

Suriye İç Savaşı, Arap Baharı'nın etkisiyle 2011 yılının Mart ayında hükümet karşıtı protestolarla başladı. Suriye'deki Baas rejiminin bu protestolara sert müdahalesi, kısa sürede çatışmaları ülke geneline yayarak tam ölçekli bir iç savaşa dönüştürdü. Savaşın temel aktörleri başlangıçta Beşar Esad rejimi ve muhalif gruplar olsa da, zamanla bölgesel ve uluslararası güçler de çatışmaya dahil oldu.

Savaşın Başlıca Nedenleri ve Gelişimi:

- **Siyasi Baskı ve İnsan Hakları İhlalleri:** Esad rejiminin yıllardır süregelen baskıcı politikaları ve siyasi özgürlüklerin kısıtlanması, halk arasında derin bir memnuniyetsizlik yaratmıştı.
- **Ekonomik ve Sosyal Sorunlar:** Yüksek işsizlik, yolsuzluk, kuraklık ve kırsal kesimden şehirlere göç gibi sorunlar, gerginliği artırdı.
- **Dış Müdahaleler:** İran, Rusya gibi ülkeler rejimi desteklerken; Türkiye, Suudi Arabistan, ABD ve Batılı ülkeler ise çeşitli muhalif gruplara destek verdi. Bu durum, çatışmayı daha da karmaşık hale getirdi.
- **Terör Örgütlerinin Yükselişi:** Savaşın kaotik ortamından faydalanan IŞİD (DEAŞ) ve El Nusra Cephesi gibi radikal terör örgütleri, ülkenin geniş bölgelerini ele geçirerek insani krizi daha da derinleştirdi.

- **İnsani Kriz:** Savaş, milyonlarca insanın yerinden edilmesine, büyük bir mülteci akınına ve yaygın insan hakları ihlallerine yol açtı. Şehirler yıkıldı, altyapı çöktü ve insani yardım ihtiyacı doruk noktasına ulaştı.

Suriye İç Savaşı, modern tarihin en büyük insani krizlerinden birine yol açmış ve Türkiye'nin de aralarında bulunduğu komşu ülkeler üzerinde büyük bir sığınmacı yükü oluşturmuştur. Bu durum, Türkiye'deki sığınmacı entegrasyonu çalışmalarınız için önemli bir bağlam sunmaktadır.

"Göç, bireyler ve toplumlar üzerinde ekonomik, kültürel ve sosyal birçok etkisi olan karmaşık bir olgudur. Zorunlu göç deneyimi yaşayan bireyler, geldikleri ülkeye uyum sağlama sürecinde çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır" (Valenta, Jakobsen, Župarić-Iljić, & Halilovich, 2020, s.154).

Dil bariyerleri, mesleki yetersizlikler, kültürel farklar ve psikolojik uyum sorunları, entegrasyon sürecini doğrudan etkileyen unsurlar arasında yer almaktadır. Türkiye, coğrafi konumu ve tarihi bağları nedeniyle son yıllarda yoğun bir göç hareketinin merkezi konumuna gelmiştir. Özellikle Suriye'deki iç savaş sonrası, milyonlarca Suriyeli göçmenin Türkiye'ye sığınması, göçmenlerin topluma entegrasyonu konusunda yeni politikalar ve stratejiler geliştirilmesini zorunlu kılmıştır (Çetin, 2016, s.198).

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'deki yaygın eğitim kurumlarının Suriyeli sığınmacıların topluma entegrasyon sürecindeki rolünü incelemektir. Yaygın eğitim programlarının, sığınmacı bireylerin dil öğrenimi, mesleki beceri kazanımı, sosyal uyum ve kültürel etkileşim gibi alanlardaki katkılarını değerlendirmek hedeflenmektedir. Araştırmada, Adana ili özelinde yaygın eğitim programlarına katılan ve katılmayan bireyler arasındaki farklar analiz edilerek, bu programların entegrasyona olan etkisi ortaya konmaya çalışılmıştır.

Bu bağlamda, çalışma yaygın eğitim programlarının etkinliğini belirlemekle birlikte, daha kapsayıcı ve sürdürülebilir politikaların geliştirilmesine de katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

1.1. Göç ve Entegrasyon Kavramlarının Tanımı ve Kapsamı

Göç, insanlık tarihi boyunca bireylerin veya toplulukların ekonomik, sosyal, siyasi ya da çevresel nedenlerle bir yerden başka bir yere geçici ya da kalıcı olarak yer değiştirme eylemini ifade eder. Bu süreç hem göç eden bireyler hem de göç edilen bölgeler için derin sosyal, ekonomik ve kültürel etkiler yaratır. Göçün türleri arasında iç

göç, dış göç, zorunlu göç ve gönüllü göç yer alır (Tsegay, 2023, s.61). Türkiye'nin kırsal bölgelerinden kentlere olan iç göçler veya dış göçler olarak Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye kitlesel göçleri bu kategorilere örnek teşkil etmektedir.

Göç, yalnızca bireylerin hareketliliği değil, aynı zamanda toplumların dönüşümüne ve küresel bağlantıların oluşmasına neden olan bir süreçtir. Örneğin, 2011'de Suriye'de başlayan iç savaş, dünya çapında en büyük mülteci krizlerinden birine yol açmış ve Türkiye, 4 milyonun üzerinde mülteciye ev sahipliği yaparak bu krizle başa çıkmak zorunda kalmıştır (UNHCR, 2021, s.11).

Entegrasyon ise göçmenlerin ev sahibi toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel yapısına dahil olma sürecini ifade eder. Avrupa Komisyonu, entegrasyonu "tüm göçmenlerin ve ev sahibi toplum üyelerinin karşılıklı uyumunu gerektiren, çift yönlü bir süreç" olarak tanımlar. Bu süreçte, göçmenlerin haklara erişimlerinin sağlanması kadar ev sahibi toplumun göçmenlere açık bir tutum sergilemesi de önemlidir (Danış & Dikmen, 2022, s.26).

Göç ve entegrasyon süreçleri, etik bir perspektifle de ele alınabilir. Levinas'ın "ötekiyle karşılaşma" etiği, bu süreçleri anlamada önemli bir çerçeve sunar. Levinas'a göre, "öteki" ile kurulan bağ, bireyin sorumluluk bilincini artırır ve bu bağ, yalnızca bir kabul değil, aynı zamanda bir etik dönüşümü gerektirir. Göçmenlerin topluma entegrasyonu, ev sahibi toplumun etik sınırlarını genişleten bir süreçtir (Trinh, 2024, s.3).

1.2. Dünyada ve Türkiye'de Göç Hareketleri

Hem alan hem veren ülke konumlarıyla dünyada göç gibi nüfus hareketliliğinden etkilenmeyen ülke yoktur. Bazı ülkeler göçün genel seyrine tabi iken bazıları ise kendilerine özgü koşullarda göç sürecinden etkilenmektedir. Türkiye de bunlardan biridir.

1.2.1. Küresel Göç Dinamikleri

Göç, küresel ölçekte artan bir olgudur. 2022 yılı itibarıyla dünya genelinde 280 milyondan fazla kişi uluslararası göçmen olarak kaydedilmiştir. Bu hareketlilik, ekonomik eşitsizlikler, savaşlar, siyasi istikrarsızlıklar ve çevresel krizler gibi faktörlerden kaynaklanmaktadır. Göçmenlerin önemli bir kısmı, daha iyi yaşam koşulları arayışında ekonomik olarak daha gelişmiş ülkelere yönelmektedir (Simpson,

2022, s.4). Örneğin, Orta Doğu ve Afrika'dan Avrupa'ya doğru gerçekleşen göç hareketleri, bu dinamiklerin açık bir göstergesidir.

Göçün farklı türleri, bireylerin karşılaştıkları zorluklara ve ev sahibi toplumların bu bireylere sunduğu olanaklara bağlı olarak çeşitlilik göstermektedir (De Haas, Castles, & Miller, 2019, s.21; R. King, 2013, s.17):

- Ekonomik Göç: Daha iyi iş olanakları arayan bireylerin yer değiştirmesi.
- Zorunlu Göç: Savaş, iç çatışma ve doğal afetler nedeniyle bireylerin yer değiştirmek zorunda kalması.
- İklim Göçü: Çevresel krizlerin bireyleri yaşam alanlarını terk etmeye zorlaması olarak tanımlanmaktadır.

1.2.2. Hukuki Statüye İlişkin Kavramlar

Türkiye'ye yönelik kitlesel Suriyeli göç dalgası başlangıçta geçici bir durum olarak değerlendirilmiş, bu kişilerin savaş sona erdiğinde ülkelerine döneceği varsayılmıştır. Bu anlayış, Suriyelilerin hem kamuoyunda hem de basında hukuki bir dayanağı olmayan "misafir" terimiyle tanımlanmasına yol açmıştır. Ancak, zamanla Suriyelilerin Türkiye'deki kalış sürelerinin uzamasıyla, bu kişilere yönelik "mülteci", "sığınmacı", "şartlı mülteci" ve "geçici koruma" gibi farklı hukuki tanımlamalar ortaya çıkmıştır. Bu durum kavramsal bir karmaşaya neden olmuş, bu kavramların ayrı ayrı ele alınması ve doğru bir şekilde tanımlanması ihtiyacını doğurmuştur (Erdoğan, 2015, s.11).

1.2.2.1. Sığınmacı Kavramı

"Göçmen, daha iyi yaşam koşullarına ulaşmak amacıyla yaşadığı ülkeyi terk ederek başka bir ülkeye yerleşen kişiyi ifade eder" (Kiliç, 2014, s.17). Uluslararası Göç Örgütü (IOM), göçmeni, "Yaşam kalitesini artırmak amacıyla menşe ülkesini terk eden ve başka bir ülkede yerleşim arayışında olan kişi. Bu terim, göçmenleri zulümden kaçan mültecilerden ayırmak için kullanılabilir ve aynı zamanda yasadışı yollardan bir ülkeye giriş yapan kişileri de kapsayabilir." şeklinde tanımlamaktadır (Geiger & Koch, 2018, s.26).

Sığınmacılık genellikle gönüllülüğe dayalı bir hareket olup ekonomik, sosyal veya kişisel hedeflerle ilişkilendirilir. Bu durum, mültecilik ve sığınmacılık gibi zorunlu göç hareketlerinden önemli ölçüde farklıdır.

1.2.2.2. Mülteci Kavramı

1951 Cenevre Sözleşmesi'nde mülteci, "ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulüm görme korkusuyla vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan veya yararlanmak istemeyen kişi" olarak tanımlanmıştır (Hyndman, 1987, s.49). Türkiye, 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne taraf olmakla birlikte, coğrafi sınırlamayı sürdürerek sadece Avrupa'dan gelenlere mülteci statüsü vermektedir. Bu nedenle Suriyeliler mülteci kapsamında değerlendirilmemektedir.

1.2.2.3. Sığınmacı Kavramı

Sığınmacı, zulüm, baskı veya hayati tehlike gibi nedenlerle kendi ülkesini terk ederek başka bir ülkede koruma arayan, ancak mülteci statüsü tanınmamış kişiyi ifade eder. Sığınmacılar, başvurularının sonucunu beklerken geçici bir statüye sahiptir ve olumsuz bir karar durumunda ülkeden ayrılmak zorundadırlar (Ergül, 2022, s.11).

1.2.2.4. Şartlı Mülteci Kavramı

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) Md. 62'ye göre, Avrupa dışındaki olaylar nedeniyle ülkesinden ayrılan ve mülteci tanımına uyan kişilere "*şartlı mülteci*" statüsü verilir. Bu statü, bireyin üçüncü bir ülkeye yerleştirilene kadar Türkiye'de geçici olarak kalmasına olanak tanır.

1.2.2.5. İkincil Koruma Kavramı

İkincil koruma, bireysel başvurulara dayalı olarak ölüm cezası, işkence veya ayrım gözetmeyen şiddet tehdidi gibi ciddi risklerle karşılaşabilecek kişilere sağlanan hukuki bir statüdür (YUKK Md. 63).

1.2.2.6. Geçici Koruma Kavramı

Geçici koruma, acil durumlarda kitlesel göç hareketlerine yönelik olarak uygulanan ve ulusal mevzuatta düzenlenen bir koruma türüdür (YUKK Md. 91). Bu statü, bireysel başvurular yerine grup bazlı değerlendirme esasına dayanır ve özellikle Suriye krizinden etkilenen sığınmacılar için uygulanmaktadır.

1.2.3. Türkiye'nin Göç Tarihi

Türkiye, tarih boyunca göç yollarının kesişim noktasında yer almıştır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde çok kültürlü yapısıyla farklı etnik grupların hareketliliğini desteklemiştir. Cumhuriyet döneminde ise Balkanlar ve Kafkasya'dan gelen göçler, Türkiye'nin demografik yapısını şekillendirmiştir.

Modern dönemde, Türkiye özellikle Suriye iç savaşıyla birlikte büyük bir göç hareketiyle karşı karşıya kalmıştır. 2011 yılında başlayan bu krizle birlikte, yaklaşık 4 milyon Suriyeli mülteci Türkiye'ye yerleşmiştir. Bu durum, Türkiye'nin göç politikalarını yeniden şekillendirmesine neden olmuş ve geçici koruma rejimi devreye sokulmuştur (Danış & Dikmen, 2022, s.26; Karataş & Ayyıldız, 2021, s.2).

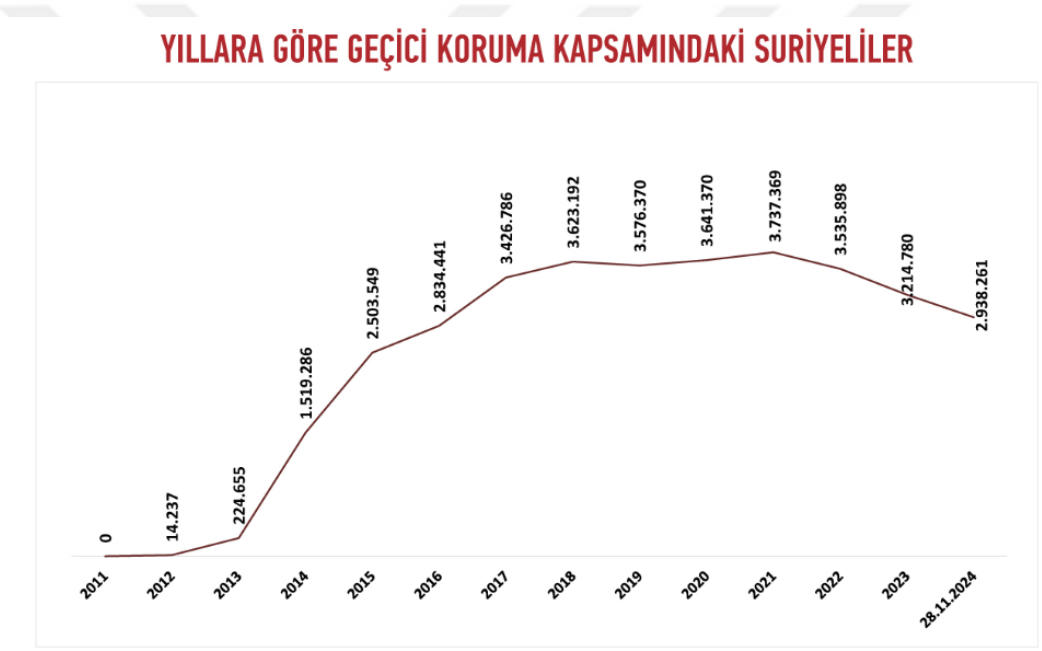

Grafik 1. 28.11.2024 Tarihli İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresinin Paylaştığı Suriyeli Mülteci Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı[1]

1.2.4. Göçün Nedenleri

İnsanların yaşadıkları toprakları terk edip yeni yerlere göç etmelerinin ardında pek çok neden bulunmaktadır. Bu nedenler; nüfus sorunları, ekonomik problemler, çevresel koşullardaki bozulmalar, eğitim olanaklarının yetersizlikleri, siyasi sorunlar ve savaşlar gibi faktörlerden kaynaklanabilir. Bunlar arasında özellikle ekonomik ve siyasi sorunlar en belirgin nedenler olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca gelir dağılımındaki

[1] https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/ (Erişim tarihi: 20.01.2025)

eşitsizlikler, işsizlik ve yoksulluk gibi durumlar da insanların yaşadıkları bölgeleri terk etmesine neden olmaktadır (Karakuş, 2006, s.6).

Geçmişte insanların yer değiştirme nedenleri genellikle fizyolojik faktörlerden kaynaklanmaktaydı. Çevresel koşullardaki bozulmalar da göçün sebepleri arasındadır. İklim değişiklikleri, erozyon, sel, deprem ve volkanik patlamalar gibi doğal afetler, insanları göçe zorlayan unsurlar arasında yer almıştır (Tümertekin & Özgüç, 1998, s.8).

Tarih boyunca insanlar, olumsuz doğal koşullardan kurtulmak, daha iyi yaşam alanları bulmak, insan ilişkileri geliştirmek, sosyal çevre oluşturmak ve hayatlarını daha elverişli coğrafyalarda sürdürmek için göç etmişlerdir. Daha iyi koşullara ulaşma arzusu, insanlık tarihinin her döneminde göç olgusunu beraberinde getirmiştir (Bezuidenhout, Joubert, Hiemstra, & Struwig, 2009, s.211).

Sanayi Devrimi sırasında yaşanan teknolojik gelişmelerle birlikte artan üretim, hammaddelerin işlenmesi ve insan kaynaklarının kullanımı gibi zorlukları da beraberinde getirmiştir. Gelişmiş ülkeler, hammadde arayışıyla geri kalmış ülkeleri sömürme yarışına girmişlerdir. Bu bağlamda köylerden ya da farklı ülkelerden iş gücü sağlanmasıyla sanayileşmenin neden olduğu göç hareketleri ortaya çıkmıştır (Tüfekçi, 2011, s.2).

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, ülkelerin daha gelişmiş bölgelere yönelik iç göçleri ve tarım ülkelerinden sanayileşmiş ülkelere olan dış göçler yoğun şekilde devam etmiştir. Günümüzde ise sanayileşme ve tarımdaki mekanizasyonla birlikte teknolojik ürünlerin artışı, insan gücüne olan ihtiyacı neredeyse ortadan kaldırmış ve şehir merkezlerine yönelik iç göçler önemli bir yere sahip olmuştur (Ahouga, 2023, s.35).

Küreselleşme süreci, dünya genelindeki pek çok ülkede olumlu ya da olumsuz etkiler yaratarak göç hareketlerini artırmış ve ülkelerdeki nüfus yoğunluğu ile göçmen sayısını yükseltmiştir. Uluslararası göç kavramı, son yıllarda sosyal bilimcilerin dikkatini çeken dinamik, karmaşık ve çok boyutlu bir olgu haline gelmiştir (Deniz & Özgür, 2010, s.14).

Göçmenler, gittikleri yerlerde kendilerine tamamen yabancı olan dil, din ve kültürlerle karşılaşmakta; bu insanların yaşam biçimlerini, alışkanlıklarını ve dünya görüşlerini gözlemleme fırsatı bulmaktadırlar (Gülnar, 2011, s.52).

1.2.5. Suriyelilerin Hukuki Statüsü

Türkiye, tarih boyunca birçok kitlesel sığınma hareketine maruz kalmıştır. 1950, 1951 ve 1989 yıllarında Bulgaristan'dan gelen göçler ve 1990'ların başında Körfez Savaşı sırasında Kuzey Irak'tan gelen göçmenler, geçmişte yaşanan büyük nüfus hareketlerine örnek teşkil etmektedir. Ancak 2011 yılında başlayan ve giderek artan Suriyeli göçü, geçmişteki bu deneyimlerden farklı bir boyut taşımaktadır. Türkiye, 3,5 milyonu aşkın Suriyeli nüfusuyla, tarihindeki hiçbir kitlesel göç hareketiyle kıyaslanamayacak büyüklükte bir demografik değişim yaşamaktadır (Kirişci, 2014, s.11). Ayrıca Türkiye'nin bu süreçte uyguladığı "açık kapı" politikası, önceki göç dalgalarından ayrılan bir diğer önemli unsurdur.

Suriyelilerin sayısının fazlalığı, ülkenin böyle bir kitlesel göçe hazırlıksız yakalanması ve bu süreci yönetmek için ekonomik, hukuki ve toplumsal altyapının yetersiz olması, çeşitli yasal düzenlemelerin yapılmasını zorunlu kılmıştır. Bu durum, Türkiye'deki Suriyelilerin yasal statüsünü anlamak için ulusal ve uluslararası hukuki düzenlemelere göz atmayı gerekli kılmaktadır (Akar & Erdoğdu, 2019, s.926).

1.2.6. Türkiye'deki Hukuki Düzenlemeler

Türkiye'de sığınmacı ve mültecilere ilişkin ilk kapsamlı düzenleme, 1994 tarihli "Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" ile getirilmiştir. Ancak bu düzenleme, 2011 yılında Suriye'den Türkiye'ye gerçekleşen kitlesel göç karşısında yetersiz kalmıştır (Çiçeksöğüt, 2017, s.2).

Kitlesel göç hareketlerinin artması, Türkiye'nin bir "*geçiş ülkesi*" olmaktan çıkıp bir "*hedef ülke*" konumuna gelmesine neden olmuştur (GİGM, 2021). Bu durum, mevcut yasal düzenlemelerin yetersizliğini ortaya koymuş ve yeni yasal düzenlemelere olan ihtiyacı artırmıştır.

1.2.6.1. Geçici Koruma Statüsü

Suriyeliler için özel olarak oluşturulan "geçici koruma" statüsü, ilk kez 2013 yılında 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ile yasal zemine oturtulmuş, 22 Ekim 2014'te yürürlüğe giren "Geçici Koruma Yönetmeliği" ile detaylandırılmıştır. Bu yönetmelik, Suriyelilerin haklarını, yükümlülüklerini ve

Türkiye'deki yasal statülerini düzenlemektedir. Yönetmelik, Suriyelilere temel insani ihtiyaçlarını karşılamak üzere koruma sağlamakta, geri göndermeme ilkesini benimsemekte ve sınır geçişlerini düzenlemektedir (Eren, 2016, s.110).

Geçici koruma statüsü, uluslararası koruma statülerinden biri olmayıp, iç hukuka özgü bir düzenleme olarak değerlendirilmektedir. Bu statü, bireylerden ziyade grup bazında bir yaklaşım benimsemekte ve kitlesel göç durumlarında uygulanmaktadır. Suriyeliler, geçici koruma kapsamında olsalar da uluslararası koruma statülerinden birine doğrudan sahip sayılmamaktadırlar.

1.2.6.2. Kavramsal Karmaşa

Literatürde, Suriyeliler için "*mülteci*", "*sığınmacı*", "*şartlı mülteci*" ve "*geçici koruma*" gibi çeşitli tanımların kullanıldığı görülmektedir. Ancak hukuki açıdan bu kavramların farklı anlamlara sahip olması, kavramsal bir karmaşaya yol açmaktadır. Suriyeliler, Türkiye'deki yasal düzenlemeler çerçevesinde "*geçici koruma*" statüsünde bulunmaktadır. Bu durum, Suriyelilere yönelik politikaların yasal ve insani bir zeminde geliştirilmesi açısından kritik bir öneme sahiptir (Özel, 2020, s.710).

1.2.7. Türkiye'ye Göçün Nedenleri

Coğrafi ve jeopolitik konumu itibarıyla Türkiye, uzun yıllardır birçok göç hareketine ev sahipliği yapmıştır. Türkiye, milyonlarca sığınmacıya eğitim, barınma, sağlık ve beslenme gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak için imkân sağlamıştır. Türkiye'nin sınır komşularında yaşanan iç savaşlardan etkilenen insanlar, daha yüksek yaşam standartlarına sahip ülkelere geçişte Türkiye'yi bir köprü olarak kullanmaktadırlar.

Son yıllarda Türkiye'nin izlediği siyasi ve ekonomik politikalar, Türkiye'yi göç hareketlerinin merkezi haline getirmiştir. Bu durum, Türkiye'nin nüfus artışı, güvenlik sorunları ve değişen kültürel-sosyolojik yapısını da beraberinde getirmiştir (Adalı & Türkyılmaz, 2020, s.197). Başlangıçta transit bir ülke olarak görülen Türkiye, zamanla hedef ülkelerden biri haline gelmiş ve bu nedenle göç hareketleri artarak devam etmiştir.

Topçuoğlu (2012, s.18), son yıllarda yaşanan göç hareketlerinin büyük ölçüde Türkiye'nin sınır komşularından gelen Türk ve Müslüman nüfustan oluştuğunu ifade etmiştir. Ayrıca, iç savaşlar nedeniyle karşılıklı anlaşmalarla bireysel ya da toplu göçlerin yaşandığını belirtmiştir.

Bu tezin yazıldığı sırada, 8 Aralık 2024 tarihinde Suriye'de Beşar Esad rejiminin yıkıldığı haberleri dünya gündeminde geniş yer bulmuş ve bölgedeki siyasi dengeler kökten değişmiştir. Bu gelişme, Suriyeli sığınmacıların ülkelerine geri dönüş sürecini başlatmıştır. Türkiye, yaklaşık 4 milyon Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yaparken, bu durum, sığınmacıların entegrasyon politikalarının farklı bir yöne evirilmesine neden olacaktır.

Geri dönüş süreci, gönüllü dönüş politikaları çerçevesinde sürdürülmekte ve uluslararası kuruluşların desteğiyle insani koşulların sağlanmasına özen gösterilmektedir. Ancak, yıllardır Türkiye'de yaşayan ve burada yeni bir hayat kurmuş olan birçok mülteci için geri dönüş, hem ekonomik hem de sosyal açıdan zorlu bir karar olacağı kesindir. Ayrıca, entegrasyon sürecinde önemli mesafeler kat eden bu bireyler, ülkelerinde yeniden uyum sağlama gerekliliğiyle karşı karşıya kalmaktadır.

Bu tarihi gelişme, göç hareketlerinin dinamik yapısını bir kez daha gözler önüne sermektedir. Göç, yalnızca bir varış noktası değil, aynı zamanda sürekli bir dönüşüm ve yeniden yapılanma sürecidir. Geri göçler hem Türkiye hem de Suriye için yeni entegrasyon stratejilerinin geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır.

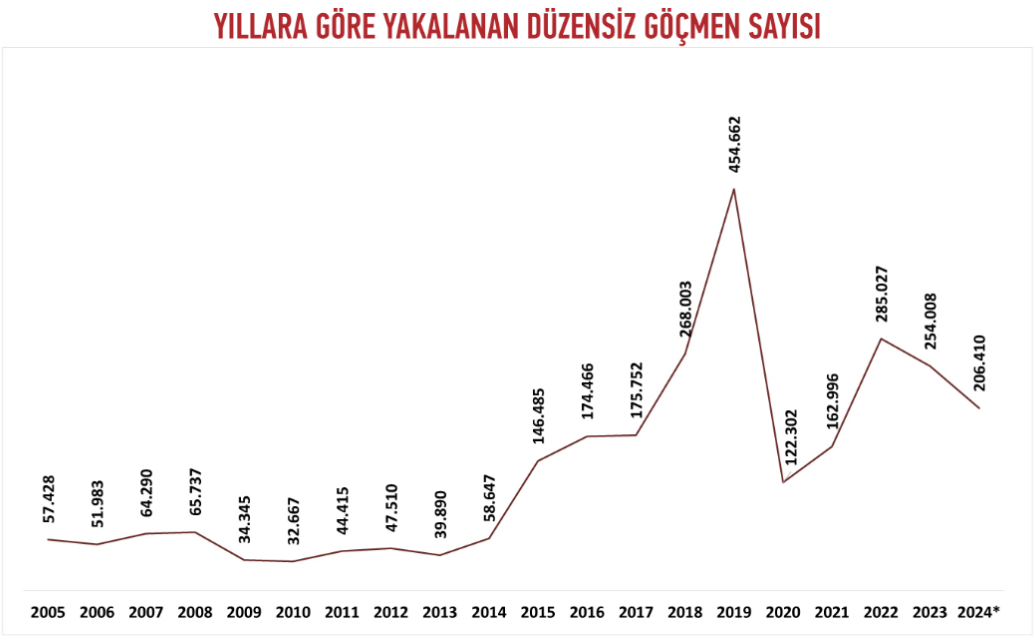

Grafik 2. İç İşleri Bakanlığı Türkiye'de Düzensiz Göçmen Raporu (Kasım 2024)[2]

[2] https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler (Erişim tarihi: 20.01.2025)

1.3. Göç Felsefesi: Kavramsal Çerçeve, Etik Sorular ve Normatif Perspektifler

1.3.1. Göç ve İnsanlık Tarihi

Göç, insanlık tarihi boyunca bireylerin, toplulukların ve toplumların dönüşümünü etkileyen en temel olgulardan biridir. Paleolitik dönemden bu yana süregelen göç hareketleri, insanların hayatta kalma, gelişme ve farklı coğrafyalara yayılma arayışlarını yansıtır. Günümüzde göç, bir yandan bireylerin refah ve güvenlik arayışının sonucu olarak ortaya çıkarken, diğer yandan küresel eşitsizliklerin ve çevresel krizlerin bir yansımasıdır (Mazzola, 2018, s.11).

Melissa Lane ve arkadaşları (akt. Jones, 2018, s.4), göç olgusunu yalnızca hareketlilikle sınırlı görmeyip, modern devletin sınır ve egemenlik anlayışını da sorgulayan bir güç olarak değerlendirmiştir. Göç, modern ulus-devlet sisteminin varlığını aşan bir dinamik olarak, küresel adaletin ve insan haklarının sınırlarını zorlamaktadır.

1.3.2. Göç Etiği ve Normatif Çerçeve

Göç felsefesi, bireylerin hareket özgürlüğü ile devletlerin sınır kontrolü hakkı arasındaki gerilimi normatif bir bağlamda ele alır. Göçmenlerin hakları, ev sahibi toplumun sorumlulukları ve devletlerin egemenlik anlayışı, bu bağlamda tartışılması gereken başlıca meselelerdir (Yüksekdağ, 2022, s.91).

Hannah Arendt, vatansız bireylerin karşılaştığı insan hakları sorunlarını "*haklara sahip olma hakkı*" kavramıyla ele alır (akt. Gibney, 2014, s.49). Arendt, ulus-devlet sisteminin, vatansız bireyleri hukuki korumadan mahrum bırakarak insan haklarının evrenselliğini zayıflattığını savunur. Bu durum, göçmenlerin sadece birer birey olarak değil, aynı zamanda insani bir kriz bağlamında değerlendirilmesi gerektiğini gösterir (Sauter, 2020, s.11).

1.3.3. Mülteci Haklarının Teorik Temeli

Wesley Newcomb Hohfeld'in hak teorisi, mülteci haklarını anlamada önemli bir çerçeve sunar. Hohfeld'e göre, haklar dört temel ilişki içerir: özgürlükler, talepler, bağışıklıklar ve yetkiler. Bu yapı, mültecilerin birey, devlet ve uluslararası toplum düzeyinde karmaşık bir haklar ağı içinde olduğunu gösterir (Barker, 2018, s.586).

Hannah Arendt, modern mülteci krizlerinin temelini "*haklara sahip olma hakkı*" kavramıyla açıklar. Arendt, ulus-devlet sisteminin vatansız bireyleri hukuki korumadan

mahrum bıraktığını ve bu durumun insan haklarının evrenselliğini zayıflattığını savunur. Arendt'in analizine göre, mülteciler, insanlığın ahlaki sorumluluklarını yeniden tanımlamak için bir mihenk taşıdır (Arendt & Hill, 1979, s.2).

1.3.4. Küreselleşme, Misafirperverlik ve Modern Hukuk

II. Dünya Savaşı sonrası oluşan hukuki düzen, mülteci haklarının korunmasında önemli bir dönüm noktasıdır. 1948 İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve 1951 Cenevre Mülteci Sözleşmesi, uluslararası mülteci hukukunun temel taşlarını oluşturur. Ancak, Seyla Benhabib, devletlerin bu hukuki yükümlülüklerden kaçındığını ve "misafirperverlik hakkı" gibi kavramların pratikte yetersiz kaldığını vurgular. Benhabib'e göre, bu durum Kant'ın "*evrensel misafirperverlik*" ilkesinden uzaklaşmaya işaret eder (Benhabib, 2012, s.2; Benhabib & Resnik, 2009, s.5).

Modern mülteci krizi, yalnızca insani bir sorun değil, aynı zamanda uluslararası toplumun normatif yapısını dönüştüren bir olgudur. 2016 New York Deklarasyonu, mülteci haklarının küresel düzeyde ele alınması gerektiğini vurgulamıştır. Ancak, krizlerin kök nedenlerini ele almadan sürdürülebilir çözümler üretmek mümkün değildir.

Misafirperverlik, tarih boyunca toplumların hayatta kalması için vazgeçilmez bir norm olmuştur. Homeros'un destanlarında ve İncil'de, yabancılara yardım etmenin hem insani hem de kutsal bir görev olduğu vurgulanır. Ancak modern ulus-devlet sisteminde, bu ahlaki normlar siyasi ve ekonomik çıkarlarla çatışabilir hale gelmiştir.

Thomas Aquinas, barışçıl yabancılara seyahat hakkı tanınması gerektiğini savunurken, bu hakkın siyasi istikrarla dengelenmesi gerektiğini belirtir. Kant ise, "*evrensel vatandaşlık*" kavramını geliştirerek, göçmen haklarını küresel adaletin temeli olarak görür. Kant'a göre, bireylerin başka bir ülkeye barışçıl şekilde kabul edilme hakkı, evrensel bir barış düzeni için vazgeçilmezdir (Davies, 2002, s.643; Grisez, 1958, s.46).

Virgil'in Tityrus ve Meliboeus hikayesinde olduğu gibi, modern mülteciler de hem acıların hem de umutların sembolüdür. Arendt'in "*haklara sahip olma hakkı*" kavramından Kant'ın kozmopolit vizyonuna kadar uzanan bu felsefi çerçeve, mülteci haklarının korunmasında rehber niteliğindedir. Ancak bu hedeflere ulaşmak, yalnızca teorik tartışmalarla değil, uluslararası iş birlikleri ve pratik adımlarla mümkündür.

Göç, yalnızca bireysel düzeyde değil, aynı zamanda küresel ölçekte bir adalet meselesi olarak ele alınmalıdır. Göç eden bireylerin özgürlük ve güvenlik haklarının korunması, küresel adalet anlayışının bir parçasıdır. Kant'ın kozmopolit misafirperverlik ilkesi, bireylerin bir yere gitme ve orada barışçıl şekilde kabul edilme hakkını savunur. Bu yaklaşım, ev sahibi toplumların sığınmacılara yönelik yükümlülüklerini etik bir çerçevede açıklar.

Benzer şekilde, Seyla Benhabib, göçün küresel eşitsizlikleri azaltma potansiyelini vurgular ve göçmenlere yönelik hakların, küresel bir adalet sistemi içinde daha kapsayıcı bir şekilde tanınması gerektiğini savunur.

1.3.5. Göç ve Kimlik Politikaları

Göç, ev sahibi toplumların kültürel kimliklerini yeniden tanımlamasına neden olan bir süreçtir. Göçmenler, kendi kimliklerini korurken, aynı zamanda yeni bir topluma uyum sağlamaya çalışır. Bu durum, kültürel etkileşim ve dönüşüm süreçlerini beraberinde getirir.

Will Kymlicka, çokkültürlülüğü, modern liberal demokrasilerin karşılaştığı en büyük meydan okumalardan biri olarak görür (Kymlicka, 2003, s.74). Göç, ev sahibi toplumun normlarını ve değerlerini zenginleştirirken, aynı zamanda önyargılar ve ayrımcılık gibi sosyal gerilimlere de yol açabilir. Bu bağlamda, göçmenlerin kimliklerini korumalarına olanak tanıyan politikalar geliştirilmesi önemlidir.

1.3.6. Göç ve Devlet Egemenliği

Göç, devletlerin sınır egemenliği anlayışını ve uluslararası işbirliği mekanizmalarını test eden bir olgudur. Andreas Niederberger, göçün, modern devletlerin sınır ve egemenlik kavramlarını sorgulayan bir kriz olduğunu belirtir. Devletler, göçmenleri kabul ederken bir yandan toplumsal düzeni korumak, diğer yandan bireylerin haklarını güvence altına almak gibi ikili bir sorumluluğa sahiptir (Niederberger, 2023, s.35).

Sığınmacılara yönelik politikaların başarısı, yalnızca devletin sınır yönetimi kapasitesine değil, aynı zamanda küresel iş birliği ve dayanışmaya bağlıdır. UNHCR verileri, uluslararası desteğin ve koordinasyonun sığınmacıların temel haklara erişimi üzerindeki kritik rolünü vurgulamaktadır.

1.3.7. Göç ve Kültürel Çoğulculuk

Göç, yalnızca bir demografik hareketlilik değil, aynı zamanda kültürel çeşitliliği artıran bir süreçtir. Ev sahibi toplumlarda göçmenlerin varlığı, yeni kültürel değerlerin ve pratiklerin ortaya çıkmasına neden olur. Göçmenlerin entegrasyonunun sadece ekonomik değil, aynı zamanda kültürel katkılarla değerlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir (Givens, 2007, s.68).

Göç, ev sahibi toplumlar için hem zorluk hem de fırsat yaratır. Önyargılar ve çatışmalar, kültürel uyumun önündeki temel engellerdir. Ancak, kültürel etkileşim ve karşılıklı öğrenme, toplumsal dayanışmayı artırabilir.

Göç felsefesi, göçün bireysel haklar, devlet egemenliği, küresel adalet ve kültürel çoğulculuk bağlamında ele alınmasını sağlar. Göçmenlerin haklarını koruyan ve ev sahibi toplumların sosyal dokusunu güçlendiren politikalar geliştirilmesi hem ulusal hem de uluslararası düzeyde etik bir zorunluluktur. Göç, modern toplumların etik değerlerini ve küresel dayanışma kapasitesini sınayan bir olgu olarak daha fazla dikkat gerektirir (Sager, 2016, s.2; Van Liempt, 2009, s.3).

1.4. Sığınmacıların Yaşadığı Sorunlar

Göç eden nüfusun karşılaştığı en büyük sorunlardan biri ekonomik problemlerdir. Bu nüfusun eğitim seviyesi genellikle düşüktür. İş hayatı ise beceri kazanmış ve uzmanlık gerektiren kişileri kabul etmektedir. Özellikle yüksek gelirli işler, profesyonel veya teknik eğitimi zorunlu kılmaktadır. Ancak göçle gelen nüfus, mevcut eğitim seviyeleriyle bu işlere girmekte zorlanmaktadır. Bu durum, göçmenler için düşük ücretli ve sigortasız çalışma koşullarını doğal bir sonuç haline getirmektedir. Göçmenler, yerel halkın genellikle tercih etmediği işleri düşük ücretlerle üstlenirken, bu durum yerel işsizlik oranlarında artışa, istihdam biçimlerinde değişime ve sosyal yapıda dönüşümlere neden olmaktadır (Harunoğulları, 2016, s.30).

Ayrıca ekonomik sorunlar nedeniyle eğitim hayatına devam edemeyen ve sokakta çalışmak veya dilenmek zorunda kalan çocukların sayısında da artış gözlenmektedir. Yetişkinler, zorlu göç sürecinde çocuklarına yeterince bakım sağlayamayabilir. Göç sürecinde baskı altında olma, aile üyelerinin kaybı, uyum sorunları ve ekonomik zorluklar, yetişkinlerin bu sorumluluklarını yerine getirmesini daha da zorlaştırmaktadır. Hjern'e (1998) göre, "Göç eden ailelerin yaşadığı stres, çocukların zihinsel sağlığı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Göçmen aileler,

çocuklarını yeni ülkenin kültürel bağlamına uygun bir şekilde yetiştirmeye çalışırken ebeveyn-çocuk ilişkileri büyük önem taşımaktadır" (Hjern, 2012, s.257). Ancak göç sürecinde çocuklar, ebeveyn ilgisizliği veya aşırı korumacı tutumlarla karşılaşabilir (Apak, 2014, s.54). Düşük aile geliri, çocukların giyim, beslenme ve eğitim gibi temel ihtiyaçlarını karşılamada önemli bir engel teşkil etmektedir. Bu durum, çocukların okulda başarısız olmalarına, okuldan ayrılmalarına ve suç gruplarına katılma veya bağımlılık yapıcı maddelere maruz kalma riskinin artmasına neden olabilmektedir.

Çocuklar, göç sürecinden yetişkinlere oranla daha fazla etkilenmektedir. Travmatik olaylar, çocukların duygusal, bilişsel, fiziksel ve sosyal gelişimlerini olumsuz yönde etkilemektedir (Böhning & Schloeter-Paredes, 1994, s.2). Mülteci olmak, özellikle çocukların psikolojik gelişimi üzerinde derin olumsuz etkiler bırakmaktadır. Göçmen çocuklar, aile üyelerinin kaybı, savaş travmaları ve toplumsal dışlanma gibi nedenlerle yalnızlık, üzüntü ve kaygı hissetmektedir (Ehntholt, Smith, & Yule, 2005, s.236).

Atasü Topçuoğlu'nun Türkiye'de mülteci çocuklarla yaptığı araştırma ilginç sonuçlar ortaya koymuştur. Çalışmaya göre, savaş deneyimi yaşayan çocukların şiddete eğilimli olduğu ve oyunlarında gördükleri şiddeti yeniden canlandırdığı belirlenmiştir (Atasü Topçuoğlu, 2012, s.33). Özellikle yalnız çocuklar, ailelerini kaybetmiş olmanın zorluklarıyla tek başına başa çıkmak zorunda kalmaktadır. Bu çocuklar, kamplarda kötü koşullarda yaşamaktadır ve uzun süre kampta kalan çocukların saldırgan, itaatsiz veya içine kapanık tutumlar sergilediği gözlemlenmiştir.

Akademik uyum, öğrencilerin okulda arkadaşları ve öğretmenleriyle kurduğu sosyal ilişkileri ve sosyal kurallara uyum sağlamayı içeren bir kavramdır (Gökmen, 2020, s.2). Çok kültürlü sınıflarda, öğretmenlerin kültürler arası etkileşimi teşvik eden yöntemler kullanması büyük önem taşımaktadır. Bu tür yöntemlerin uygulanmadığı durumlarda, saldırganlık, zorbalık ve istismar gibi olumsuz davranışların ortaya çıkma olasılığı artmaktadır (Ünsal & Baskan, 2021, s.200).

Göçmen çocukların yeni bir ülkeye ve kültüre uyum sağlaması, o ülkenin dilini anlama ve konuşma yetenekleriyle doğrudan ilişkilidir. Kültürel farklılıklar ve dil bariyerleri, çocukların uyum sürecini zorlaştırmaktadır (Gokce & Acar, 2018, s.475). Türkçe öğrenme sürecinde zorlanan Suriyeli öğrenciler, okullarda yazma ve okuma becerilerinde eksiklikler yaşamaktadır.

1.4.1. Suriyeli Sığınmacıların Sorunları

Sığınmacılar genel olarak ekonomik, sosyal, kültürel ve psikolojik birçok zorlukla karşı karşıya kalmaktadır. Suriyeli sığınmacıların yaşadığı sorunlar, diğer sığınmacı gruplarının karşılaştığı sorunlarla benzerlik göstermesine rağmen, Suriye iç savaşının etkileri nedeniyle bazı kendine özgü durumlar barındırmaktadır. Bu özellikli durumlar, sığınmacıların savaş travmaları, kitlesel yer değiştirme sonucu oluşan uyum sorunları, eğitime ulaşma konusundaki zorluklar, istihdama yönelik sorunlar ve özellikle Türkiye gibi geçiş veya hedef ülkele///rde yaşadıkları kültürel ve yasal farklılıklardan kaynaklanmaktadır.

1.4.1.1. Ekonomik Sorunlar ve İşsizlik

Suriyeli sığınmacılar, göç sürecinin hem öncesinde hem de sonrasında büyük zorluklarla karşılaşmaktadır. Yaşamlarını insani standartlarda sürdürebilmeleri için ekonomik gelir elde etmeleri gerekmektedir. Ancak zorunlu göç nedeniyle ülkelerini terk eden sığınmacılar, genellikle yatırımlarını ve birikimlerini yanlarında getirememektedir. Bu durum, göç ettikleri ülkelerde işgücü piyasasına katılma ihtiyacını artırmakta, aksi halde işsizlik ve yoksulluğun toplumsal kaosa neden olabileceği endişesini doğurmaktadır.

2011 yılında başlayan Suriyeli göçüyle birlikte, ilk aşamada sınır bölgelerindeki Hatay, Gaziantep ve Şanlıurfa gibi şehirlerde yoğun bir yerleşim gözlenmiştir. Zamanla bu şehirlerin kalabalıklaşmasıyla Suriyeli göçmenler İstanbul gibi büyük şehirlere yönelmiştir. Türkiye'nin ekonomik merkezi olan İstanbul, yüksek gelir düzeyi ve ekonomik faaliyetlerin çeşitliliği nedeniyle göçmenler için cazip bir destinasyon haline gelmiştir. Ancak, geçici koruma statüsü kapsamındaki yasal düzenlemeler nedeniyle Suriyeli göçmenler hem işverenler hem de kendileri için çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır (Arslan, Bozgeyik, & Alancıoğlu, 2017, s.130).

Grafik 3. Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı (İç İşleri Bakanlığı Resmi Siteden Alınmıştır.)[3]

1.4.1.2. Suriyeli Sığınmacıların Çalışma Hakları

Geçici Koruma Kanunu'na göre Suriyeli göçmenlerin işgücü piyasasına erişimi bir "hizmet" olarak tanımlanmış, ancak bir hak olarak ele alınmamıştır. 2016 yılında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, geçici koruma altındaki yabancıların çalışma izinlerini düzenleyen bir yönetmelik yayımlamıştır. Bu yönetmeliğe göre (Kocadaş, 2018, s.2; Koç, Görücü, & Akbıyık, 2015, s.65):

- Geçici koruma altındaki kişiler, kayıt tarihinden itibaren altı ay sonra çalışma iznine başvurabilir.
- Çalışma izni başvurusu işveren tarafından e-Devlet sistemi üzerinden yapılır.
- Mevsimlik tarım ve hayvancılık işleri için çalışma izni muafiyeti uygulanır.
- İşyerinde çalışan yabancı işçi sayısı, Türk işçilerin %10'unu aşamaz.
- Sığınmacılar İŞKUR tarafından düzenlenen mesleki kurslara katılabilir ve bu kurslar sonrasında iş talebinde bulunabilir.

[3] https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler (Erişim tarihi: 20.01.2025)

1.4.1.3. Düşük Ücretler ve Kayıt Dışı İstihdam

Suriyeli sığınmacıların işgücü piyasasında en büyük sorunlarından biri düşük ücretlerle çalışmak zorunda kalmalarıdır. Ağır şartlarda ve uzun saatler boyunca çalışmalarına rağmen, aldıkları ücret yerli işçilerin çok altındadır. Bunun yanında, işverenlerin çalışma izinleri ve vergilerle ilgili bürokratik süreçleri üstlenmek istememesi, Suriyelilerin kayıt dışı istihdama yönelmesine neden olmaktadır. Türkiye'deki kayıt dışı istihdam oranının yüksek olması, bu durumun yaygınlaşmasını kolaylaştırmaktadır.

Kayıt dışı çalışan Suriyeliler genellikle inşaat, tarım ve tekstil gibi sektörlerde yoğunlaşmakta, bu durum yerli işgücünde öfke ve ayrımcılık riskini artırmaktadır. İşverenler açısından daha az maliyetli olan göçmen işçiler, yerli işgücüne tercih edilmektedir. Bu durum, yerli halkın göçmenlere yönelik tepkilerini artırmakta ve sosyal gerilimlere yol açmaktadır (Akbaş & Ulutaş, 2018, s.168).

1.4.1.4. Cinsiyet ve Eğitim Farklılıkları

Suriyeli sığınmacı kadınlar, iş gücüne katılımda erkeklere göre daha büyük engellerle karşılaşmaktadır. Düşük eğitim seviyeleri, dil bariyeri, çocuk bakımı ve ev işleri gibi sosyal sorumluluklar kadınların çalışma hayatına aktif katılımını sınırlamaktadır. Çalışan kadınlar ise genellikle cinsel taciz, kötü muamele, uzun çalışma saatleri ve düşük ücretlerle karşılaşmaktadır. Erkekler de benzer sorunlarla mücadele etmekte, ancak kadınların iş gücüne katılım oranı oldukça düşük kalmaktadır. Toplam Suriyeli mültecinin nüfus yoğunluğu 0 yaş ile 44 yaş aralığında daha fazla yoğun görüldüğü Tablo 1'de gözlenmektedir. 0 yaş ile 44 yaş aralığında ise erkek Suriyeli mültecinin nüfus yoğunluğunun, kadınlara göre daha yüksek oranda olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 1.

Suriyeli Mültecilerin Demografik Özellikleri (15.05. 2025 itibarıyla)[4]

YAŞ	ERKEK	KADIN	TOPLAM
TOPLAM	1.410.954	1.322.895	2.733.849
0-4	202.897	189.904	392.801
5-17	480.222	454.223	934.445
18-64	707.423	653.497	1.360.920
65+	20.412	25.271	45.683

[4] https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638 (Erişim tarihi: 20.05.2025).

1.4.1.5. Çocuk İşçiliği

Sığınmacı ailelerde yetişkinlerin işgücüne katılamaması, çocuk işçiliğinin artmasına neden olmaktadır. Şanlıurfa ve Hatay gibi şehirlerde her Suriyeli hane halkından en az bir çocuğun çalıştığı gözlemlenmiştir. Çocuklar tekstil, tarım ve gıda sektörlerinde kötü koşullarda çalışmak zorunda kalmaktadır. Bu durum, çocukların eğitimden uzaklaşmasına ve gelecekteki toplumsal uyumlarını olumsuz etkilemesine neden olmaktadır.

Suriyeli sığınmacıların ekonomik entegrasyonu için kayıt dışı istihdamın önlenmesi, çalışma izinlerinin verilme sürecinin kolaylaştırılması ve mesleki eğitim programlarının yaygınlaştırılması gerekmektedir. Ayrıca, dil bariyerini aşmak için Türkçe dil kursları düzenlenmeli ve kadınların iş gücüne katılımını teşvik edecek sosyal politikalar oluşturulmalıdır. Eğitim alanında yapılacak yatırımlarla çocuk işçiliğinin önüne geçilmesi ve genç sığınmacıların geleceğe hazırlanması sağlanmalıdır.

Sonuç olarak, Suriyeli sığınmacıların işgücü piyasasına entegrasyonu hem bireysel hem de toplumsal faydalar sağlayacak bir süreçtir. Bu süreçteki engellerin kaldırılması, sığınmacıların ekonomik bağımsızlıklarını kazanmalarını ve topluma olumlu katkılar yapmalarını mümkün kılacaktır.

1.4.1.6. Uyum Sorunu

Suriyeli göçmenler, geldikleri ülkedeki eğitim, kültür ve sosyal yapıya uyum sağlamakta çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu uyum sorunları, eğitim sisteminden sosyal hayata kadar geniş bir yelpazede kendini göstermektedir. Suriyeli çocukların uyum süreçlerindeki en büyük engellerden biri, ülkelerindeki eğitim sisteminin Türkiye'deki sistemden oldukça farklı olmasıdır. Suriye'de eğitim, cinsiyet ayrımına dayalı olarak yürütülmekteyken, Türkiye'de karma eğitim sistemi uygulanmaktadır. Bu durum, Suriyeli öğrencilerin okula uyumunu zorlaştırmakta ve bazı çocukların okula gitmek istememesine neden olmaktadır (Kesgin, 2022, s.30).

1.4.1.7. Sürekli Yer Değiştirme ve Eğitimden Kopma

Suriyeli ailelerin ekonomik nedenlerle sürekli yer değiştirmesi, çocukların okula devamını olumsuz etkilemektedir. Yerleşik bir hayat süremeyen aileler, çocuklarının düzenli bir şekilde okula gitmesini sağlayamamaktadır. Bunun yanı sıra, ekonomik zorluklar ve düşük eğitim seviyesi, özellikle gençler ve kadınlar için ciddi riskler

oluşturmaktadır. Bu durum, Suriyeli genç erkeklerin yasa dışı işlere karışmasına veya uyuşturucu ticareti gibi faaliyetlerde kullanılmasına neden olabilmektedir (Taş & Küçükoğlu, 2019, s.566).

1.4.1.8. Dil Bariyeri

Dil bariyeri, Suriyeli çocukların eğitim sistemine entegrasyonunu zorlaştıran en önemli unsurlardan biridir. Türkçe bilmeyen öğrenciler, derslere uyum sağlamakta ve akademik başarılarını artırmakta zorlanmaktadır. Öğretmenler, sınıflarında bulunan Suriyeli öğrencilerle etkili bir iletişim kurmakta güçlük çekmekte, bu durum hem sınıf uyumunu hem de genel eğitim kalitesini olumsuz etkilemektedir. Yapılan araştırmalarda, Suriyeli öğrencilerin çoğunun okuma ve yazmayı öğrenmekte zorlandığı ve dil yeterliliğinin yetersiz olduğu belirtilmiştir (Taskın & Erdemli, 2018, s.156). Ayrıca, aileler arasında Türkçe öğreniminin kendi kültür ve dillerini kaybetme korkusuyla engellendiği durumlar da gözlemlenmiştir.

1.4.1.9. Ulaşım Sorunları

Suriyeli göçmenlerin ekonomik imkânsızlıklar nedeniyle şehirlerin çöküntü alanlarında veya uzak gecekondu mahallelerinde yaşamaları, çocukların okula erişimini zorlaştırmaktadır. Şehir merkezine uzak bölgelerde toplu taşıma hizmetlerinin yetersizliği, çocukların okula ulaşımını engellemekte, bazı öğrencilerin uzun mesafeleri yürüyerek kat etmesine neden olmaktadır (Taştan & Çelik, 2017, s.3). Özellikle kış aylarında bu durum, çocukların güvenliğini tehlikeye atmaktadır.

1.4.1.10. Halkın Olumsuz Algısı

Suriyeli göçmenlere yönelik halkın olumsuz algısı, büyük ölçüde ekonomik kaygılar ve sosyal etkilerden kaynaklanmaktadır. Yerli halk, Suriyeli göçmenlerin ucuz işgücü sunarak kayıt dışı istihdamı artırdığı ve ülkenin ekonomik kaynaklarının bu gruplara harcandığı düşüncesindedir. Bu durum, Suriyelilere yönelik işsizliğin temel sebebi oldukları ve yerel işçilerin işlerini ellerinden aldıkları algısını yaygınlaştırmıştır. Ancak yapılan araştırmalar, Suriyelilerin yerel istihdam üzerinde geniş kapsamlı bir olumsuz etkisi olmadığını göstermektedir. Örneğin, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın raporuna göre, Suriyeli sığınmacıların istihdama katılımı kayıt dışı istihdamda %2,2 oranında bir azalmaya yol açmıştır (İlgazi, 2019, s.95).

Bununla birlikte, Suriyelilerin özellikle vasıfsız işgücünü etkilediği ve eğitim seviyesi düşük gruplar üzerinde sınırlı bir negatif etkiye sahip olduğu belirtilmektedir (Akgündüz, Van den Berg, & Hassink, 2015, s.11). Bu durum, Suriyelilere yönelik algının ekonomik verilerle tam olarak desteklenmediğini, ancak toplumun genel ekonomik kaygıları ile birleştiğinde olumsuz bir tepkiye dönüştüğünü göstermektedir.

Suriyeli iş gücü ve kayıtlı istihdam oranı Şekil 1'de gösterilmektedir.

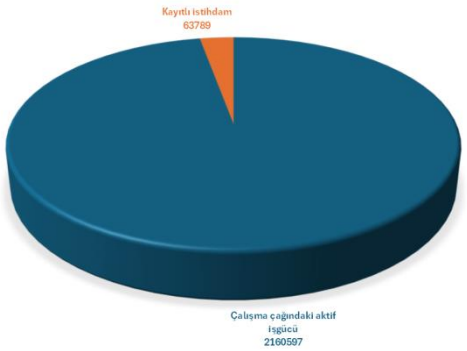

Şekil 1. Suriyeli İş Gücü ve Kayıtlı İstihdam[5]

1.4.1.11. Ayrımcılık ve Dışlanma

Suriyeli sığınmacılar hem yerel halk hem de işverenler tarafından ayrımcılıkla karşı karşıya kalmaktadır. Sosyal uyum süreçlerinde destek görememeleri, dışlanma hissini artırmakta ve sığınmacıların topluma entegrasyonunu zorlaştırmaktadır. Göç ettikleri ilk yıllarda, yerli halk tarafından daha fazla destek gördükleri bilinmekte, ancak sığınmacı sayısının artması ve kalıcı hale gelmeleriyle bu destek giderek azalmıştır. Suriyeliler, kötü çalışma koşulları, uzun saatler, düşük ücretler ve bazen küçük düşürücü işler gibi sorunlarla karşılaşmaktadır. Özellikle kadın ve çocuk işçiler, sömürünün en fazla hissedildiği gruplar arasında yer almaktadır.

1.4.2. Suriyelilerin Sağlık ile İlgili Problemleri

Türkiye, iç savaş nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kalan Suriyeli sığınmacılara yönelik açık kapı politikası benimseyerek, temel insani ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmıştır. Ancak zamanla sığınmacıların sayısının artması ve kalıcı hale gelmeleriyle birlikte, sağlık, eğitim, istihdam ve barınma gibi temel hizmetlerin daha

[5] Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, "Türkiye'de Suriyeli İstihdam Verileri", Erişim tarihi: 24.01.2025, https://www.goc.gov.tr/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler

kapsamlı şekilde sağlanması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Başlangıçta barınma merkezlerinde sağlanan bu hizmetler, sığınmacıların büyük çoğunluğunun kamp dışına çıkmasıyla daha karmaşık bir hale gelmiştir.

1.4.2.1. Kamp Dışı Yaşam ve Sağlık Sorunları

AFAD verilerine göre, Temmuz 2021 itibarıyla Suriyeli sığınmacıların sadece %5'i geçici barınma merkezlerinde yaşamaktadır. Geri kalan %95'lik kesim ise şehirlerin farklı bölgelerine dağılmıştır. Kamp dışındaki Suriyeliler, yüksek kira bedelleri nedeniyle genellikle sağlıksız koşullarda, harabe binalarda, derme çatma barınaklarda veya plastik yapılarda yaşamaktadır (AFAD, 2017, s.2). Bu durum, temiz suya ve hijyenik şartlara erişimlerini zorlaştırarak bulaşıcı hastalık risklerini artırmaktadır. Kamp dışındaki Suriyeliler arasında karbonhidrat ağırlıklı tek öğünlük beslenme, vitamin ve mineral eksiklikleri, çocuklarda büyüme geriliği ve anemi gibi ciddi sağlık sorunları yaygın olarak görülmektedir (Bahadır & Uçku, 2016, s.118).

1.4.2.2. Sağlık Hizmetlerine Erişim

Geçici Koruma Yönetmeliği'ne göre, Suriyeli sığınmacılar kayıtlı olmaları kaydıyla sağlık hizmetlerinden ücretsiz faydalanabilmektedir. Temel ve acil sağlık hizmetleri, ikinci ve üçüncü basamak sağlık hizmetleri dahil olmak üzere Sağlık Bakanlığı kontrolünde sunulmaktadır. Ayrıca, 2015 yılında kurulan sığınmacı Sağlığı Merkezleri (GSM) aracılığıyla sağlık hizmetlerinin daha etkin sunulması hedeflenmiştir. Bu merkezlerde Suriyeli doktor ve sağlık personeli de görev yapmakta, dil bariyerini aşmak için tercümanlar bulundurulmaktadır. Bu merkezlerin finansmanı büyük ölçüde Avrupa Birliği fonlarıyla sağlanmaktadır.

Ancak saha araştırmaları, sağlık hizmetlerine erişimde bazı ciddi engeller olduğunu ortaya koymaktadır. Suriyeli sığınmacılar dil bariyeri, kayıt sorunları, sağlık personelinin olumsuz tutumları ve toplumsal önyargılar gibi nedenlerle sağlık hizmetlerinden yeterince faydalanamamaktadır. Örneğin, tercüman eksikliği nedeniyle devlet hastanelerine gitmek yerine Suriyeli doktorların özel kliniklerini tercih eden sığınmacılar, bu süreçte yüksek maliyetlerle karşılaşmaktadır (Türk, 2016, s.146).

1.4.2.3. Psikolojik Sağlık Sorunları

Göç süreci, Suriyeli sığınmacılar üzerinde ciddi psikolojik etkiler bırakmıştır. Savaş travmaları, aile kayıpları, yoksulluk ve dışlanma gibi faktörler depresyon, stres bozukluğu ve travma sonrası stres bozukluğu gibi yaygın psikolojik sorunlara yol açmaktadır. Özellikle kadınlar ve çocuklar, cinsel istismar, fiziksel şiddet ve kötü yaşam koşulları nedeniyle daha büyük risk altındadır.

1.4.2.4. Sağlık Hizmetlerinde Ayrımcılık ve Toplumsal Önyargılar

Sağlık alanındaki hizmetlerin uygulanmasında bölgesel farklılıklar dikkat çekmektedir. Bazı illerde Suriyelilere yönelik negatif algılar ve sağlık personelinin ayrımcı yaklaşımları, sığınmacıların hizmetlere erişimini daha da zorlaştırmaktadır. Özellikle aşılanma oranlarının düşük olması ve yetersiz beslenme koşulları hem sığınmacıların hem de toplumun genel sağlığı üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır (Terzioğlu, 2015, s.103).

Suriyeli sığınmacıların sağlık hizmetlerine erişimde yaşadığı sorunlar, sadece onların bireysel yaşamlarını değil, aynı zamanda toplum sağlığını da etkilemektedir. Sağlık hizmetlerinin daha etkin ve eşit bir şekilde sunulması, sığınmacıların topluma entegrasyonuna katkı sağlayacak ve genel sağlık standartlarını yükseltecektir. Bu süreçte, devlet kurumları, uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum örgütlerinin birlikte çalışması kritik öneme sahiptir.

1.4.3. Eğitim Sorunları

Suriyeli sığınmacı çocukların ve yetişkinlerin eğitime erişimi, yaşadıkları travmatik göç sürecinin ardından karşılaştıkları en büyük zorluklardan biridir. Eğitim, bireylerin kişisel gelişimi ve toplumsal uyumu için temel bir ihtiyaçtır ve bu bağlamda, Suriyeli çocukların eğitime entegre edilmesi hem bireysel hem de toplumsal düzeyde büyük bir önem taşımaktadır. Ancak, dil engeli, maddi yetersizlikler, sosyal dışlanma, çocuk işçiliği, erken yaşta evlilikler gibi pek çok faktör bu süreci zora sokmaktadır (Duruel, 2016, s.1401).

Dil bariyeri, Suriyeli çocukların Türkiye'deki eğitim sistemine uyum sağlaması önündeki en büyük engellerden biridir. Türkçe bilmeyen çocuklar, derslerde anlamakta ve arkadaşlarıyla iletişim kurmakta zorluk yaşamaktadır. 2016-2017 eğitim öğretim yılından itibaren Geçici Eğitim Merkezleri'nin kapatılması ve çocukların devlet

okullarına entegrasyonu, dil öğrenme sürecini teşvik etse de bu süreç halen tamamlanmış değildir. Bu durum, çocukların hem akademik başarılarını hem de sosyal bağlarını olumsuz etkilemektedir. Ayrıca, bazı ailelerin çocuklarının Türkçe öğrenmesine karşı direnç göstermesi, bu sorunun çözülmesini daha da zorlaştırmaktadır.

Suriyeli çocukların eğitimden uzak kalmasının bir diğer önemli nedeni ise ekonomik zorluklardır. Çocukların ailelerini desteklemek için çalışmak zorunda kalmaları, eğitime devam etmelerini engellemektedir. Sokaklarda veya sağlıksız koşullarda çalışan çocuklar hem fiziksel hem de psikolojik sağlık sorunlarıyla karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum, onların sağlıklı bireyler olarak gelişmelerini ve toplumda nitelikli bir yer edinmelerini güçleştirmektedir. Özellikle kız çocukları, erken yaşta evliliklere zorlanmakta, bu da onların eğitim hayatlarını ve kişisel gelişimlerini olumsuz etkilemektedir. Ailelerin, kız çocuklarını evlendirme kararları genellikle sosyoekonomik koşullardan kaynaklanmakta, bu durum da onların toplumsal hayata katkı sağlamalarını engellemektedir (Fidan & Taş, 2023, s.138).

Eğitim sürecinde karşılaşılan fiziki ve sosyal sorunlar da dikkate değerdir. Suriyeli öğrencilerin yoğun olarak bulunduğu okullarda sınıf mevcudu artmış, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı fazlalaşmıştır. Bu durum, eğitimin niteliğini düşürmekte, öğretmenlerin bireysel öğrenciye ayırabileceği zamanı kısıtlamaktadır. Ayrıca, öğretmenlerin, sığınmacı çocuklarla çalışma konusunda yeterli bilgiye ve deneyime sahip olmaması, eğitim süreçlerini zorlaştırmaktadır. Müfredat ve eğitim materyallerindeki yetersizlikler, sığınmacı çocukların ihtiyaçlarına uygun eğitimin sağlanmasını engellemektedir. Sosyal uyum süreçlerinde hem yerel halkın hem de eğitim kurumlarının göçmen öğrencilere yönelik önyargıları, bu öğrencilerin eğitim sistemine tam anlamıyla dahil olmalarını zorlaştırmaktadır (Yıldız, 2018, s.18).

Suriyeli çocukların eğitimden uzak kalması, sadece bireysel değil, toplumsal açıdan da ciddi sonuçlar doğurmaktadır. Eğitime devam edemeyen çocuklar, niteliksiz iş gücü olarak yetişmekte, bu da uzun vadede toplumsal eşitsizlikleri artırmaktadır. Ayrıca, eğitimden uzak kalan çocuklar, erken yaşta çalışmak veya evlenmek gibi durumlarla karşılaşarak, hak ettikleri sağlıklı bir çocukluk dönemi yaşamaktan mahrum kalmaktadır. Bu çocuklar, içinde bulundukları toplumun bir parçası olmalarına rağmen, yaşadıkları dışlanma ve ayrımcılık nedeniyle kendilerini toplumdan soyutlanmış hissedebilmektedir. Bu durum, onların hem eğitim hem de sosyal hayatta kayıp yıllar yaşamalarına neden olmaktadır.

Eğitim alanında yaşanan tüm bu zorlukların üstesinden gelmek hem bireysel hem de toplumsal uyum açısından büyük bir önem taşımaktadır. Dil bariyerini aşmak için Türkçe dil kurslarının yaygınlaştırılması, eğitimin daha erişilebilir hale getirilmesi için maddi desteklerin artırılması gerekmektedir. Ayrıca, öğretmenlerin sığınmacı öğrencilerle çalışma konusunda eğitilmesi, müfredatın daha kapsayıcı hale getirilmesi ve eğitim altyapısının iyileştirilmesi önemlidir. Suriyeli çocukların sadece eğitime erişmesi değil, aynı zamanda sağlıklı bir eğitim sürecinden geçmesi, onların gelecekte toplumda aktif bireyler olarak yer almalarını sağlayacaktır.

Suriyeli çocukların eğitime entegrasyonu, sadece onların bireysel gelişimini desteklemekle kalmayacak, aynı zamanda Türkiye'nin uzun vadeli sosyal ve ekonomik yapısına da olumlu katkılar sağlayacaktır. Bu nedenle, eğitim sürecine yönelik çözümler sadece birey odaklı değil, toplumsal odaklı bir anlayışla ele alınmalıdır. Suriyeli çocukların eğitimi, onların yeni bir hayata adapte olmalarının ve gelecekte sağlıklı bireyler olarak toplumda yer almalarının anahtarıdır (Tunga, Engin, & Çağıltay, 2020, s.318).

1.4.4. Çözüm Önerileri

- **Eğitim ve Farkındalık Programları:** Halkın Suriyelilere yönelik algısını iyileştirmek için eğitim ve farkındalık kampanyaları düzenlenmelidir. Sığınmacıların topluma katkı sağlayabilecek bireyler olduğuna dair mesajlar verilmelidir.
- **Kayıt Dışı İstihdamın Önlenmesi:** Suriyelilerin kayıt dışı çalışmasının önüne geçmek için daha sıkı denetimler yapılmalı ve işverenler kayıtlı istihdama teşvik edilmelidir.
- **Kadın ve Çocuklara Özel Politikalar:** Kadın ve çocukların çalışma hayatında karşılaştığı sömürüyü engellemek için sosyal koruma mekanizmaları geliştirilmelidir.
- **Sosyal Entegrasyon Projeleri:** Yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları iş birliği yaparak Suriyelilerin sosyal hayata entegrasyonunu destekleyen projeler oluşturmalıdır.
- **Toplumsal Diyalog:** Yerel halk ve sığınmacılar arasında diyalogu artıran etkinlikler düzenlenerek iki grup arasındaki önyargılar azaltılmalıdır.

Suriyeli sığınmacılar, yaşadıkları ayrımcılık ve dışlanmaya rağmen Türkiye'de hayatlarını sürdürmeye çalışmaktadır. Ancak bu süreçte halkın olumsuz algısı ve sosyal dışlanma, sığınmacıların topluma entegrasyonunu zorlaştıran en büyük engellerden biridir. Suriyelilere yönelik önyargıların azaltılması hem sığınmacıların hem de toplumun refahını artıracak bir adım olacaktır. Bu süreçte devlet, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları iş birliği yaparak hem sığınmacıların haklarını korumalı hem de toplumun ekonomik ve sosyal dengelerini gözetmelidir.

1.5. Türkiye'de Sığınmacı ve Mültecilerin Entegrasyonu

Göçmen ve mülteci entegrasyonu, bir ülkenin sosyal yapısını güçlendiren, ekonomik kalkınmasını destekleyen ve toplumsal uyumunu sağlayan stratejik bir süreçtir. Türkiye, Suriyeli mültecilerin kitlesel akınıyla birlikte, entegrasyon politikalarını hızlandırmak zorunda kalmıştır. Ancak bu süreçte karşılaşılan zorluklar, entegrasyon çabalarının etkisini sınırlamıştır. Göçmenlerin topluma entegrasyonu, özellikle eğitim, dil öğrenimi, istihdam ve sosyal uyum alanlarında yoğunlaşmaktadır (Danış & Dikmen, 2022, s.28).

Eğitim ve Dil Öğrenimi: Sığınmacı çocukların eğitim sistemine entegrasyonu, dil öğrenimi ile yakından ilişkilidir. Halk Eğitim Merkezleri'nde düzenlenen Türkçe kursları, bu alanda kritik bir rol oynamaktadır. Ancak, sığınmacı çocukların okula kayıt oranlarının düşüklüğü ve dil bariyerleri nedeniyle entegrasyon süreci sekteye uğramaktadır.

İstihdam ve Ekonomik Katılım: Sığınmacıların ekonomik sisteme katılımı, kayıt dışı istihdam oranlarının yüksek olması nedeniyle zorluklarla karşılaşmaktadır. Özellikle tarım ve inşaat sektörlerinde çalışan sığınmacılar, düşük ücret ve sosyal güvenlikten yoksunluk gibi sorunlarla karşı karşıyadır.

Sosyal Uyumsuzluk: Göçmenlerin ev sahibi toplum tarafından önyargılarla karşılanması, sosyal uyum çabalarını zorlaştırmaktadır. Bu durum, kültürel farklar, ekonomik rekabet ve yerel halkın sığınmacılara yönelik algılarından kaynaklanmaktadır.

Bu bağlamda, Türkiye'nin entegrasyon politikalarının güçlendirilmesi, ulusal ve uluslararası iş birlikleriyle daha kapsamlı hale getirilebilir. *Migrant Integration Policy Index* (Göçmen Entegrasyon Politikası Endeksi) (MIPEX) değerlendirmesine göre, Türkiye'nin entegrasyon alanında son yıllarda ilerleme kaydetmesine rağmen, temel haklara erişim ve fırsat eşitliği konularında iyileştirmelere ihtiyaç duyulmaktadır (Şimşek, 2019, s.173).

1.6. Türkiye'de Suriyeli Mültecilerin Eğitime Entegrasyonu

Suriyeli mültecilerin eğitime entegrasyonu, sadece çocukların değil, aynı zamanda yetişkinlerin de bireysel ve toplumsal kalkınma açısından büyük bir ihtiyaç duyduğu bir süreçtir. Eğitim, mültecilerin yalnızca günlük hayatta karşılaştıkları zorlukları aşmalarını değil, aynı zamanda toplumda etkin ve üretken bireyler haline gelmelerini sağlar. Özellikle yetişkin mülteciler, dil bariyerlerini aşmak, mesleki becerilerini geliştirmek ve yeni bir kültüre uyum sağlamak için eğitime ihtiyaç duymaktadır (Dillioğlu, 2015, s.1).

Dünya genelinde mülteci nüfusunun büyük bir kısmını çocuklar oluştursa da, yetişkin mültecilerin eğitime erişimi genellikle ikinci planda kalmaktadır. Bu durum, onların topluma entegre olmalarını ve ekonomik bağımsızlık kazanmalarını zorlaştırmaktadır. Türkiye, tarihinin en büyük göç dalgalarından biriyle karşı karşıya kaldığında, Suriyeli mülteci çocukların yanı sıra yetişkinlerin eğitimine yönelik politikalar geliştirmiştir. 2011'de Suriye krizinin başlamasının ardından Türkiye, açık kapı politikası doğrultusunda milyonlarca Suriyeliyi kabul etti. 2021'de yayımlanan raporda Türkiye'de geçici koruma altında bulunan 912.741 okul çağındaki çocuk bulunduğu bildirilmiştir (GİGM, 2016, s.3).

Tablo 2.

Türkiye'de Suriyeli Kadınların Eğitim Durumu Dağılımı (2014-AFAD)[6]

Eğitim Durumu	**Kamp İçi - Sayı**	**Kamp İçi - Yüzde (%)**	**Kamp Dışı - Sayı**	**Kamp Dışı - Yüzde (%)**	**Genel - Sayı**	**Genel - Yüzde (%)**
Okur Yazar Değil	554	17,5	720	24,5	1274	20,9
Okuryazar	193	6,1	291	9,9	484	7,9
İlkokul	1217	38,5	925	31,5	2142	35,1
Ortaokul	692	21,9	518	17,7	1210	19,8
Lise	344	10,9	265	9	609	10
Üniversite ve Üzeri	165	5,2	214	7,3	379	6,2
Toplam	3165	100	2933	100	6098	100

Başlangıçta eğitim politikaları, mülteci çocuklara yönelik acil çözümler geliştirmek amacıyla Geçici Eğitim Merkezlerini (GEM) hayata geçirmiştir. Bu

[6] AFAD, 2014, *Türkiye'deki Suriyeliler: Eğitim ve Entegrasyon Raporu*, sayfa 22. Erişim tarihi: 24.01.2025, https://www.afad.gov.tr.

merkezlerde, revize edilmiş Suriye müfredatı takip edilerek Arapça eğitim verilmiştir. Ancak kriz uzadıkça, bu geçici yapının yetersiz olduğu anlaşılmış ve mülteci çocukların Türk eğitim sistemine entegrasyonu için daha uzun vadeli politikalar geliştirilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), 2014/21 sayılı genelgeyle mülteci çocukların hem devlet okullarına hem de GEM'lere kayıtlarını düzenlemiş ve bu yapının akredite edilmesini sağlamıştır. 2016 yılı itibarıyla GEM'lerde 200.000'den fazla Suriyeli öğrenci eğitim görürken, Türk okullarına kayıtlı öğrenci sayısı ise 125.000'di (UNICEF, 2016, s.48).

Bu süreçte, eğitim sadece çocuklar için değil, aynı zamanda yetişkinler için de hayati bir araç olarak ön plana çıkmıştır. Yetişkinlerin eğitimine yönelik olarak halk eğitim merkezleri aracılığıyla dil kursları ve mesleki eğitim programları düzenlenmiştir. Bu kurslar, mülteci yetişkinlerin iş gücü piyasasına katılımını artırmayı ve ekonomik bağımsızlıklarını kazanmalarını amaçlamaktadır. Ayrıca, dil bariyerlerini aşmak, sosyal uyumu kolaylaştırmak ve bireylerin kendilerini ifade edebilmelerini sağlamak açısından önemli bir adım olmuştur.

Suriyeli mültecilerin eğitimiyle ilgili en büyük sorunlardan biri, dil engelidir. Türkçe bilmeyen çocuklar ve yetişkinler, eğitim kurumlarına ve topluma entegrasyonda zorluk yaşamaktadır. Çocuklar dil sorunları nedeniyle dersleri anlamakta güçlük çekerken, yetişkinler ise iş ve günlük hayatlarında iletişim kurmakta zorlanmaktadır. Dil bariyerine ek olarak, ayrımcılık, önyargı ve ekonomik zorluklar hem çocukların hem de yetişkinlerin eğitim süreçlerini olumsuz etkilemektedir. Özellikle çocuk işçiliği ve erken yaşta evlilik, eğitimden uzaklaşan bireylerin karşılaştığı ciddi sorunlardır (UNICEF, 2015, s.5).

Türkiye'de mültecilerin eğitimi, uluslararası iş birliği ve destekle daha etkili hale getirilmiştir. Avrupa Birliği tarafından finanse edilen PIKTES projesi, mülteci çocukların Türk eğitim sistemine entegrasyonunu sağlamak için önemli bir girişimdir. Proje, yalnızca çocuklara değil, aynı zamanda ailelere yönelik sosyal uyum faaliyetlerini de kapsamaktadır. Bununla birlikte, yetişkin mültecilere yönelik mesleki eğitim programları, onların topluma katkı sağlayan bireyler olmalarını desteklemektedir (Çelik Keskin & Atay, 2023, s.3).

Sığınmacıların eğitimi, yalnızca bireylerin geleceği için değil, aynı zamanda toplumsal barış ve refah için de kritik bir öneme sahiptir. Çocuklar ve yetişkinler arasındaki eğitim uçurumunun kapatılması, her iki grubun da gelecekteki yaşam kalitesini ve topluma entegrasyonunu artıracaktır. Türkiye'nin Suriyeli sığınmacıların eğitimine yönelik çabaları, dünya genelinde benzer sorunlarla karşılaşan diğer ülkeler

için önemli bir örnek teşkil etmektedir. Ancak bu sürecin sürdürülebilir ve kapsayıcı hale getirilmesi için ulusal ve uluslararası düzeyde daha fazla iş birliğine ihtiyaç duyulmaktadır.

1.6.1. Yetişkinlerde Eğitim

Dünya genelinde göç ve sığınmacılıkla ilgili sorunların çözümünde eğitim önemli bir araç olarak görülmektedir. Sığınmacıların eğitim yoluyla topluma uyum sağlaması, hem bireysel hem de toplumsal faydalar sağlar. Ancak, yetişkin sığınmacıların eğitimine katılımı, göç edilen ülkenin sunduğu fırsatlar, sığınmacıların sosyal ve kültürel sermayesi, dil bariyerleri ve ekonomik zorluklar gibi çeşitli faktörlerden etkilenir.

1.6.1.1. Eğitime Katılma Yönelimleri

Araştırma bulguları, sığınmacıların yetişkin eğitime katılımında üç farklı yönelimi ortaya koymaktadır:[7]

Mücadeleci Yönelim

Sığınmacılar, mevcut sosyo-ekonomik statülerini geliştirmek amacıyla yetişkin eğitimine yönelmektedir. Bu grup, genellikle göç öncesinde eğitim almış ve güçlü bir kültürel sermayeye sahip bireylerden oluşmaktadır. Türkiye'de sığınmacıların dil öğrenme, mesleki eğitim alma ve daha iyi iş fırsatları elde etme amaçlı kurslara katılımı bu yönelime örnek olarak gösterilebilir.

İtaatkâr Yönelim

Bu yönelime sahip sığınmacılar, dil bariyerleri, ekonomik zorluklar ya da ailevi sorumluluklar nedeniyle eğitime katılmamayı tercih etmektedir. Sosyal ağlarının sınırlılığı ve ev sahibi topluma entegre olamama bu davranışı tetikleyebilir.

İhtiyatlı Yönelim

Göç sonrası yaşamlarında başlangıçta eğitimden uzak duran ancak zamanla sınırlı da olsa eğitim faaliyetlerine katılım gösteren bireyler bu gruptadır. Örneğin,

[7] Türkiye'deki Suriyeli Eğitim Çağı Çocuklarının Eğitim Süreçleri Üzerine Bir Çözümleme An Analysis on Educational Process of Syrian School-Age Children in Turkey

Türkiye'de çeşitli sosyal hizmet kuruluşları aracılığıyla düzenlenen dil veya beceri geliştirme kurslarına katılım bu yönelime örnek olarak gösterilebilir.

Türkiye'de göçmenlerin eğitime erişimini artırmak için, onların ihtiyaçlarını ve sosyal yapılarını dikkate alan programların geliştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, göçmenlerin eğitime erişimlerini artırmak için dil bariyerlerini aşacak yöntemler ve ekonomik desteklerin sağlanması büyük önem taşımaktadır. Eğitim politikalarının sadece bireysel fayda değil, aynı zamanda toplumsal uyumu destekleyecek şekilde yapılandırılması önerilmektedir (Uğurlu, 2018, s.179).

1.6.2. Yaygın Eğitim Kurumlarının sığınmacıların Entegrasyonundaki Rolü

a. Yaygın Eğitimin Tanımı ve Önemi

Yaygın eğitim, örgün eğitim sisteminin dışında kalan bireylere bilgi, beceri ve yetkinlik kazandırmayı amaçlayan bir eğitim türüdür. Türkiye'de yaygın eğitim, özellikle Halk Eğitim Merkezleri (HEM) ve Mesleki Eğitim Merkezleri (MEM) aracılığıyla yürütülmektedir. Göçmenlerin topluma entegrasyonu açısından yaygın eğitim kurumları, dil öğreniminden meslek edindirmeye, kültürel uyumdan sosyal becerilerin geliştirilmesine kadar geniş bir yelpazede hizmet sunar. Bu hizmetler, hem bireysel hem de toplumsal kalkınmayı destekleyen bir araç olarak değerlendirilebilir (Çeçen, 1977, s.2).

b. Dil Eğitimi

Dil öğrenimi, göçmenlerin topluma entegrasyonunda en temel unsurlardan biridir. Türkçe öğrenmek, göçmenlerin günlük hayata adapte olmalarını, kamu hizmetlerine erişimlerini ve iş bulmalarını kolaylaştırır. Türkiye'de Halk Eğitim Merkezleri tarafından düzenlenen Türkçe kurslarına 2020 yılı itibarıyla 400 binden fazla göçmenin katıldığı belirtilmektedir. Bu kurslar, Suriyeli mülteciler başta olmak üzere farklı ülkelerden gelen göçmenlerin dil bariyerini aşmalarında kritik bir rol oynamaktadır (Emin, 2016, s.11).

Türkçe dil kurslarının yanı sıra, eğitim materyallerinin göçmenlerin kültürel arka planına uygun şekilde hazırlanması, öğrenme süreçlerini kolaylaştırmaktadır. Ancak, kursların yetersizliği ve sınıf kapasitesinin sınırlı olması gibi sorunlar, dil eğitiminin daha etkin hale getirilmesi gerektiğini göstermektedir.

c. Mesleki Eğitim

Mesleki eğitim, sığınmacıların ekonomik sisteme katılımını artıran ve onları istihdama hazırlayan bir yaygın eğitim alanıdır. Halk Eğitim Merkezleri, tekstil, inşaat, tarım ve hizmet sektörlerinde çeşitli meslek edindirme programları sunmaktadır. Bu programlar, sığınmacıların ekonomik bağımsızlık kazanmalarını ve topluma daha aktif bir şekilde katkı sağlamalarını mümkün kılmaktadır.

Özellikle kadınlara yönelik düzenlenen el sanatları, güzellik uzmanlığı ve yemek yapımı gibi kurslar, kadınların iş gücüne katılımını teşvik etmektedir. Bu kurslar, aynı zamanda kadınların aile içindeki ekonomik rolünü güçlendiren bir işlev de görmektedir. Ancak mesleki eğitim programlarının çeşitlendirilmesi ve iş gücü piyasasına yönelik uyarlanması, sığınmacıların entegrasyonunda daha etkili sonuçlar doğurabilir.

d. Sosyal ve Kültürel Uyum

Yaygın eğitim kurumları, göçmenlerin topluma entegrasyonu için sadece bireysel beceriler kazandırmakla kalmaz, aynı zamanda sosyal uyumu teşvik eden kültürel etkinlikler de düzenler. Halk Eğitim Merkezleri tarafından organize edilen müzik, dans ve yemek kursları, göçmenlerin kendi kültürlerini ifade etmelerine ve ev sahibi toplumla kültürel bağlar kurmalarına olanak tanır. Bu etkinlikler, göçmenlerin sosyal kabul görmesini ve ev sahibi toplumun göçmenlere yönelik önyargılarını azaltmayı hedeflemektedir (Duman, 2019, s.345).

Özellikle Suriyeli sığınmacılara yönelik düzenlenen kültürel uyum programları, sığınmacıların Türk toplumunun norm ve değerlerini öğrenmelerine katkıda bulunurken, yerel halkın da sığınmacılarla ortak bir bağ kurmasını sağlar. Ancak bu etkinliklerin daha geniş kitlelere ulaştırılması ve daha fazla kaynağın ayrılması gerekmektedir.

e. Uluslararası Destekler ve İş birlikleri

Türkiye'deki yaygın eğitim faaliyetleri, uluslararası kuruluşların destekleriyle daha geniş kapsamlı hale gelmiştir. Avrupa Birliği, UNICEF ve BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) gibi kuruluşların fonlarıyla yürütülen projeler, yaygın eğitim kurumlarının kapasitesini artırmada önemli bir rol oynamıştır. Örneğin, Avrupa Birliği tarafından desteklenen "PICTES projesi"[8], Suriyeli Mülteci Çocukların Türk Eğitim

[8] "Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi (PIKTES)", Geçici koruma altındaki çocukların, Türkiye'deki eğitime erişimlerine katkıda bulunmak amacıyla Milli Eğitim

sistemine entegrasyonunu desteklerken, aynı zamanda yaygın eğitim faaliyetlerine katılımı da teşvik etmiştir.

Bakanlığı tarafından yürütülen bir eğitim projesidir. PIKTES bütçesinin tamamı, Avrupa Birliği tarafından, "Türkiye'deki Mülteciler için Mali Yardım Programı (FRIT)" anlaşması çerçevesinde doğrudan hibe yöntemiyle karşılanmıştır. 03.10.2016 tarihinde başlatılan Proje, ülkemizin 26 ilinde sürdürülmüştür. 2018 yılı Aralık ayında 2. fazında başlayan PIKTES Projesi 2022 yılı Ekim ayına kadar devam etmiştir.

BÖLÜM II

GEREÇ ve YÖNTEM

2.1. Kavramsal Açıklamalar

Göç, insanlık tarihinin en eski ve sürekli devam eden olgularından biridir. Cemal Yalçın göçü, "Ekonomik, siyasi, ekolojik veya bireysel nedenlerle, bir yerden başka bir yere yapılan, kısa, orta veya uzun vadeli geri dönüş ya da sürekli yerleşim hedefi güden coğrafik, toplumsal ve kültürel bir yer değiştirme hareketi" (Cemal, 2004, s.4) olarak tanımlamaktadır. Göç olgusu, bireylerin ve toplumların sosyal, ekonomik ve kültürel yapısını derinden etkileyen bir süreçtir.

Petersen göç türlerini dört başlık altında sınıflandırmaktadır (Petersen, 1958, s.258):

- **İlkel Göç**: Doğal afetler ve zorunlu hayatta kalma nedenlerine dayanan göçlerdir.
- **Zorlama ile Yapılan Göçler**: Savaşlar, politik baskılar ya da zorla yerinden edilmeler sonucunda gerçekleşir.
- **Serbest Göç**: Ekonomik ve sosyal fırsatların etkisiyle bireylerin kendi iradeleriyle yaptığı göçlerdir.
- **Kitlesel Göçler**: Büyük grupların ekonomik, politik veya çevresel nedenlerle bir bölgeden başka bir bölgeye yer değiştirmesidir.

Göç hareketlerini anlamaya yönelik çeşitli göç teorileri de geliştirilmiştir. Bunlar (Aslan, 2024, s. 175-184):

- **İtme-Çekme Teorisi**: Göçün nedenlerini açıklarken bireyin yaşadığı yerden iten faktörler (işsizlik, savaş) ve hedef bölgede çeken faktörler (iş fırsatları, güvenlik) üzerinde durur.
- **Kesişen Fırsatlar Teorisi**: Fırsatların çok olduğu bölgelerin daha fazla göç aldığı tezini savunur.
- **Merkez-Çevre Teorisi**: Bağımlılık teorisi kapsamında ele alınır ve merkez ülkelerin çevreden ekonomik olarak yararlanmasını eleştirir. Göç, merkez ülkelere ucuz iş gücü sağlar.
- **Marksist Göç Teorisi**: Kapitalist sistemin kırsal bölgelerdeki emekçileri mülksüzleştirerek sanayi kentlerine göç etmeye zorladığını savunur.

- **Ağ Teorisi (Network Theory)**: Göç edenlerin oluşturduğu sosyal ağların, sonraki göç dalgalarını kolaylaştırdığı ve sürekliliği sağladığını ileri sürer.

Göç, bireyler ve toplumlar arasında kültürel etkileşime yol açmaktadır. Kültürel entegrasyon bu bağlamda önemli bir kavramdır. Entegrasyon genel olarak altı aşamalı bir süreç olarak tanımlanmaktadır: kültürel şok, kimlik bilincinin gelişmesi, elitlerin asimilasyonu, militanlık, anti-militanlık ve nihayetinde yeni kuşakların kültürel uyumu (Wallendorf & Reilly, 1983, s.293). Sığınmacılar açısından entegrasyon süreci, sosyal uyum, dil öğrenimi, ekonomik katılım ve kültürel alışveriş gibi faktörlerle desteklenmektedir.

Son yıllarda göç dalgaları ile birlikte eğitim, sosyal uyum ve entegrasyon süreçleri ön plana çıkmıştır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün (GİGM) hazırladığı Ulusal Uyum Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2018-2023) kapsamında yaygın eğitim programlarının entegrasyondaki rolü açıkça vurgulanmıştır. Bu belge, sığınmacıların dil öğrenimi, meslek edinme ve sosyal hayata katılımını teşvik ederek toplumsal uyumu güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

2.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, Türkiye'deki 18-60 yaş aralığında yaygın eğitime katılan Suriyeli sığınmacı bireylerin entegrasyon sürecine yönelik etkilerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Araştırma, sığınmacıların eğitim düzeyleri, dil öğrenme süreçleri, meslek edinme becerileri ve entegrasyon deneyimlerini detaylı olarak ele almaktadır. Araştırmanın genel amacı şu şekilde özetlenebilir: "Türkiye'de yaygın eğitim programlarına katılan Suriyeli sığınmacıların topluma entegrasyon süreçlerinde yaşadıkları zorluklar ve bu programların entegrasyona etkilerini değerlendirmek." Bu genel amaca ulaşmak için ise aşağıdaki alt amaçlar belirlenmiştir:

1. Sığınmacı bireylerin göç etmeden önceki eğitim düzeyleri nedir?
2. Göç ettikleri ülkelerde eğitim hayatlarına devam edebilme süreçlerinde yaşadıkları zorluklar nelerdir?
3. Göç sonrası mesleklerini icra etme ve eğitimlerine devam edebilme konusunda ne gibi değişiklikler yaşanmıştır?
4. Göç edilen ülkedeki yaygın eğitim anlayışı, sığınmacıların kendi becerileri ve mesleki deneyimleriyle nasıl bir ilişki kurmaktadır?
5. Türkiye'de yaygın eğitim kurumlarının sığınmacıların entegrasyonundaki başarı düzeyleri nelerdir?

6. Sığınmacı-mülteci kadınların Türkiye toplumuna entegrasyon süreci hangi düzeydedir?

Çalışmamız, bu soruların yanıtlarını bularak yaygın eğitim kurumlarının rolünü ve etkisini ortaya koymayı hedeflemiştir. Bu doğrultuda hem nitel hem de nicel veriler kullanılarak detaylı analizler yapılmıştır.

2.3. Sayıltılar

Her araştırmanın bir evreni vardır; ancak evrenin tamamına ulaşma olanağı olmadığı durumlarda örneklem yoluna gidilir. Bu seçilen örneklemin, evreni temsil etme yeteneğine sahip olması beklenmektedir. Bu çalışmada, araştırmanın geçerli ve güvenilir sonuçlar elde edebilmesi için aşağıdaki sayıltılar benimsenmiştir:

1. Araştırma konusu olan Türkiye özelinde, sığınmacı bireylerin yaygın eğitim kurumlarından aldıkları eğitimlerin kapsayıcı bir özellik taşıdığı varsayılmaktadır. Bu kapsayıcılık, dil öğrenme, meslek edinme ve toplumsal uyum süreçlerini destekleyici nitelikte olduğu kabul edilmektedir.
2. Sığınmacılık olgusu bireyi kırılgan ve dezavantajlı bir konumda bırakmaktadır. Dil bariyeri, ekonomik zorluklar ve sosyal dışlanma gibi unsurlar, sığınmacıların entegrasyon süreçlerinde dezavantajlı duruma düşmelerine neden olmaktadır.
3. Göç olgusu -özellikle düzensiz ve kitlesel olanlar- ülkelerin etkili ve sürdürülebilir politika üretmelerinde zorluklara neden olmaktadır. Sığınmacıların ihtiyaçlarını karşılayacak uyum stratejilerinin geliştirilmesi zaman alabilir ve bu süreçte eksiklikler ortaya çıkabilir.
4. Sığınmacıların, göç ettikleri ülkelerdeki kültürel kodlar, entegrasyon ve sosyalleşme davranışlarını etkilemektedir. Yeni kültürel normlar ve alışkanlıklara adaptasyon, sığınmacıların sosyal uyum sürecinde önemli bir belirleyici unsur olarak kabul edilmektedir.
5. Araştırmaya katılan sığınmacı bireylerin, soruları samimiyetle cevapladığı varsayılmaktadır. Bu, araştırmanın güvenilir ve geçerli sonuçlar elde etmesinde önemli bir sayıltıdır.
6. Katılımcıların verdikleri yanıtların doğru olduğu kabul edilmektedir. Anketler ve mülakatlar aracılığıyla toplanan verilerin, katılımcıların gerçek düşünce ve deneyimlerini yansıttığı varsayılmaktadır.

Bu sayıltılar doğrultusunda, araştırmanın elde edeceği bulguların, sığınmacıların entegrasyonunda yaygın eğitim programlarının etkinliğine yönelik anlamlı sonuçlar sunacağı öngörülmektedir.

2.4. Çalışma Tasarımı

Bu çalışma, Türkiye'de Sığınmacı-Mültecilerin Topluma Entegrasyonunda Yaygın Eğitim Kurumlarının Rolü başlıklı araştırma kapsamında kesitsel ve tanımlayıcı bir tasarım kullanılarak yürütülmüştür. Araştırma, sığınmacı ve mülteci bireylerin topluma entegrasyonunda yaygın eğitim programlarının rolünü ve etkinliğini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Kesitsel araştırma tasarımı, belirli bir zaman dilimi içerisinde toplanan veriler aracılığıyla, mevcut durumu tanımlamaya ve değişkenler arasındaki ilişkileri analiz etmeye odaklanır. Bu çalışma, yaygın eğitim programlarının Suriyeli sığınmacı ve mülteci bireylerin dil öğrenme, meslek edinme ve toplumsal uyum gibi alanlardaki etkilerini incelemeye yönelik olarak tasarlanmıştır.

Araştırma iki ana grup üzerinden karşılaştırmalı bir analiz yürütmeyi amaçlamaktadır:

1. Yaygın eğitim kurslarına katılan bireyler
2. Yaygın eğitim kurslarına katılmayan bireyler

Bu iki grup arasındaki karşılaştırma, yaygın eğitim programlarının etkisinin ölçülebilir, nesnel ve somut bir şekilde değerlendirilmesini sağlayacaktır. Kursa katılan bireylerin topluma uyum, dil becerileri, mesleki yeterlilik ve sosyal ilişkiler açısından yaşadıkları ilerlemeler analiz edilirken, kurslara katılmayan bireylerin aynı alanlardaki durumları ile karşılaştırmalar yapılacaktır. Böylece yaygın eğitim programlarının etkinliği hakkında kapsamlı bir değerlendirme yapılması hedeflenmektedir.

Çalışma aynı zamanda sığınmacıların yaygın eğitim programlarına erişim düzeylerini, eğitimden beklentilerini ve bu programların toplumsal entegrasyon üzerindeki uzun vadeli etkilerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırma, verilerin sistematik bir şekilde toplanması, analiz edilmesi ve yorumlanmasına dayalı olarak yürütülecek olup, sığınmacıların sosyal uyum süreçlerindeki başarıyı belirlemeye yönelik önemli veriler sunacaktır.

Bu tasarım hem nicel hem de nitel verilerin toplanmasına imkân tanıyacak şekilde planlanmıştır. Nicel veriler, katılımcıların demografik bilgileri, eğitim düzeyleri, dil yeterlilikleri ve mesleki durumlarını içerecek anketler aracılığıyla toplanacaktır.

Nitel veriler ise derinlemesine mülakatlar ve gözlemler yoluyla elde edilecek ve sığınmacıların eğitim deneyimleri, sosyal uyum süreçlerindeki algıları ve yaşadıkları zorluklar üzerine odaklanacaktır.

Sonuç olarak, bu çalışma tasarımı, yaygın eğitim programlarının sığınmacı ve mülteci bireylerin entegrasyon sürecindeki etkisini kapsamlı bir şekilde analiz etmek ve mevcut politikaların etkinliğini değerlendirmek amacıyla yapılandırılmıştır. Böylece, elde edilen veriler ışığında yaygın eğitim politikalarının iyileştirilmesi ve daha etkili entegrasyon stratejilerinin geliştirilmesi sağlanacaktır.

2.5. Araştırma Evreni ve Örneklem Büyüklüğü

Araştırmanın evrenini, Adana'da yaşayan ve yaygın eğitim kurumlarından yararlanma potansiyeline sahip sığınmacı ve mülteci bireyler oluşturmaktadır. Araştırma Adana il geneli ile sınırlandırılmış olup diğer illerdeki sığınmacı-mültecilere uygulanan programlar araştırmaya dahil edilmemiştir.

Örneklem büyüklüğü, "G*Power Version 3.1.9.2" programı kullanılarak belirlenmiştir. Orta düzeyde etki büyüklüğü (effect size f = 0.50), alfa anlamlılık seviyesi ($\alpha = 0.05$) ve %95 güven aralığı ile güç ($1-\beta = 0.95$) hesaplanmıştır. Buna göre:

Grup 1 (Kursa katılan) = 52 katılımcı

Grup 2 (Kursa katılmayan) = 62 katılımcı

Toplam Örneklem = 114 katılımcı

2.6. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen veri toplama formu kullanılmıştır. Form, demografik bilgiler, yaygın eğitim programlarına katılım durumu, dil yeterliliği, entegrasyon süreçleri ve psikososyal destek gibi farklı boyutları ele alan sorulardan oluşmaktadır. Katılımcıların yanıtları aracılığıyla yaygın eğitim programlarının Suriyeli sığınmacıların topluma entegrasyonundaki rolü detaylı olarak değerlendirilmiştir.

Veri toplama formu aşağıdaki bölümlerden oluşmaktadır:

Demografik Bilgiler

- Katılımcıların yaş, cinsiyet, medeni durum gibi temel bilgilerini içermektedir.
- Göç ettikleri yıl ve eğitim geçmişlerine yönelik sorular bulunmaktadır.

Örnek Sorular:

- Yaşınız nedir?
- Hangi yıl Türkiye'ye göç ettiniz?
- Geldiğiniz ülkede en son hangi okulu bitirdiniz?

Yaygın Eğitim ile İlgili Sorular

- Katılımcıların Halk Eğitim Merkezleri bünyesinde aldıkları kurslara yönelik katılım süreleri, içerikleri ve değerlendirmeleri ele alınmaktadır.
- Türkçe yeterlilik düzeyleri ve kursların bu süreçteki katkıları sorgulanmıştır.

Örnek Sorular:

- Şu ana kadar hangi yıllar arasında "Halk Eğitim Merkezleri" bünyesinde eğitim aldınız?
- Türkçeyi öğrenmek konusunda katıldığınız kursların katkısı nedir?
- Türkçe yeterliliğinizi nasıl değerlendiriyorsunuz? (Konuşma, Yazma)

Yaygın Eğitim Programlarına Katılım Boyutu

- Katılımcıların yaygın eğitim programlarına katılma nedenleri, kursların bireysel ve toplumsal yaşamlarına olan etkileri değerlendirilmektedir.

Örnek Sorular:

- Bu yaygın eğitim programına kaydolmaya karar vermenize ne sebep oldu?
- Yetişkin Eğitim Programları gibi kurslara gitmek size ya da ailenize toplumsal hayatta ne tür avantajlar sağladı?
- Geldiğiniz ülkede aldığınız eğitim ile bu ülkede aldığınız eğitimi karşılaştırırsanız benzerlikler ve farklılıklar nelerdir?

Kültürel Farkındalık

- Katılımcıların Türkiye'nin kültürünü ve geleneklerini öğrenmeye yönelik tutumları ve farkındalık düzeyleri ele alınmaktadır.

Örnek Soru:

- Türkiye'nin kültürünü ve geleneklerini öğrenmek ister misiniz?

Entegrasyon Süreçleri ve Aidiyet Boyutu

- Katılımcıların topluma aidiyet duygularını ve kültürel uyum süreçlerini nasıl deneyimledikleri değerlendirilmektedir.

Örnek Soru:

- "Ev sahibi halkla iletişim kurdukça burayı sevdim" dediğiniz anlar oluyor mu? Bu duygularınızı örneklerle paylaşır mısınız?

Psikolojik ve Sosyal Destek Boyutu

- Psikolojik olarak destek hissetme durumları ve bu süreçte yaşadıkları deneyimler analiz edilmektedir.

Örnek Soru:

- Psikolojik olarak sizi iyi hissettiren insanların var olduğunu düşünüyor musunuz? Bu konuda yaşantınızı paylaşır mısınız?

Bireysel Faktörler ve Umut Boyutu

- Katılımcıların Türkçe konuşma yeterliliklerinin avantajlarını ve geleceğe dair umutlarını değerlendiren sorular içermektedir.

Örnek Sorular:

- Türkçe konuşabilme yetiniz arttıkça kendinizi diğer sığınmacılardan avantajlı hissediyor musunuz?
- Sizi ayakta tutacak geleceğe yönelik hayaller kurar mısınız? Örneğin ne tür hayalleriniz var?

Araştırma kapsamında kullanılan veri toplama aracı oluşturulurken etik ilkelere dikkat edilmiş ve etik kurul onayı alınmıştır. Bununla birlikte, formun geliştirilmesi sırasında Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ile yapılan iş birliği çerçevesinde bazı soru maddeleri çıkarılmıştır. Özellikle, katılımcıların hassasiyetleri ve izin süreçleri göz önünde bulundurularak, bazı konularda detaylı bilgi toplanmasından vazgeçilmiştir. Bu

durum, veri toplama sürecinde kısmi aksaklıklar yaratmış olsa da, elde kalan maddelerle çalışmanın hedeflerini karşılayacak yeterlilikte veri toplanmıştır.

2.7. Veri Toplama Süreci

- Veri toplama süreci 2024 yılı içerisinde gerçekleştirilmiştir.
- Veriler, yüz yüze görüşmeler yöntemiyle toplanmıştır. Görüşmeler, Türkçe ve Arapça bilen tercümanlar aracılığıyla yürütülmüştür.
- Araştırma farklı zamanlarda uygulanan kişilerin uygunluğuna göre test uygulanmıştır.

2.8. Sınırlılıklar

Bu araştırma, belirli koşulları ve sınırlılıkları göz önünde bulundurarak yürütülmüştür. Araştırmanın kapsamı ve yöntemine ilişkin sınırlılıklar aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:

1. Araştırma Adana ili geneli ile sınırlandırılmıştır. Bu nedenle, diğer illerdeki sığınmacı ve mültecilerin katıldığı yaygın eğitim programları araştırmanın kapsamına dahil edilmemiştir.
2. Araştırma yaş sınırı olarak 18-60 yaş aralığındaki sığınmacı bireyleri kapsamaktadır. Bu bireylerin yaygın eğitim programlarına katılımı, eğitim sonrasında aldıkları sertifikalar ve sınav puanları gibi ölçütler üzerinden entegrasyon durumları incelenmiştir.
3. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi gereğince 18 yaşından küçük bireyler çocuk kategorisinde değerlendirilmektedir. Araştırmaya, 10-12 yaş aralığındaki adölesan (ilk ergenlik dönemindeki) bireyler ile anne ya da kadın statüsünde olan küçük yaştaki bireyler dahil edilmemiştir.
4. Birleşmiş Milletler Nüfus Araştırmaları Fonu'na göre, 60 yaş ve üzeri bireyler yaşlı olarak kabul edilmektedir. Gelişmiş ülkelerde bu sınır 65 yaş olarak kabul edilse de araştırmada gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ortalaması dikkate alınarak 60 yaş ve üzeri bireyler yaşlı kategorisinde değerlendirilmiş ve çalışmaya dahil edilmemiştir.
5. Araştırma, yalnızca yaygın eğitim kurumlarını kapsamaktadır. Örgün eğitim kurumları araştırma kapsamının dışında tutulmuştur.

Bu sınırlılıklar doğrultusunda, elde edilen bulgular Adana ilinde yaşayan ve belirtilen yaş aralığındaki sığınmacı bireylerin yaygın eğitim programlarına katılımı

üzerinden değerlendirilmiştir. Çalışmanın kapsamı dışında kalan unsurlar, araştırmanın genelleştirilebilirliğini kısmen sınırlamaktadır.

2.9. Verilerin Analizi

Toplanan veriler, “SPSS 23.0” for Windows programında analiz edilmiştir. Kullanılan istatistiksel yöntemler şunlardır:

- Tanımlayıcı İstatistikler: Kategorik değişkenler için sayı ve yüzde; sayısal değişkenler için ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler.
- Ki-Kare Testi: Kategorik değişkenler arasındaki farkların değerlendirilmesinde kullanılmıştır.
- Bağımsız Student t-Testi: Normal dağılım gösteren parametreler için iki bağımsız grup arasındaki farkların analizi yapılmıştır.
- Anlamlılık Düzeyi: Tüm testlerde $p<0.05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

BÖLÜM III

BULGULAR

3.1. Yabancılara Yönelik Verilen Eğitimler

3.1.1. Yabancı Yetişkinlere (18-65 yaş) Yönelik Yaygın Eğitim Verileri ve Yapılan Çalışmalar

Ülkemizde bulunan 18-65 yaş grubu yabancı uyruklular halk eğitimi merkezlerinde açılan yaygın eğitim kurs programlarına katılabilmektedir. 2014- 2024 yılları arasında toplamda 3.999.831 yabancı uyruklu kursiyer halk eğitimi merkezlerinde düzenlenen kurslara katılmıştır. Halk eğitimi merkezinden faydalanan yabancı uyruklu kursiyerlerin 3.044.723'ü Suriye uyrukludur. 2011 yılından sonra göç dalgasıyla ülkemize gelen Suriyeliler başta olmak üzere tüm yabancıların sosyal yaşama uyum sağlayabilmelerine destek olmak amacıyla Türkçe dil kurslarına katılmaları önemsenmekte ve özendirilmektedir. Ülkemizde bulunan tüm yabancıların Türkçe dil becerilerini geliştirmek amacıyla yaş gruplarına göre Türkçe Öğretimi Kurs Programları uygulanmaktadır. Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe yeterlilik düzeyinin artırılması ve Türk eğitim sistemine uyumlarının sağlanması amacıyla 2019/15 sayılı Genelge kapsamında uyum sınıfları oluşturulmuştur. Ayrıca, Göç İdaresi Başkanlığı ile Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü arasındaki iş birliği protokolü çerçevesinde, ülkemizde yasal kalış hakkına sahip tüm yetişkin yabancıların (18- 65 yaş) sosyal, ekonomik ve kültürel hayata uyumlarının kolaylaştırılması için kurs programları (SUYE) düzenlenmektedir.

Tablo 'de ülkemizde misafir olan ve halk eğitimi merkezlerinde açılan kurslara katılan, tüm yabancı uyruklu kursiyerlerin yıl bazında kurs türüne ve cinsiyete göre verileri gösterilmiştir. En fazla kursiyer 2022 yılında halk eğitimi merkezlerinden yararlanmıştır. Genel kurslara en fazla katılım 1.661.441 toplam kursiyerle 2022 yılında olmuştur. Meslekî ve teknik kurslara ise en fazla katılım 51.728 toplam kursiyerle 2018 yılında olmuştur.

Tablo 3.

Kurs Türüne ve Yıllara Göre Yabancı Uyruklu Kursiyer Verileri (2014-2024)

Kurs Türü	**Yıl**	**Erkek Kursiyer**	**Kadın Kursiyer**	**Toplam Kursiyer**	**BA Toplam Kursiyer**
Genel Kurslar	2014	724	3.880	4.604	2.693
	2015	31.584	53.739	85.323	54.874
	2016	64.701	84.283	148.984	96.368
	2017	69.873	96.920	166.793	98.981
	2018	102.189	152.234	254.423	144.589
	2019	125.364	179.890	305.254	178.528
	2020	80.730	99.579	180.309	97.993
	2021	146.100	154.690	300.790	206.535
	2022	862.461	798.980	1661.441	1111.937
	2023	165.085	194.227	359.312	112.206
	2024	**76.759**	**107.421**	**184.180**	**28.282**
Mesleki ve Teknik Kurslar	2014	156	1.034	1.190	821
	2015	3.910	13.517	17.427	12.314
	2016	5.643	19.019	24.662	16.729
	2017	9.187	22.997	32.184	21.597
	2018	14.520	37.208	51.728	35.318
	2019	14.887	35.125	50.012	31.991
	2020	7.626	16.356	23.982	14.564
	2021	5.953	21.525	27.478	17.951
	2022	12.719	34.952	47.671	22.134
	2023	8.117	31.212	39.329	5.438
	2024	**7.225**	**25.530**	**32.755**	**4.564**

Kaynak: https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2025_05/05165645_izlemeve degerlendirmeraporu.pdf

Ülkemizde bulunan yabancı uyruklu kursiyerlerin yıllara göre (2014-2024) mesleki ve teknik kurslar ile genel kurslardan sertifika alma oranları Grafik 4'te gösterilmiştir.

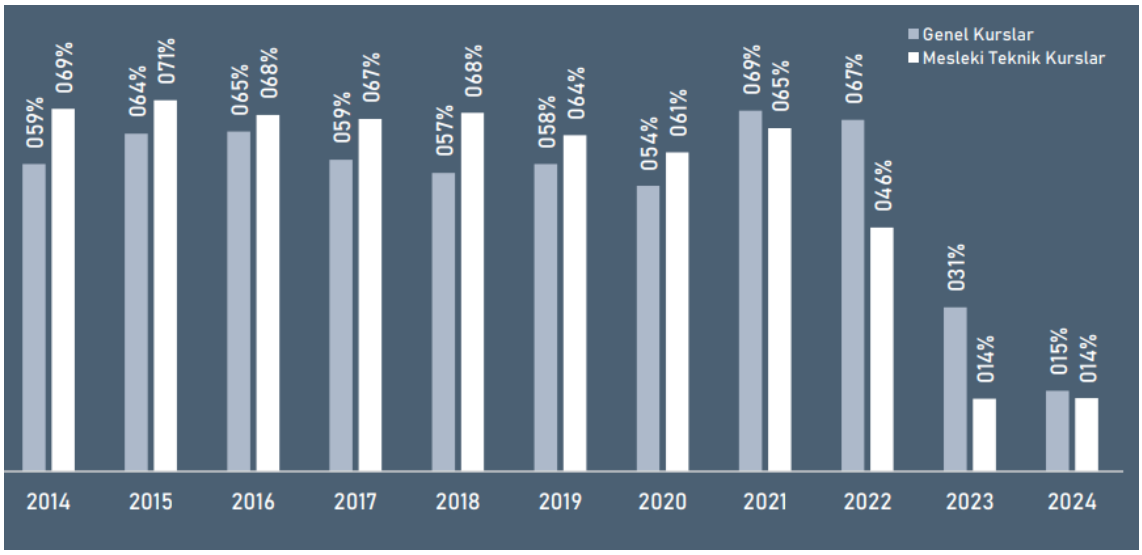

Grafik 4. *Yıllara ve Kurs Türüne Göre Yabancı Uyruklu Kursiyelerin Sertifika Alma Oranları (https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2025_05/05165645_izlemeve degerlendirmeraporu.pdf)*

Ülkemizde misafir olan ve halk eğitimi merkezlerinde açılan kurslara katılan yabancı uyruklu kursiyerlerin en çok yararlandığı kurs sıralaması yapıldığında ilk 10 kursa ait veriler Tablo 4'de gösterilmiştir.

Tablo 4.

Yabancı Uyruklu Kursiyerlerin En Çok Yararlandığı İlk 10 Kurs

Program adı	**Toplam Kursiyer**	**Erkek Kursiyer**	**Kadın Kursiyer**	**BA Erkek Kursiyer**	**BA Kadın Kursiyer**
1. Sosyal uyum ve yaşam / sosyal uyum	1734.042	925.292	808.750	644.026	574.064
2. Yabancılar için Türkçe seviye A1	479.852	181.535	298.317	89.964	148.868
3. Yabancılar için Türkçe seviye A2	148.623	50.534	98.089	27.785	51.710
4. Yabancılara Türkçe öğretimi (6-12 yaş) 1. seviye	103.085	52.272	50.813	24.959	25.042
5. Yoğunlaştırılmış temel düzey okuma yazma eğitim programı	96.619	30.724	65.895	12.464	27.559
6. Okuma-yazma I. Kademe seviye tespit sınavı	52.734	34.118	18.616	21.892	13.085

Tablo 4'ün devamı

7. Kuran-ı Kerim (Elifba) okuma	45.211	17.433	27.778	7.373	11.820
8. Okuma-Yazma II. Kademe seviye tespit sınavı	40.768	28.152	12.616	15.334	6.770
9. Yabancılara Türkçe öğretimi (13-17 Yaş) 1. Seviye	40.083	20.237	19.846	10.520	10.968
10. Türkçe A1 Seviyesi harmanlanmış model	38.891	12.128	26.763	7.587	19.064

Kaynak: https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2025_05/05165645_izlemeve degerlendirmeraporu.pdf

En çok yabancı uyruklu kursiyeri olan ilk 10 il verisi Tablo 5'de gösterilmiştir. Yaygın eğitim kurslarına yabancı uyruklu kursiyerlerin katılım talep ettiği iller sıralaması yapıldığında büyükşehirlerin ve Suriyeli nüfusun yoğun olduğu illerin ilk sıralarda olduğu görülmektedir.

Tablo 5.

En Çok Yabancı Uyruklu Kursiyeri Olan İlk 10 İl

	İl Adı	**Toplam Kursiyer**	**Erkek Kursiyer**	**Kadın Kursiyer**
1	İstanbul	628.619	296.914	331.705
2	Gaziantep	377.914	160.745	217.169
3	Hatay	314.154	146.845	167.309
4	Mersin	273.190	139.032	134.158
5	Şanlıurfa	243.313	106.224	137.089
6	Adana	323.471	106.432	126.039
7	Ankara	178.731	74.203	104.528
8	Bursa	168.182	77.947	90.235
9	İzmir	147.172	72.819	74.353
10	Kilis	130.143	46.661	83.482

Kaynak: https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2025_05/05165645_izlemeve degerlendirmeraporu.pdf

3.1.2. Yabancı Diller Türkçe A1 Seviyesi Kurs Programı

Yaygın Eğitim Kurumları Yabancı Diller A1 Seviyesi Türkçe Kurs Programı ile kursiyerlerin Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak;

- Kişiler (oturduğu yer, tanıdıkları, sahip olduğu şeyler gibi) hakkında en basit soruları yöneltmeleri ve benzeri soruları yanıtlamaları,
- En temel gereksinimler ya da iyi bilinen konular söz konusu olduğunda, basit ifadeler kullanmaları ve sorulan soruları yanıtlamaları,
- Kendilerini ve başkalarını tanıtmaları, nerede yaşadığı gibi kişisel bilgileri sormaları, cevaplamaları,
- Karşısındaki insanların yavaş ve açık konuşarak kendisine yardımcı oldukları sürece onlarla basit bir şekilde konuşmaları,
- Basit bir metni okumaları,
- Basit bilgi formlarına kendi kişisel bilgilerini yazmaları,
- Sayılar, miktarlar, fiyat ve zaman birimleri ile baş etmeleri,
- Basit nezaket kalıplarını kullanmaları,
- Basit bir şekilde yapılan yol tariflerini anlamaları

amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda Yabancı Diller A1 Seviyesi Türkçe Kurs Programının toplam eğitim süresi her bir tema için 24 saat olmak üzere 120 ders saati olarak planlanmıştır. Bununla birlikte öğrencilerin ilk defa karşılaşacakları farklı alfabe sistemini temalara başlamadan önce öğrenmeleri için 16 saat ilave edilecek ve bu 16 saatte harflerin ve seslerin doğru çıkarılması, yazılması ve tanınması için öğretmen rehberlik etmektedir. Alfabe eğitiminin nasıl olacağı öğretmen tarafından belirlenecek ve not verme ile değerlendirilmemektedir. Alfabe eğitiminin eklenmesi ile kurs programı 136 saat olarak uygulanmaktadır. Haftalık ders saati dağılımı, günlük 8 saati geçmemek üzere Eğitim Merkezinin fiziki durumu, başvuran kişi sayısı ve uygunluk saatleri göz önünde bulundurularak Yaygın Eğitim Kurumu Müdürü ve Yabancı Dil Zümre Öğretmenleri tarafından kararlaştırılır. Öğrencinin kursun başarı ile tamamlanmasında dört dil becerisinin tavsiye edilen ağırlık dağılımı eşit olup; Dinleme 25, Okuma 25, Konuşma 25 ve Yazma 25 olmak üzere 100 tam puan üzerinden değerlendirilir. Bununla birlikte, kursiyerlerin ihtiyaçlarına, işlenen konunun içerik ve özelliğine göre ders öğretmeni bu oranları değiştirebilir (MEB, 2017).

3.2. Demografik Özellikler İle Gruplar Arasındaki Farklılıklar

Çalışmada katılımcılardan toplanan verilerde kategorik değişkenler için sayı ve yüzde; sayısal değişkenler için ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler incelenmiştir. Kategorik değişkenler arasındaki farkların değerlendirilmesinde ki-kare testi kullanılmıştır. Normal dağılım gösteren parametreler için iki bağımsız grup arasındaki farkların analizinde Bağımsız Student t-Testi uygulanmıştır. Tüm testlerde $p<0.05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Türkiye'de sığınmacı-mültecilerin topluma entegrasyonunda yaygın eğitim kurumlarının rolü başlıklı çalışmaya kursa katılan 52 katılımcı ile kursa katılmayan 62 katılımcı olmak üzere toplam 114 sığınmacı-mülteci dahil edilmiştir.

Katılımcılardan % 79,8 (n=91)'i kadın, % 20,2 (n=23)'si erkek iken, kursa katılan ve katılmayan gruplardaki dağılımın benzer olduğu saptanmıştır (χ= 1,382; p=0,240).

Katılımcılardan % 14,9 (n=17)'u bekar, % 4,4 (n=5)'ü boşanmış, % 80,7 (n=92)'sinin ise evli oldukları saptanırken; kursa katılanlarda, kursa katılmayanlara göre evli olma oranının daha düşük olduğu saptanmıştır (χ= 7,018; p=0,030).

Eğitim durumu katılımcıların % 12,3 (n=14)'ü ilkokul, 2'sında % 22,8 (n=6)'si ortaokul, % 21,1 (n=24)'i lise, % 15,8 (n=18)'i önlisans, % 28,1 (n=32)'inin ise üniversite iken; kursa katılanlarda lise ve üniversite oranı, kursa katılmayan gruba göre anlamlı derecede daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (χ= 17,422; p=0,002).

Katılımcılardan % 11,4 (n=13)'ü 2012 yılında, % 3,5 (n=4)'i 2013 yılında, % 60,5 (n=69)'i 2014 yılında, % 19,3 (n=22)'ü 2015 yılında, % 5,3 (n=6)'ü ise 2018 yılında Türkiye'ye göç ettikleri tespit edilirken; Kursa katılan grupta olanların, kursa katılmayanlara göre 2015 ve 2018 yılında Türkiye'ye göç etme oranının daha yüksek olduğu saptanmıştır (χ= 16,461; p=0,002).

Katılımcıların yaş ortalamaları 40,4±9,5 yıl iken; kursa katılanların, kursa katılmayan grupta olanlara göre yaş ortalamalarının daha düşük olması istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (χ= -4,751; p=0,001) (Tablo 6).

Tablo 6.

Demografik Özellikler İle Gruplar Arasındaki Farklılıklar

	Kursa katılanlar (n=52)	**Kursa katılmayanlar (n=62)**	**Toplam (n=114)**	**χ**	**p**
	n(%)	**n(%)**	**n(%)**		
Cinsiyet					
Erkek	13 (25)	10 (16,1)	23 (20,2)	1,382	0,240
Kadın	39 (75)	52 (83,9)	91 (79,8)		
Medeni durum					
Bekar	9 (17,3)	8 (12,9)	17 (14,9)	7,018	**0,030***
Boşanmış	5 (9,6)	-	5 (4,4)		
Evli	38 (73,1)	54 (87,1)	92 (80,7)		
Eğitim durumu					
İlkokul	3 (5,8)	11 (17,7)	14 (12,3)	17,422	**0,002****
Ortaokul	6 (11,5)	20 (32,3)	26 (22,8)		
Lise	14 (26,9)	10 (16,1)	24 (21,1)		
Önlisans	7 (13,5)	11 (17,7)	18 (15,8)		
Üniversite	22 (42,3)	10 (16,1)	32 (28,1)		
Hangi yıl Türkiye'ye göç ettiniz?					
2012	3 (5,8)	10 (16,1)	13 (11,4)	16,461	**0,002****
2013	4 (7,7)	-	4 (3,5)		
2014	27 (51,9)	42 (67,7)	69 (60,5)		
2015	12 (23,1)	10 (16,1)	22 (19,3)		
2018	6 (11,5)	-	6 (5,3)		
	Ort±Ss	**Ort±Ss**	**Ort±Ss**	**t**	**p**
Yaş	36,2±6,9	43,9±9,9	40,4±9,5	-4,751	**0,001****

**p<0,05, **p<0,01, χ: Ki-kare, t: Bağımsız student t-testi*

3.3. Yaygın Eğitim İle İlgili Sorularla Gruplar Arasındaki Farklılıklar

Bu bölümde yaygın eğitim ile ilgili sorularla gruplar arasındaki farklılıklar incelenmiştir.

Kursa katılmayan grupta olan katılımcılarda halk eğitim merkezinden daha önce eğitim alanların tamamının 2022 yılında eğitim aldıkları gözlenirken; kursa katılanlardaki eğitim alma dönemleri en sık sırasıyla % 26,9 (n=14)'u 2022-2024, % 15,4 (n=8)'ü 2023-2024, % 13,5 (n=7)'i 2024, % 11,5 (n=6)'inin ise 2019-2024 yılında idi.

“Halk eğitim merkezleri bünyesinde şu anda devam etmekte olduğunuz kurs ya da kurslar nelerdir?” yönergesinde kursa katılmayan grupta olanlar ‘hayır’ şeklinde yanıt verdikleri gözlenirken; kursa katılan grupta olanlarda en sık sırasıyla % 42,3 (n=22)’ü yabancılara Türkçe A1, % 19,2 (n=10)’si yabancılara Türkçe A2, % 17,3 (n= 9)’ünün güzellik ve cilt bakımı verildiği tespit edilmiştir.

Katılımcılardan % 42,1 (n=48)’i şimdiye kadar Türkçe öğrenim kursu aldıkları gözlenirken; kursa katılanlarda bu oranın, kursa katılmayanlara göre daha yüksek olması istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (χ= 37,624; p=0,001). Katılımcıların şimdiye kadar Türkçe öğrenim kursu alma süresi ortalamalarının 6,55±10,6 ay olduğu saptanmıştır.

Şu anda Türkçe yeterliliğinizde konuşmayı katılımcılardan % 21,1 (n=24)’i başlangıç, % 21,9 (n=25)’u temel, % 25,4 (n=29)’ü orta, % 21,9 (n=25)’u iyi, % 9,6 (n=11)’sının ise çok iyi şeklinde değerlendirdikleri saptanırken; kursa katılanlarda, kursa katılmayanlara göre Türkçe yeterliliği konuşma düzeylerinin orta, iyi ve çok iyi olma oranlarının yüksek olması anlamlı bulunmuştur (χ= 36,053; p=0,001).

Şu anda Türkçe yeterliliğinizde yazmayı katılımcılardan % 28,9 (n=32)’u başlangıç, % 1,8 (n=2)’i temel, % 17,5 (n=20)’i orta, % 36,8 (n=42)’i iyi, % 14,9 (n=17)’unun ise çok iyi şeklinde değerlendirdikleri tespit edilirken; kursa katılanlarda, kursa katılmayanlara göre Türkçe yeterliliği yazma düzeylerinin çok iyi olma oranının daha yüksek olduğu saptanmıştır (χ= 30,355; p=0,001).

“Türkçeyi öğrenmek konusunda katıldığınız kursların katkısı nedir? Türkçe öğrenmenize bu kursların katkısı hakkında neler söyleyebilirsiniz” yönergesine kursa katılmayanlar kurslara katılmamalarından dolayı katkı sağlamadığı görüşünü bildirirken; kursa katılanlarda en sık sırasıyla % 36,5 (n=19)’i tüm kuralları ve terminolojiyi öğrendim, % 28,8 (n=15)’i Türkçe öğrenme fayda sağladı, % 23,1 (n=12)’inde ise kendime güvenim arttı. Kamu kurumlarında aileme tercümanlık yapıyorum. Konuşmam ve yazmam gelişti şeklinde görüş bildirmişlerdir (Tablo 7).

Tablo 7.

Yaygın Eğitim İle İlgili Sorularla Gruplar Arasındaki Farklılıklar

	Kursa katılanlar (n=52)	**Kursa katılmayanlar (n=62)**	**Toplam (n=114)**	**χ**	**p**
	n(%)	**n(%)**	**n(%)**		
Halk eğitim merkezlerinden eğitim alma yıl aralıkları					
2017-2019-2024	2 (3,8)	-	2 (3,8)		
2018-2024	2 (3,8)	-	2 (3,8)		
2019-2024	6 (11,5)	-	6 (11,5)		
2019-2022	3 (5,8)	-	3 (5,8)		
2019-2024	3 (5,8)	-	3 (5,8)		
2020-2021-2024	2 (3,8)	-	2 (3,8)		
2020-2023-2024	2 (3,8)	-	2 (3,8)		
2022	3 (5,8)	-	3 (5,8)		
2022-2024	14 (26,9)	-	14 (26,9)		
2023-2024	8 (15,4)	-	8 (15,4)		
2024	7 (13,5)	-	7 (13,5)		
Halk eğitim merkezleri bünyesinde şu anda devam etmekte olduğunuz kurs yada kurslar nelerdir? (n=52)					
Güzellik ve cilt bakım	9 (17,3)	-	9 (17,3)		
Kur'anı Kerim anlama	3 (5,8)	-	3 (5,8)		
Pastacılık kursu, Yabancılara Türkçe A2	2 (3,8)	-	2 (3,8)		
Türkçe, İngilizce	3 (5,8)	-	3 (5,8)		
Türkçe ve dikiş kursa	3 (5,8)	-	3 (5,8)		
Yabancılara Türkçe A1	22 (42,3)	-	22 (42,3)		
Yabancılara Türkçe A2	10 (19,2)	-	10 (19,2)		
Şimdiye kadar Türkçe öğrenim kursu alma durumu					
Yok	14 (26,9)	52 (83,9)	66 (57,9)	37,624	**0,001****
Var	38 (73,1)	10 (16,1)	48 (42,1)		

Tablo 7'nin devamı

Şu anda Türkçe yeterliliğinizde Konuşmayı nasıl değerlendiriyorsunuz					
Başlangıç	3 (5,8)	21 (33,9)	24 (21,1)	36,053	**0,001****
Temel	5 (9,6)	20 (32,3)	25 (21,9)		
Orta	19 (36,5)	10 (16,1)	29 (25,4)		
İyi	14 (26,9)	11 (17,7)	25 (21,9)		
Çok iyi	11 (21,2)	-	11 (9,6)		
Şu anda Türkçe yeterliliğinizde Yazmayı nasıl değerlendiriyorsunuz					
Başlangıç	12 (23,1)	21 (33,9)	33 (28,9)	30,335	**0,001****
Temel	2 (3,8)	-	2 (1,8)		
Orta	10 (19,2)	10 (16,1)	20 (17,5)		
İyi	11 (21,2)	31 (50)	42 (36,8)		
Çok iyi	17 (32,7)	-	17 (14,9)		
Türkçeyi öğrenmek konusunda katıldığınız kursların katkısı nedir? Türkçe öğrenmenize bu kursların katkısı hakkında neler söyleyebilirsiniz? (n=52)					
Henüz etki etmedi. Hala konuşmakta zorluk çekiyorum	3 (5,8)	-	3 (5,8)		
Kendime güvenim arttı. Kamu kurumlarında aileme tercümanlık yapıyorum. Konuşmam ve yazmam gelişti.	12 (23,1)	-	12 (23,1)		
Tüm kuralları ve terminolojiyi öğrendim.	19 (36,5)	-	19 (36,5)		
Türkçe öğrendiğim için çalışmaya başlayabildim. İstihdama katılabildim.	3 (5,8)	-	3 (5,8)		
Türkçe öğrenme fayda sağladı.	15 (28,8)	-	15 (28,8)		
	Ort±Ss	**Ort±Ss**	**Ort±Ss**	**t**	**p**
Şimdiye kadar Türkçe öğrenim kursu alma süresi (ay) (n=52)	7,75±11,6	-	7,75±11,6	-	-

**p<0,05, **p<0,01, χ: Ki-kare, t: Bağımsız student t-testi*

3.4. Yaygın Eğitim Programlarına Katılım Boyutu İle İlgili Sorularla Gruplar Arasındaki Farklılıklar

Bu bölümde yaygın eğitim programlarına katılım boyutu ile ilgili sorularla gruplar arasındaki farklılıklar incelenmiştir. "Tecrübeli bir yetişkin olarak size göre yetişkinlerin gerçek eğitim ihtiyaçlarının neler olduğunu düşünüyorsunuz? Kısaca yetişkinlere onların esas ihtiyacı olan ne tür kurslar verilmelidir?" yönergesine katılımcıların % 52,6 (n=60)'sı 'Meslek edinme ve dil kursları yoğun olarak verilmeli', % 9,6 (n=11)'sı 'Türkçe için pratik yani konuşma dersleri olmalı', % 8,8 (n=10)'i 'Türkçe kursu, el sanatları, ilk yardım', % 20,2 (n=23)'si 'Türkçe okuma ve yazma' ve % 8,8 (n=10)'inde 'Yabancı dillere yönelik eğitimler verilmeli' şeklinde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Kursa katılanlarda ise, kursa katılmayanlara göre 'Meslek edinme ve dil kursları yoğun olarak verilmeli' ve 'Türkçe kursu, el sanatları, ilk yardım' görüş oranlarının anlamlı derecede daha yüksek olduğu saptanmıştır (Tablo 8).

Tablo 8.

"Tecrübeli Bir Yetişkin Olarak Size Göre Yetişkinlerin Gerçek Eğitim İhtiyaçlarının Neler Olduğunu Düşünüyorsunuz? Kısaca Yetişkinlere Onların Esas İhtiyacı Olan Ne Tür Kurslar Verilmelidir?" Yönergesi ile Gruplar Arasındaki Farklılıklar

	Kursa katılanlar (n=52)	**Kursa katılmayanlar (n=62)**	**Toplam (n=114)**	**χ**	**p**
	n(%)	**n(%)**	**n(%)**		
Meslek edinme ve dil kursları yoğun olarak verilmeli	39 (75)	21 (33,9)	60 (52,6)	48,461	**0,001****
Türkçe için pratik yani konuşma dersleri olmalı	-	11 (17,7)	11 (9,6)		
Türkçe kursu, el sanatları, ilk yardım	10 (19,2)	-	10 (8,8)		
Türkçe okuma ve yazma	3 (5,8)	20 (32,3)	23 (20,2)		
Yabancı dillere yönelik eğitimler verilmeli	-	10 (16,1)	10 (8,8)		

**p<0,05, **p<0,01, χ: Ki-kare*

"Bu yaygın eğitim programına kaydolmaya karar vermenize ne sebep oldu?" yönergesine katılımcılardan kursa katılmayan % 100 (n=62)'ünde 'Kursa kayıt olmadım. Zamanım yok. Yabancı diller eğitimi için yeterince verimli olduğunu düşünmüyorum' şeklinde görüş bildirdikleri tespit edilirken; Kursa katılanlardan % 17,3 (n=9)'ü 'kişisel gelişim', % 5,8 (n=3)'i 'Kur'an okumayı ilerletmek ve sosyal hayatımı geliştirmek', % 67,3 (n=35)'ü 'Türkçe öğrenmek, dernekten maddi yardım almak',

%9,6 (n=5)'sında ise 'Türkçeyi öğrenmek ve entegre olmak' amacıyla yaygın eğitim programına katılmaya karar verdikleri saptanmıştır (Tablo 9).

Tablo 9.

"Bu Yaygın Eğitim Programına Kaydolmaya Karar Vermenize Ne Sebep Oldu?" Yönergesi İle Gruplar Arasındaki Farklılıklar

	Kursa katılanlar (n=52)	**Kursa katılmayanlar (n=62)**	**Toplam (n=114)**
	n(%)	**n(%)**	**n(%)**
Kişisel gelişim	9 (17,3)	-	9 (7,9)
Kur'an okumayı ilerletmek ve sosyal hayatımı geliştirmek	3 (5,8)	-	3 (2,6)
Kursa kayıt olmadım. Zamanım yok. Yabancı diller eğitimi için yeterince verimli olduğunu düşünmüyorum.	-	62 (100)	62 (54,4)
Türkçe öğrenmek, dernekten maddi yardım almak.	35 (67,3)	-	35 (30,7)
Türkçeyi öğrenmek ve entegre olmak.	5 (9,6)	-	5 (4,4)

"Bu programa ilk başladığınızda kendinizi nasıl hissetiniz?" yönergesine kursa katılmayanların tamamının 'Kursa katılmadım' şeklinde yanıtladıkları tespit edilirken; Kursa katılanların tamamının yaygın eğitim programına katılıma başladığında kendini mutlu hissettikleri saptanmıştır. Kursa katılanlarda ayrıca yaygın eğitim programında mutlu etmelerini sağlayan deneyimleri sırasıyla % 32,7 (n=17)'si 'Arkadaşlık ortamı ve yeni şeyler öğrenmek bana iyi hissettiriyor', % 23,1 (n=12)'ü 'Burada güzel ve sevgi dolu bir ortam var. Bilmediklerimi öğreniyorum.', % 7,7 (n=4)'si 'Kursa gelmesem neredeyse Türkçeyi unutacaktım.', % 17,3 (n=9)'ü 'Özgüvenimiz ve sosyal hayatımız gelişti. Dil öğrenmemize katkı sundu. Yeni arkadaşlar kazandım.', % 7,7 (n=4)'si 'Yeni şeyler öğrenmek beni heyecanlandırdı. Hem öğrenip hem bir ücret kazanıyorum.' ve % 11,5 (n=6)'inin ise 'Yeni şeyler öğrenmek beni mutlu etti.' şeklinde bildirmişlerdir (Tablo 10).

Tablo 10.

"Bu Programa İlk Başladığınızda Kendinizi Nasıl Hissetiniz?" Yönergesi ile Gruplar Arasındaki Farklılıklar

	Kursa katılanlar (n=52)	**Kursa katılmayanlar (n=62)**	**Toplam (n=114)**
	n(%)	**n(%)**	**n(%)**
Bu programa ilk başladığınızda kendinizi nasıl hissetiniz?			
Mutlu etti	52 (100)	-	52 (100)
Mutlu etmedi	-	-	-
Bu programda mutlu etmelerini sağlayan deneyimler			
Arkadaşlık ortamı ve yeni şeyler öğrenmek bana iyi hissettiriyor	17 (32,7)	-	17 (14,9)
Burada güzel ve sevgi dolu bir ortam var. Bilmediklerimi öğreniyorum.	12 (23,1)	-	12 (10,5)
Kursa katılmadım.	-	62 (100)	62 (54,4)
Kursa gelmesem neredeyse Türkçe'yi unutacaktım.	4 (7,7)	-	4 (3,5)
Özgüvenimiz ve sosyal hayatımız gelişti. Dil öğrenmemize katkı sundu. Yeni arkadaşlar kazandım.	9 (17,3)	-	9 (7,9)
Yeni şeyler öğrenmek beni heyecanlandırdı. Hem öğrenip hem bir ücret kazanıyorum.	4 (7,7)	-	4 (3,5)
Yeni şeyler öğrenmek beni mutlu etti.	6 (11,5)	-	6 (5,3)

"Siz buradaki eğitim fırsatlarına erişiminizi nasıl sağlıyorsunuz, bu tür kursların varlığından nasıl haberdar oldunuz?" yönergesinde katılımcıların % 8,8 (n=10)'inin 'Çalışıyorum. Kurslara bakmak için zamanım yok.', % 43,9 (n=50)'unun 'Çevremden, arkadaşlarımdan, komşularından', % 9,6 (n=11)'sının 'Erişim sağlamıyorum. Erişim sağlasam da katılamam.', % 12,3 (n=14)'ünün 'PICTES tercümanları', % 5,3 (n=6)'ünün 'Sosyal medya', % 9,6 (n=11)'sının 'Teknolojiyi iyi kullanamadığım için fırsatlardan haberdar olamıyorum.', % 1,8 (n=2)'inin 'Temel bilgilerimiz eksik olduğu için zorlandık dil eğitimi içi. Avantajımızsa kursa başlayınca eksikleri tamamlamamız.' ve % 8,8 (n=10)'inin ise 'Zaman eksikliği ve yaşım ilerlediği için kurslara katılmayı tercih etmiyorum. Araştırmıyorum.' şeklinde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Kursa katılanlarda, kursa katılmayanlara göre ise 'Çevremden, arkadaşlarımdan, komşularından', 'Pictes tercümanları' ve 'Sosyal medya' aracılığıyla yaygın eğitim

programlarını tercih etme oranlarının yüksek olması istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (χ=65,628; p=0,001) (Tablo 11).

Tablo 11.

"Siz Buradaki Eğitim Fırsatlarına Erişiminizi Nasıl Sağlıyorsunuz, Bu Tür Kursların Varlığından Nasıl Haberdar Oldunuz vs.?" Yönergesi ile Gruplar Arasındaki Farklılıklar

	Kursa katılanlar (n=52)	**Kursa katılmayanlar (n=62)**	**Toplam (n=114)**	**χ**	**p**
	n(%)	**n(%)**	**n(%)**		
Çalışıyorum. Kurslara bakmak için zamanım yok.	-	10 (16,1)	10 (8,8)		
Çevremden, arkadaşlarımdan, komşularından	30 (57,7)	20 (32,3)	50 (43,9)		
Erişim sağlamıyorum. Erişim sağlasam da katılamam.	-	11 (17,7)	11 (9,6)		
Pictes tercümanları	14 (26,9)	-	14 (12,3)		
Sosyal medya	6 (11,5)	-	6 (5,3)	65,628	**0,001****
Teknolojiyi iyi kullanamadığım için fırsatlardan haberdar olamıyorum.	-	11 (17,7)	11 (9,6)		
Temel bilgilerimiz eksik olduğu için zorlandık dil eğitimi içi. Avantajımızsa kursa başlayınca eksikleri tamamlamamız.	2 (3,8)	-	2 (1,8)		
Zaman eksikliği ve yaşım ilerlediği için kurslara katılmayı tercih etmiyorum. Araştırmıyorum.	-	10 (16,1)	10 (8,8)		

**p<0,05, **p<0,01, χ: Ki-kare*

"Yetişkin eğitim programları gibi kurslara gitmek size ya da ailenize toplumsal hayatta katılmada ne tür avantajlar sağladı?" yönergesine kursa katılmayanların tamamının 'Kurslara katılmadığım için toplumsal bir avantajdan bahsedemeyeceğim.' şeklinde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Kursa katılanlarda ise % 11,5 (n=6)'inin 'Aileme Türkçe öğretiyorum. Kendilerini bu ülkede daha iyi ifade ediyorlar.', % 3,8 (n=2)'inin 'Bu kurslara akrabalarım ve arkadaşlarımla gitmeyi tercih ediyorum. Sosyalleşip arkadaş ortamımda dil öğreniyorum.', % 5,8 (n=3)'inin 'Burada Türk ve Suriyeli arkadaşlar edindim.', % 19,2 (n=10)'sinin 'Çocuklarımın okulu ve veli

toplantılarında öğretmenlerin söylediklerini anlayabiliyorum. Ödevlere yardımcı oluyorum. Eşimden ayrı kendi işlerimi halledebiliyorum.', % 3,8 (n=2)'inin 'Dil ile ilgili temel kuralları öğrendim. Kelime bilgisi öğrendim. Bu da düzgün cümleler kuramasam da kendimi anlatabilecek bir kolaylık ortamı oluşturdu.', % 5,8 (n=3)'inin 'Kendimi daha iyi ifade edebiliyorum.', % 5,8 (n=3)'inin 'Kendimi tanımak ve geliştirmekte kazanç sağladım. Dil öğrendiğim için çalışmaya başladım.', % 5,8 (n=3)'inin 'Saç boyuyorum, bakım yapıyorum. Para kazanmaya başladım.', % 3,8 (n=2)'inin 'Sosyal hayata katılmakta günlük işlerimi halletmekte katkı sağladı.', % 30,8 (n=16)'inin 'Türkçe konuşmam ilerledi. Burada daha iyi iletişim kurabiliyorum.' ve % 3,8 (n=2)'inin ise 'Türkiye'deki hayatı öğrenmemi sağladı. Kültür bir anlamda dil ile iç içe geçmiş. Dili öğrenirseniz kültürü de öğrenmeye başlıyorsunuz.' şeklinde görüş bildirdikleri gözlenmiştir (Tablo 12).

Tablo 12.

"Yetişkin Eğitim Programları Gibi Kurslara Gitmek Size Ya Da Ailenize Toplumsal Hayatta Katılmada Ne Tür Avantajlar Sağladı?" Yönergesi ile Gruplar Arasındaki Farklılıklar

	Kursa katılanlar (n=52)	**Kursa katılmayanlar (n=62)**	**Toplam (n=114)**
	n(%)	**n(%)**	**n(%)**
Aileme Türkçe öğretiyorum. Kendilerini bu ülkede daha iyi ifade ediyorlar.	6 (11,5)	-	6 (6,3)
Bu kurslara akrabalarım ve arkadaşlarımla gitmeyi tercih ediyorum. Sosyalleşip arkadaş ortamımda dil öğreniyorum.	2 (3,8)	-	2 (1,8)
Burada Türk ve Suriyeli arkadaşlar edindim.	3 (5,8)	-	3 (2,6)
Çocuklarımın okulu ve veli toplantılarında öğretmenlerin söylediklerini anlayabiliyorum. Ödevlere yardımcı oluyorum. Eşimden ayrı kendi işlerimi halledebiliyorum.	10 (19,2)	-	10 (8,8)
Dil ile ilgili temel kuralları öğrendim. Kelime bilgisi öğrendim. Bu da düzgün cümleler kuramasam da kendimi anlatabilecek bir kolaylık ortamı oluşturdu.	2 (3,8)	-	2 (1,8)
Kendimi daha iyi ifade edebiliyorum.	3 (5,8)	-	3 (2,6)
Kendimi tanımak ve geliştirmekte kazanç sağladım. Dil öğrendiğim için çalışmaya başladım.	3 (5,8)	-	3 (2,6)

Tablo 12'nin devamı

Kurslara katılmadığım için toplumsal bir avantajdan bahsedemeyeceğim.	-	62 (100)	62 (54,4)
Saç boyuyorum, bakım yapıyorum. Para kazanmaya başladım.	3 (5,8)	-	3 (2,6)
Sosyal hayata katılmakta günlük işlerimi halletmekte katkı sağladı.	2 (3,8)	-	2 (1,8)
Türkçe konuşmam ilerledi. Burada daha iyi iletişim kurabiliyorum.	16 (30,8)	-	16 (14)
Türkiye'deki hayatı öğrenmemi sağladı. Kültür bir anlamda dil ile iç içe geçmiş. Dili öğrenirseniz kültürü de öğrenmeye başlıyorsunuz.	2 (3,8)	-	2 (1,8)

"Geldiğiniz ülkede daha önce aldığınız eğitim ile bu ülkede aldığınız eğitimi karşılaştırsanız benzerlikleri ve farklıkları bakımdan neler söyleyebilirsiniz?" yönergesinde benzerlik olarak katılımcıların % 27,2 (n=31)'sinin 'Eğitim iki ülkede de aynı düzeydedir.', % 8,8 (n=10)'inin 'Eğitim ve dil kursları benzer', % 9,6 (n=11)'sının 'Eğitime önem verme ve öğretmene saygı konusunda iki ülke birbirine benzer', % 1,8 (n=2)'inin 'İki ülkede de İngilizce eğitim var', % 11,4 (n=13)'ünün 'Karma eğitim sistemi', % 8,8 (n=10)'inin ise 'Öğretmenlik mesleği iki kültürde de takdir gören değer verilen bir meslektir.' şeklinde görüş bildirdikleri gözlenirken; % 32,5 (n=37) katılımcının ise her iki ülkede verilen eğitimlerin benzer olmadıkları görüşünü bildirmişlerdir. Kursa katılanlarda, kursa katılmayanlara göre 'Eğitim iki ülkede de aynı düzeydedir.' ve 'Karma eğitim sistemi' görüşü oranlarının daha yüksek olması istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (χ=50,087; p=0,001).

"Geldiğiniz ülkede daha önce aldığınız eğitim ile bu ülkede aldığınız eğitimi karşılaştırsanız benzerlikleri ve farklıkları bakımdan neler söyleyebilirsiniz?" yönergesinde farklılık olarak katılımcıların % 5,3 (n=6)'ünün 'Burada daha çok pratik yapmaya dönük çalışıyoruz.', % 8,8 (n=10)'inin 'Coğrafya gibi derslerde değişiklik olabilir', % 16,7 (n=19)'sinin 'Çok fark yok', % 9,6 (n=11)'sının 'Herşey farklı', % 10,5 (n=12)'inin 'İlkokul Türkiye'de daha zor', % 12,3 (n=14)'ünün 'Müfredatta ciddi bir fark var. Türkiye'de müfredat daha kolayken Suriye'de zordur.', % 5,3 (n=6)'ünün 'Suriye'de Fransızca var. Türkiye'de daha araştırmacı bir sistem var.', % 9,6 (n=11)'sının 'Suriye'de dersler daha kolaydı burada zor. Suriye'de kadınlar eğitim alsa da daha çok evde istihdam daha az.', % 11,4 (n=13)'ünün 'Yaygın eğitim kursları

Suriye'de paralı burada ücretsiz', % 10,5 (n=12)'inin ise 'Yazı dili ve okunuşu bize farklı geliyor.' şeklinde görüşü olduğu tespit edilmiştir. Kursa katılanlarda, kursa katılmayanlara göre 'Burada daha çok pratik yapmaya dönük çalışıyoruz.', 'Suriye'de Fransızca var. Türkiye'de daha araştırmacı bir sistem var.', 'Suriye'de dersler daha kolaydı burada zor. Suriye'de kadınlar eğitim alsa da daha çok evde istihdam daha az.' ve 'Yaygın eğitim kursları Suriye'de paralı burada ücretsiz' şeklinde farklılık gözlenme oranlarının anlamlı derecede daha yüksek olduğu gözlenmiştir (χ=750,376; p=0,001).

Tablo 13.

"*Geldiğiniz Ülkede Daha Önce Verilen Eğitim İle Bu Ülkede Verilen Eğitimi Karşılaştırsanız Benzerlikleri ve Farklıkları Bakımdan Neler Söyleyebilirsiniz?" Yönergesi İle Gruplar Arasındaki Farklılıklar**

	Kursa katılanlar (n=52)	**Kursa katılmayanlar (n=62)**	**Toplam (n=114)**	**χ**	**p**
	n(%)	**n(%)**	**n(%)**		
Benzerlikler					
Eğitim iki ülkede de aynı düzeydedir.	21 (40,4)	10 (16,1)	31 (27,2)		
Eğitim ve dil kursları benzer	-	10 (16,1)	10 (8,8)		
Eğitime önem verme ve öğretmene saygı konusunda iki ülke birbirine benzer	-	11 (17,7)	11 (9,6)		
İki ülkede de İngilizce eğitim var	2 (3,8)	-	2 (1,8)	50,087	**0,001****
Karma eğitim sistemi	13 (25)	-	13 (11,4)		
Öğretmenlik mesleği iki kültürde de takdir gören değer verilen bir meslektir.	-	10 (16,1)	10 (8,8)		
Yok	16 (30,8)	21 (33,9)	37 (32,5)		
Farklılıklar					
Burada daha çok pratik yapmaya dönük çalışıyoruz.	6 (11,5)	-	6 (5,3)		
Coğrafya gibi derslerde değişiklik olabilir	-	10 (16,1)	10 (8,8)	70,376	**0,001****
Çok fark yok	8 (15,4)	11 (17,7)	19 (16,7)		
Herşey farklı	-	11 (17,7)	11 (9,6)		
İlkokul Türkiye'de daha zor	2 (3,8)	10 (16,1)	12 (10,5)		

Tablo 13'ün devamı

Müfredatta ciddi bir fark var. Türkiye'de müfredat daha kolayken Suriye'de zordur.	4 (7,7)	10 (16,1)	14 (12,3)
Suriye'de Fransızca var. Türkiye'de daha araştırmacı bir sistem var.	6 (11,5)	-	6 (5,3)
Suriye'de dersler daha kolaydı burada zor. Suriye'de kadınlar eğitim alsa da daha çok evde istihdam daha az.	11 (21,2)	-	11 (9,6)
Yaygın eğitim kursları Suriye'de paralı burada ücretsiz	13 (25)	-	13 (11,4)
Yazı dili ve okunuşu bize farklı geliyor.	2 (3,8)	10 (16,1)	12 (10,5)

**p<0,05, **p<0,01, χ: Ki-kare, *: "Gelinen ülkede alınan eğitimi ve Türk eğitim sistemini gözlemledikleri kadarıyla karşılaştırılmasını ifade etmeleri istenmiştir."*

3.5. Kültürel Farkındalık ile Gruplar Arasındaki Farklılıklar

Bu bölümde kültürel farkındalık bulguları ile gruplar arasındaki farklılıklar incelenmiştir.

Tablo 14.

*"Türkiye'nin Kültürünü Ve Geleneklerini Öğrenmek/Tanımak İster Misiniz?" Yönergesi İle Gruplar Arasındaki Farklılıklar**

	Kursa katılanlar (n=52)	**Kursa katılmayanlar (n=62)**	**Toplam (n=114)**
	n(%)	**n(%)**	**n(%)**
Bizim kültürümüze benziyor. Bana farklı gelmiyor.	3 (5,8)	-	3 (2,6)
Evet. Entegre olmak için bu gerekli	3 (5,8)	-	3 (2,6)
Evet. İsterim.	40 (76,9)	62 (100)	102 (89,5)
Evet. Türkiye'nin kültürünü tanımak için çok heyecanlıyım.	2 (3,8)	-	2 (1,8)
İsterdim ama olmadı	2 (3,8)	-	2 (1,8)
Müsait olduğumda olabilir.	2 (3,8)	-	2 (1,8)

* Tüm katılımcılar katılmak istemiştir.

"Türkiye'nin kültürünü ve geleneklerini öğrenmek/tanımak ister misiniz?" yönergesine kursa katılmayanların tamamının 'Evet. İsterim' şeklinde yanıt verdikleri

gözlenmiştir. Kursa katılan grupta yer alan hastalarda ise % 5,8 (n=3)'inin 'Bizim kültürümüze benziyor. Bana farklı gelmiyor.', % 5,8 (n=3)'inin 'Evet. Entegre olmak için bu gerekli', % 76,9 (n=40)'unun 'Evet. İsterim.', % 3,8 (n=2)'inin 'Evet. Türkiye'nin kültürünü tanımak için çok heyecanlıyım.', % 3,8 (n=2)'inin 'İsterdim ama olmadı' ve % 3,8 (n=2)'inin ise 'Müsait olduğumda olabilir.' şeklinde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir (Tablo 14).

3.6. Entegrasyon Süreçleri Bilgisi ile Gruplar Arasındaki Farklılıklar

Bu bölümde entegrasyon süreçleri bilgisi ile gruplar arasındaki farklılıklar incelenmiştir. "Hiç "aslında ev sahibi bu halkla iletişim kurdukça burayı sevdim" dediğiniz oluyor mu? Bu duygularınızın gelişmesini sağlayan yaşantınızdan örnekler benimle paylaşır mısınız?" yönergesine katılımcılardan % 93 (n=106)'ünün 'evet' şeklinde yanıt verdikleri gözlenmiştir (χ=10,258; p=0,001). 'Evet' şeklinde yanıt veren katılımcılardan % 1,8 (n=2)'inin 'Alıştım. Ama sadece alıştım. Hep eksik bir şeyler var.', % 34,2 (n=39)'sinin 'Okul ve iş, kursa gelmek bana burayı sevdirdi. Sosyal hayata karıştıkça burayı sevdim.', % 2,6 (n=3)'sının 'Fazla değil. Çünkü hala ülkemi çok özlüyorum.', % 2,6 (n=3)'sının 'Hayır. Böyle bir şey hissetmiyorum.', % 17,5 (n=20)'inin 'Sevmedim. Ben sadece hayatta kalıp çocuklarıma bir gelecek sunmak istiyorum ama burada çok mümkün görünmüyor.', % 32,5 (n=37)'inin 'Suriye sınırına yakın olan bölgeleri seviyorum. Daha çok Suriyeli var.', % 8,8 (n=10)'inin ise 'Türkiye'de çok Iraklı ile karşılaşmıyorum ama karşılaştığımda tabii ki bana güven veriyor.' şeklinde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Kursa katılanlarda, kursa katılmayanlara göre 'Okul ve iş, kursa gelmek bana burayı sevdirdi. Sosyal hayata karıştıkça burayı sevdim.' yanıtı oranının daha yüksek olması istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (χ=24,166; p=0,001).

Tablo 15.

"Hiç "Aslında Ev Sahibi Bu Halkla İletişim Kurdukça Burayı Sevdim" Dediğiniz Oluyor Mu? Bu Duygularınızın Gelişmesini Sağlayan Yaşantınızdan Örnekler Benimle Paylaşır Mısınız?" Yönergesi İle Gruplar Arasındaki Farklılıklar

Aidiyet boyutu	**Kursa katılanlar (n=52)**	**Kursa katılmayanlar (n=62)**	**Toplam (n=114)**	**χ**	**p**
	n(%)	**n(%)**	**n(%)**		
Hiç "aslında ev sahibi bu halkla iletişim kurdukça burayı sevdim" dediğiniz oluyor mu? Bu duygularınızın gelişmesini sağlayan yaşantınızdan örnekler benimle paylaşır mısınız?					
Hayır	8 (15,4)	-	8 (7)	10,258	**0,001****
Evet	44 (84,6)	62 (100)	106 (93)		
Hiç "aslında ev sahibi bu halkla iletişim kurdukça burayı sevdim" dediğiniz oluyor mu? Bu duygularınızın gelişmesini sağlayan yaşantınızdan örnekler benimle paylaşır mısınız?					
Alıştım. Ama sadece alıştım. Hep eksik bir şeyler var.	2 (3,8)	-	2 (1,8)		
Okul ve iş, kursa gelmek bana burayı sevdirdi. Sosyal hayata karıştıkça burayı sevdim.	39 (75)	-	39 (34,2)		
Fazla değil. Çünkü hala ülkemi çok özlüyorum.	3 (5,8)	-	3 (2,6)		
Hayır. Böyle bir şey hissetmiyorum.	3 (5,8)	-	3 (2,6)		
Sevmedim. Ben sadece hayatta kalıp çocuklarıma bir gelecek sunmak istiyorum ama burada çok mümkün görünmüyor.	2 (3,8)	18 (29,0)	20 (17,5)	24,166	**0,001****
Suriye sınırına yakın olan bölgeleri seviyorum. Daha çok Suriyeli var.	3 (5,8)	34 (54,9)	37 (32,5)		
Türkiye'de çok Iraklı ile karşılaşmıyorum ama karşılaştığımda tabii ki bana güven veriyor.	-	10 (16,1)	10 (8,8)		

**p<0,05, **p<0,01, χ: Ki-kare*

"Psikolojik olarak sizi iyi hissettiren insanların var olduğunu düşünür müsünüz? Bu konudaki yaşantı ve duygularınızı benimle paylaşır mısınız?" yönergesi katılımcılardan % 61,4 (n=70)'ünün 'Ailem ve çocuklarımın varlığı', % 28,1 (n=32)'inin 'Ailem ve Suriyeli arkadaşlarımın varlığı bana iyi geliyor', % 10,5 (n=12)'inin 'Evet. Kendi milletimden insanlar' şeklinde yanıt verdikleri tespit edilmiştir. Kursa katılanlarda, kursa katılmayanlara göre 'Ailem ve çocuklarımın varlığı' ile 'Evet. Kendi milletimden insanlar' şeklinde yanıt oranının daha yüksek olması istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (χ=16,431; p=0,001) (Tablo 16).

Tablo 16.

"Psikolojik Olarak Sizi İyi Hissettiren İnsanların Var Olduğunu Düşünür Müsünüz? Bu Konudaki Yaşantı Ve Duygularınızı Benimle Paylaşır Mısınız?" Yönergesi İle Gruplar Arasındaki Farklılıklar

Psikolojik ve Sosyal Destek Boyutu	**Kursa katılanlar (n=52)**	**Kursa katılmayanlar (n=62)**	**Toplam (n=114)**	**χ**	**p**
	n(%)	**n(%)**	**n(%)**		
Ailem ve çocuklarımın varlığı	29 (55,8)	41 (66,1)	70 (61,4)		
Ailem ve Suriyeli arkadaşlarımın varlığı bana iyi geliyor	11 (21,2)	21 (33,9)	32 (28,1)	16,431	**0,001****
Evet. Kendi milletimden insanlar	12 (23,1)	-	12 (10,5)		

**p<0,05, **p<0,01, χ: Ki-kare*

"Türkçe konuşabilme yetiniz artıkça kendinizin diğer sığınmacılardan avantajlı hale geldiğiniz söylenebilir mi?" yönergesine kursa katılmayan katılımcıların 'Evet. Tabii ki' şeklinde yanıt verdikleri tespit edilirken; kursa katılmayan grupta olan katılımcıların sırasıyla % 5,8 (n=3)'inin 'Biraz daha iyi', % 5,8 (n=3)'inin 'Evet. Burada yaşamak için dil lazım. Ne kadar öğrenirsen faydalı.', % 17,3 (n=9)'ünün 'Evet. Daha özgüvenli hissediyorum.', % 3,8 (n=2)'inin 'Evet. Konuşabilmek size olan önyargıyı azaltıyor.', % 3,8 (n=2)'inin 'Evet. Konuşma ve anlama becerilerimi geliştirdim. Alışverişte kimse bana sahtekârlık yapamaz.', % 63,5 (n=33)'ünün ise 'Evet. Tabii ki' şeklinde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir (Tablo 17).

Tablo 17.

*"Türkçe Konuşabilme Yetiniz Artıkça Kendinizin Diğer Sığınmacılardan Avantajlı Hale Geldiğiniz Söylenebilir Mi?" Yönergesi İle Gruplar Arasındaki Farklılıklar**

Bireysel Faktörler Boyutu	**Kursa katılanlar (n=52)**	**Kursa katılmayanlar (n=62)**	**Toplam (n=114)**
	n(%)	**n(%)**	**n(%)**
Biraz daha iyi	3 (5,8)	-	3 (2,6)
Evet. Burada yaşamak için dil lazım. Ne kadar öğrenirsen faydalı.	3 (5,8)	-	3 (2,6)
Evet. Daha özgüvenli hissediyorum.	9 (17,3)	-	9 (7,9)
Evet. Konuşabilmek size olan önyargıyı azaltıyor.	2 (3,8)	-	2 (1,8)
Evet. Konuşma ve anlama becerilerimi geliştirdim. Alışverişte kimse bana sahtekarlık yapamaz.	2 (3,8)	-	2 (1,8)
Evet. Tabii ki	33 (63,5)	62 (100)	95 (83,3)

* Hepsi katılmak istemiştir.

"Sizi ayakta tutacak geleceğe yönelik hayaller kurar mısınız? Örneğin ne tür hayalleriniz olur?" yönergesi katılımcılardan % 9,6 (n=11)'sının 'Bir evimizin ve bir arabamızın olmasını isterim.', % 40,4 (n=46)'ünün 'Çocuklarımın benden daha parlak bir hayat yaşamaları', % 3,6 (n=3)'sının 'Meslek sahibi olmak ve bir kuaför dükkânı açmak', % 21,1 (n=24)'inin 'Suriye'ye dönmek ve ülkemde ev almak', % 1,8 (n=2)'inin 'Taciz ve ırkçılığa maruz kalmadan güvenli bir şekilde yaşamak', % 2,6 (n=3)'sının 'Türkçeyi düzgün konuşarak çocuğumun geleceğini hazırlamak. İyi bir çocuk yetiştirmek', % 20,2 (n=23)'sinin 'Vatandaşlık almak, bir işe girmek, savaşın bitmesi', % 1,8 (n=2)'inin ise 'Vatandaşlık almak. Bir işe girmek. Türkiye iyi konuşmak ve anlamak.' şeklinde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Kursa katılanlarda, kursa katılmayanlara göre ise umut boyutunda 'Suriye'ye dönmek ve ülkemde ev almak' ile 'Vatandaşlık almak, bir işe girmek, savaşın bitmesi' görüş oranlarının daha yüksek olması istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (χ=16,431; p=0,001) (Tablo 18).

Tablo 18.

"Sizi Ayakta Tutacak Geleceğe Yönelik Hayaller Kurar Mısınız? Örneğin Ne Tür Hayalleriniz Olur?" Yönergesi İle Gruplar Arasındaki Farklılıklar

Umut boyutu	**Kursa katılanlar (n=52)**	**Kursa katılmayanlar (n=62)**	**Toplam (n=114)**	**χ**	**p**
	n(%)	**n(%)**	**n(%)**		
Bir evimizin ve bir arabamızın olmasını isterim.	-	11 (17,7)	11 (9,6)		
Çocuklarımın benden daha parlak bir hayat yaşamaları	5 (9,6)	41 (66,1)	46 (40,4)		
Meslek sahibi olmak ve bir kuaför dükkanı açmak	3 (5,8)	-	3 (2,6)		
Suriye'ye dönmek ve ülkemde ev almak	24 (46,2)	-	24 (21,1)		
Taciz ve ırkçılığa maruz kalmadan güvenli bir şekilde yaşamak	2 (3,8)	-	2 (1,8)	73,252	**0,001****
Türkçeyi düzgün konuşarak çocuğumun geleceğini hazırlamak. İyi bir çocuk yetiştirmek	3 (5,8)	-	3 (2,6)		
Vatandaşlık almak, bir işe girmek, savaşın bitmesi	13 (25)	10 (16,1)	23 (20,2)		
Vatandaşlık almak. Bir işe girmek. Türkiye iyi konuşmak ve anlamak.	2 (3,8)	-	2 (1,8)		

**p<0,05, **p<0,01, χ: Ki-kare*

BÖLÜM IV

SONUÇ

Bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuç sunulmaktadır. Ayrıcı araştırma bulgu ve sonuçlarına bağlı olarak çözüm önerileri de sunulmuştur.

4.1. Sonuçlar

Dünyada artan göç hareketleri, birçok ülkenin sosyal, kültürel ve ekonomik yapısını derinden etkilemektedir. Savaş, ekonomik krizler, siyasi baskılar ve doğal afetler gibi nedenlerle milyonlarca insan yerlerinden edilmekte ve farklı ülkelerde yeni bir yaşam kurma arayışına girmektedir. Jeopolitik konumu ve tarihsel geçmişi nedeniyle Türkiye, bu hareketlerin yoğun olarak yaşandığı ülkelerden biri haline gelmiştir. Özellikle 2011 yılında Suriye'de başlayan iç savaş, milyonlarca insanın ülkelerini terk ederek Türkiye'ye sığınmasına neden olmuştur. Bu durum, Türkiye'de sosyal ve kültürel entegrasyon politikalarını öncelikli bir ihtiyaç haline getirmiş ve sığınmacıların topluma uyum süreçlerini kolaylaştıracak uygulamalara duyulan gereksinimi artırmıştır.

Sığınmacıların topluma uyumu, sadece bireysel yaşam kaliteleri açısından değil, aynı zamanda toplumsal barış ve ekonomik kalkınma açısından da büyük bir öneme sahiptir. Sığınmacı bireylerin yeni bir toplumda dil öğrenmesi, ekonomik bağımsızlık kazanması ve kültürel entegrasyonu, başarılı bir adaptasyon sürecinin temel yapı taşlarını oluşturmaktadır. Bu bağlamda yaygın eğitim kurumlarının sunduğu dil öğrenme programları, meslek edindirme kursları ve kültürel farkındalık eğitimleri, sığınmacı bireylerin topluma entegrasyonunda hayati bir rol oynamaktadır. Özellikle Halk Eğitim Merkezleri gibi yaygın eğitim kurumlarının sağladığı fırsatlar, sığınmacıların sosyal hayata katılımını destekleyerek onları toplumun aktif bireyleri haline getirmeyi hedeflemektedir.

Bu çalışma, Adana' da yaşayan 18-60 yaş aralığındaki Suriyeli sığınmacı-mültecilerin topluma entegrasyonunda yaygın eğitim kurumlarının rolünü incelemektedir. Araştırma kapsamında, yaygın eğitim programlarına katılan ve katılmayan bireyler arasındaki farklar detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. Dil yeterliliği, sosyal uyum, kültürel farkındalık, ekonomik katkı ve bireysel faktörler gibi parametreler üzerinden değerlendirilen bulgular, yaygın eğitim programlarının sığınmacı bireylerin entegrasyon sürecindeki etkinliğini ortaya koymaktadır.

Çalışmamızda, kursa katılan sığınmacı bireylerin eğitim düzeylerinin, katılmayanlara oranla anlamlı derecede daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu durum, yaygın eğitim programlarına katılımın eğitim düzeyiyle doğrudan ilişkili olabileceğini göstermektedir.

Eğitim düzeyi, bireylerin öğrenme motivasyonlarını ve erişimlerini doğrudan etkileyen bir faktördür. Bourdieu'nün habitus kavramı bağlamında, bu bireylerin eğitime yönelik farkındalığı daha gelişmiş olup, sosyal ve kültürel destek mekanizmalarından daha fazla yararlandıkları söylenebilir. Buna karşılık, eğitim düzeyi düşük bireyler için erişim sorunları ve motivasyon eksikliği daha belirgin hale gelmektedir.

Ayrıca, bu bulgu sosyal öğrenme teorisi açısından da değerlendirilebilir. Eğitim düzeyi yüksek bireylerin, eğitim programlarına katılım konusunda aile ve çevresel faktörlerden daha fazla destek aldığı düşünülmektedir. Öte yandan, eğitim düzeyi düşük olan bireylerin, programlara katılımda bilgi eksikliği, dil bariyeri, zaman yönetimi sorunları ve motivasyon eksikliği gibi nedenlerle geri planda kaldıkları söylenebilir.

Katılımcılardan %11,4 (n=13)'ünün 2012 yılında, % 3,5 (n=4)'inin 2013 yılında, % 60,5 (n=69)'inin 2014 yılında, % 19,3 (n=22)'ünün 2015 yılında, % 5,3 (n=6)'ünün ise 2018 yılında Türkiye'ye göç ettikleri tespit edilmiştir. Bu özellikle iç savaşın yoğunluğunun arttığı dönemlerde göçün daha fazla olmasıyla basitçe açıklanabilir. Çalışmamızda, kursa katılan bireylerin kursa katılmayanlara kıyasla 2015 ve 2018 yıllarında Türkiye'ye göç etme oranlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bulgu birçok açıdan değerlendirilebilir. Katılımcılarımızın birçoğu 2014 yılında göç etmiş olmasına rağmen 2014'de göç edenlerin katılımı daha düşüktü. Sığınmacıların ilk yıllarında yaşadıkları sosyal ve kültürel şok, eğitim programlarına katılımı etkileyebilir. İlk yıllarda hayatta kalma mücadelesi ve ekonomik sorunlara odaklanırken, zaman geçtikçe bireyler sosyal entegrasyon için daha fazla çaba göstermektedir. Daha sonra gelen mülteciler kendi sığınmacı mikro çevresinde daha oturmuş bir düzene gelmiş olacağından imkanları daha fazla kullanabilir. Bu bağlamda, 2015 ve 2018 yıllarında gelen bireylerin yaygın eğitim programlarına daha fazla katılım göstermeleri, uyum ve entegrasyon süreçlerinin bir parçası olarak değerlendirilebilir.

Çalışmamız sonuçlarına göre, kursa katılan bireylerin yaş ortalaması, kursa katılmayanlara kıyasla anlamlı derecede daha düşük bulunmuştur. Bu bulgu, genç bireylerin yaygın eğitim programlarına katılım oranının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durum, birden fazla faktörle ilişkilendirilebilir. Öncelikle, genç

bireylerin eğitim programlarına katılım motivasyonlarının daha yüksek olduğu söylenebilir. Genç bireyler, dil öğrenimi ve mesleki beceri kazanmaya yönelik programlara daha fazla ihtiyaç duymakta ve bu programların sunduğu avantajları, gelecekteki kariyer hedefleri ve topluma entegrasyon süreçleri için önemli bir fırsat olarak görmektedirler. Özellikle dil öğrenimi, sosyal yaşamda ve iş piyasasında aktif rol alabilmek için hayati bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır. Sartre'ın varoluşçu perspektifine göre gençler, geleceğe dair anlamlarını yeniden inşa etme eğilimindedir. Öte yandan, yaşça büyük bireylerin motivasyon eksikliği, zaman ve sağlık sorunları nedeniyle eğitime katılımı sınırlıdır. Bu bulgu, gençlerin entegrasyon kapasitesinin yüksekliğini ortaya koymakla birlikte, yaşlı bireyler için destekleyici mekanizmaların önemine işaret etmektedir. Bununla birlikte, genç bireyler genellikle esnek zaman kullanımı ve daha fazla enerjiye sahip olduklarından eğitim programlarına katılım konusunda avantajlı durumdadırlar. Bu bulgumuz genel olarak beklenen bir sonucumuzdu.

Ayrıca, entegrasyon sürecinde gençlerin uyum kapasitesinin daha yüksek olduğu bilinmektedir. Dil öğrenme yeteneği ve yeni kültürel normlara adaptasyon, yaş ilerledikçe zorlaşabilmektedir. Bu bulgu, literatürdeki önceki çalışmalarla da tutarlıdır. Daha genç yaş gruplarının eğitim programlarına katılımda daha istekli ve aktif oldukları; bunun da onların topluma entegrasyon süreçlerine olumlu katkı sağladığı çeşitli çalışmalarda belirtilmiştir.

Çalışmamızda katılımcıların %55,3'ünün Halk Eğitim Merkezlerinden eğitim aldığı tespit edilmiş, kursa katılanların bu eğitimlere katılım oranının, katılmayan gruba göre anlamlı derecede daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu durum, Halk Eğitim Merkezlerinin sığınmacı bireyler için önemli bir toplumsal entegrasyon aracı olduğunu göstermektedir. Özellikle son yıllarda Halk Eğitim Merkezlerinde düzenlenen eğitimlerin çeşitlenmesi ve sayısının artması, bu merkezlerin daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlamış ve sığınmacıların bu fırsatlardan daha fazla yararlanmasına olanak tanımıştır.

Halk Eğitim Merkezlerinin sunduğu kurslar, dil öğrenimi, meslek edindirme ve kişisel gelişim gibi farklı alanlarda sığınmacı bireylerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik kapsayıcı ve erişilebilir programlar sunmaktadır. Kurslara aktif katılım gösteren bireylerin eğitim alma sürelerinin daha uzun yıllara yayılması (örneğin 2019-2024, 2022-2024 gibi), bu eğitimlerin istikrarlı ve sürdürülebilir bir şekilde düzenlendiğini ve bireylerin bu fırsatları değerlendirme eğiliminde olduklarını ortaya koymaktadır

Son yıllarda, Halk Eğitim Merkezlerine katılım oranındaki artışın bir diğer nedeni, sığınmacı bireylerin zamanla ülkelerine dönme umutlarının azalması ve bu nedenle Türkiye'de kalıcı bir yaşam kurma gerekliliğini fark etmeleri olabilir. Bu durum, entegrasyon isteğini artırarak bireyleri dil öğrenme, meslek edinme ve topluma aktif katılım sağlama gibi hedeflere yönlendirmektedir.

Sığınmacı bireylerin dil yeterliliklerini geliştirmeleri, önyargıların azalmasına, kültürel çatışmaların önlenmesine ve toplumsal uyumun sağlanmasına katkı sağlamaktadır. Dil öğrenimi, sosyal entegrasyonun anahtarıdır. Gadamer'in hermeneutik döngü teorisine göre dil, bireyin yeni bir toplumda anlam inşa etmesini sağlar. Kursa katılan bireylerin önemli bir kısmı, dil kurslarının katkısı sayesinde konuşma ve yazma becerilerinde ilerleme kaydettiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların %36,5'i tüm dil kurallarını ve terminolojiyi öğrendiğini, %28,8'i dil öğreniminin fayda sağladığını, %23,1'i ise kendilerine olan güvenlerinin arttığını ve kamu kurumlarında ailelerine tercümanlık yaptıklarını belirtmişlerdir. Bu durum, dil eğitiminin bireysel özgüveni ve toplumsal entegrasyonu destekleyici bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu sonuç, yaygın eğitim kurumları bünyesinde verilen dil kurslarının, dil öğrenimi konusunda etkin bir yöntem olduğunu kanıtlamaktadır. Dil öğrenimi, sığınmacı bireylerin sadece iletişim becerilerini geliştirmekle kalmamakta, aynı zamanda onları toplumsal hayatta aktif katılımcılar haline getirmektedir. Araştırmamızda kursa katılanların dil yeterliliklerinin, katılmayanlara kıyasla anlamlı derecede daha yüksek olması, yaygın eğitim programlarının bu alandaki etkinliğini de göstermektedir.

Çalışmamızın bulguları, katılımcıların yaygın eğitim programlarına erişim sağlama ve bu programların varlığından haberdar olma yollarında farklılıklar gösterdiğini ortaya koymaktadır. Kursa katılanların büyük bir kısmı, eğitim fırsatlarından haberdar olmalarını çevrelerinden, arkadaşlarından ve komşularından (%57,7) sağladıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum, sığınmacı topluluklarında sosyal ağların ve yakın çevre etkileşiminin önemli bir bilgi kaynağı olduğunu göstermektedir. Portes ve Rumbaut, sığınmacı topluluklarında sosyal ağların, özellikle yeni bir ülkeye uyum sürecinde bilgi paylaşımı ve dayanışma açısından hayati bir rol oynadığını ifade etmektedir. Yaygın eğitim fırsatlarının duyurulmasında kişisel ve toplumsal ilişkilerin etkili olması, bu programların görünürlüğü ve erişilebilirliği açısından dikkate değer bir bulgudur.

Çalışmamız bulgularına göre, kursa katılan bireyler yaygın eğitim fırsatlarından daha çok çevreleri ve kurumsal mekanizmalar (örneğin PICTES) aracılığıyla haberdar olmaktadır. Bu durum, sosyal ağların sığınmacı topluluklarındaki önemini vurgulamaktadır ve bu bulgumuz literatürle paralellik göstermektedir. Kursa katılmayanların zaman eksikliği, teknoloji kullanımı yetersizliği ve farkındalık sorunları yaşadığı tespit edilmiştir.

Katılımcıların önemli bir kısmı (%27,2) Türkiye'deki eğitim sisteminin kendi ülkelerindeki eğitim sistemi ile aynı düzeyde olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, "eğitime verilen önem, öğretmene saygı ve karma eğitim sistemi" gibi özelliklerin iki ülkede de ortak görüldüğü ifade edilmiştir. Bu bulgular, eğitim sistemlerinin belirli ortak değerlere dayandığını ve bu değerlerin sığınmacılar tarafından tanıdık bir yapı oluşturduğunu göstermektedir. Özellikle karma eğitim sistemi ve öğretmene duyulan saygı, sığınmacılar için kültürel bir uyum kolaylığı sağlamış olabilir.

Eğitim de iki ülkenin farklılıkları açısından değerlendirildiğinde, kursa katılanlar, eğitim sisteminde daha pratik odaklı öğrenme (%11,5), müfredatın kolaylığı ve yaygın eğitim kurslarının ücretsiz olması (%25) gibi olumlu farklılıklara dikkat çekmişlerdir. Türkiye'deki eğitim sisteminin uygulamaya dayalı bir yapıya sahip olması, dil öğrenimi ve mesleki becerilerin kazandırılmasında sığınmacılara önemli avantajlar sunmaktadır. Özellikle yaygın eğitim kurslarının ücretsiz olması, sosyoekonomik açıdan dezavantajlı olan sığınmacı gruplar için fırsat eşitliği sağlamakta ve Türkiye'deki eğitimin erişilebilirliğini artırmaktadır.

Bununla birlikte, bazı katılımcılar müfredatın Suriye'ye kıyasla daha kolay (%12,3) olduğunu ifade ederken, diğerleri ilkokul eğitiminin daha zor (%10,5) olduğuna dikkat çekmişlerdir. Bu çelişkili görüşler, eğitim sistemine ilişkin algıların kişisel deneyimlere ve eğitim seviyesine göre farklılık gösterebileceğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, "Fransızca eğitimin Suriye'de yaygın olması" ve Türkiye'de "daha araştırmacı bir eğitim sisteminin bulunması" gibi faktörler, iki ülke arasındaki eğitsel kültür farklılıklarını vurgulamaktadır.

Dikkate değer bir diğer bulgu, Suriye'de kadınların eğitime erişimlerinin sınırlı olması ve kadınların daha çok evde istihdam edilmesi durumudur. Suriye'de merkezlerde yani illerde yaşayan kadınların eğitime ulaşma fırsatı olurken kırsala gittikçe bu fırsat azalmaktadır. Bu ifade (%9,6), toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin eğitim üzerindeki etkisini ortaya koymakta ve Türkiye'de kadınların eğitim programlarına katılımı açısından bir fırsat sunduğunu göstermektedir. Bu durum, Türkiye'deki yaygın

eğitim programlarının, kadınların sosyal hayata katılımını ve istihdamını destekleyici bir rol oynadığına işaret etmektedir.

Sığınmacıların Türkiye'nin kültürünü ve geleneklerini öğrenmeye yönelik yüksek bir istek taşıdıklarını tespit edilmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu (%89,5) bu isteği açık bir şekilde dile getirmiştir. Bu durum, kültürel farkındalığın entegrasyon sürecinde önemli bir motivasyon kaynağı olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle kursa katılanların "Evet, isterim" yanıtı oranının (%76,9) oldukça yüksek olması, yaygın eğitim programlarının kültürel farkındalık oluşturmada ve kültürel entegrasyonu desteklemede etkin bir rol oynadığını göstermektedir.

Sığınmacıların Türkiye toplumuna entegrasyonunda iletişim kurma, sosyal hayata katılım ve bireysel yaşantılarının önemli bir rol oynamakla birlikte, entegrasyonun çok boyutlu yapısını vurgulamaktadır. Bu bulgular, özellikle yerleşik halkla sosyal ilişkilerin entegrasyon sürecindeki kritik konumunu ortaya koymaktadır. Sığınmacıların yeni bir topluma uyum sağlamaları, sadece fiziksel olarak bir yerde bulunmaktan ibaret değildir; aynı zamanda kültürel, sosyal ve psikolojik bir süreçtir. Bu süreçte yerleşik halkla kurulan sosyal ilişkiler, entegrasyonun derinliğini ve kalıcılığını doğrudan etkiler. Katılımcıların büyük çoğunluğu (%93) "ev sahibi halkla iletişim kurdukça burayı sevdiklerini" ifade etmiştir. Özellikle kursa katılan bireylerin "Okul ve iş, kursa gelmek bana burayı sevdirdi" (%75) şeklindeki beyanları, yaygın eğitim programlarının yalnızca dil eğitimi sağlamakla kalmayıp, sosyal bağlar kurma ve aidiyet duygusunu güçlendirme açısından da önemli bir katkı sunduğunu göstermektedir.

Bu durum, eğitim ve sosyal etkinliklerin entegrasyon sürecinde birer katalizör görevi gördüğünü ortaya koymaktadır. Kurslara katılan bireylerin sosyal hayata daha fazla dahil olduklarını belirtmesi, toplumla kaynaşmanın yalnızca dil becerisiyle değil, aynı zamanda ortak sosyal deneyimler aracılığıyla da gerçekleştiğini göstermektedir. Bu bağlamda eğitim programları, sığınmacıların toplumsal yaşama katılımını ve aidiyet hislerini güçlendirerek entegrasyon süreçlerini hızlandırmaktadır. Yaygın eğitim programları, sığınmacıların Türkiye toplumuna yapısal entegrasyonunda temel bir köprü görevi görmektedir. Bu programlar, dil ve mesleki becerilerin ötesinde, sosyal ağların oluşumunu, kültürel alışverişi ve aidiyet hissini güçlendirerek sığınmacıların toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel dokusuna aktif bir şekilde katılmasını sağlar. Dolayısıyla, bu programlara yapılan yatırımlar, sığınmacıların potansiyellerini tam olarak gerçekleştirmelerine ve Türkiye'nin sosyal sermayesine değerli katkılar sunmalarına olanak tanır.

Diğer taraftan, kursa katılmayan bireylerin bir kısmının "Sevmedim. Sadece hayatta kalıp çocuklarıma bir gelecek sunmak istiyorum" (%29,0) ve "Suriye sınırına yakın bölgeleri seviyorum" (%54,9) şeklindeki ifadeleri, toplumsal entegrasyonun bazı gruplar için sınırlı kaldığını göstermektedir. Bu durum, sığınmacıların kendi kültürel gruplarıyla daha fazla sosyalleşme eğiliminde olduklarını ve dil bariyerleri, ekonomik zorluklar veya duygusal bağların kopmaması nedeniyle entegrasyonun tam anlamıyla sağlanamadığını ortaya koymaktadır. Ayrımcılıkla mücadele, entegrasyon politikalarının ayrılmaz bir parçası olmalıdır. Sadece dil öğretmek veya mesleki beceri kazandırmak yeterli değildir; aynı zamanda ev sahibi toplumda farkındalık yaratma, önyargıları kırma ve ayrımcılıkla mücadele mekanizmalarını güçlendirme çalışmaları da eş zamanlı yürütülmelidir.

Ayrıca, "*Fazla değil, çünkü hala ülkemi çok özlüyorum*" gibi ifadeler, sığınmacıların geçmişe bağlılıklarını ve zorunlu göçten kaynaklanan psikososyal etkileri yansıtmaktadır. Bu bulgu, entegrasyonun sadece yapısal ve dilsel süreçlerden değil, aynı zamanda bireylerin duygusal ve psikolojik adaptasyonlarından da etkilendiğini göstermektedir.

Sığınmacıların psikolojik iyi oluşlarının büyük oranda aile, çocuklar ve kendi sosyal çevrelerine bağlı olduğunu göstermektedir. Özellikle "*Ailem ve çocuklarımın varlığı*" (%61,4) en fazla vurgulanan faktör olurken, kursa katılanlarda "Evet, kendi milletimden insanlar" (%23,1) yanıtının daha yüksek oranda görülmesi dikkat çekicidir. Bu bulgu, sığınmacıların psikolojik dayanıklılığını artıran temel faktörlerin, aile bağları ve kültürel topluluklar ile kurdukları güçlü ilişkiler olduğunu ortaya koymaktadır. Özdeşimsel entegrasyonun başarıyla sağlanabilmesi için, politikaların bireylerin kültürel aidiyetlerini ve sosyal destek sistemlerini göz ardı etmemesi, aksine bunları bir entegrasyon aracı olarak kullanması elzemdir. Bu sayede, sığınmacılar hem Türkiye toplumunun bir parçası olabilir hem de kendi kültürel kimliklerini koruyarak psikolojik olarak sağlıklı kalabilirler.

Psikolojik destek ve aidiyet ihtiyacı, özellikle zorunlu göç deneyimi yaşayan bireylerde daha belirgin hale gelmektedir. Sığınmacıların sosyal destek sistemlerine olan bağımlılıkları, yalnızca maddi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olmayıp, psikolojik olarak da bir güvenlik ve aidiyet hissi sağlamaktadır. Yapılan bir çalışmada, sığınmacıların psikolojik uyum süreçlerinde sosyal destek sistemlerinin ve aidiyet duygusunun rolü vurgulanmaktadır. Aile bireyleri ve kendi kültürel çevrelerinden insanlar, ortak dil, kültür ve geçmiş paylaşımı sayesinde bir tür "güvenli alan"

oluşturmakta ve bireylerin sosyal izolasyonu azaltarak psikolojik sağlığını desteklemektedir.

Özellikle kursa katılan bireylerde "kendi milletimden insanların varlığı" yanıtının yüksek olması, eğitim programlarının yalnızca dil öğrenme aracı değil, aynı zamanda sosyal bağ kurma fırsatı sunduğunu göstermektedir. Yaygın eğitim merkezleri gibi sosyal katılım alanları, sığınmacıların bir araya gelerek duygusal ve kültürel destek bulmasına katkıda bulunmaktadır. Bu durum, sosyal izolasyonun önlenmesinde ve sığınmacıların topluma adaptasyonunda önemli bir rol oynamaktadır. Bu rolü daha da güçlendirmek ve entegrasyon sürecini hızlandırmak için, yaygın eğitim merkezlerinde yerleşik halkın da katılımıyla karma kursların teşvik edilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu tür kurslar, sığınmacılar ve yerleşik halk arasında köprüler kurarak karşılıklı anlayışı artırır, önyargıları kırar ve hem sığınmacıların hem de ev sahibi toplumun daha zengin ve kapsayıcı bir geleceğe doğru ilerlemesine katkıda bulunur.

Bu çalışmada elde edilen bulgular, sığınmacıların gelecek hayallerinin büyük oranda temel güvenlik, ekonomik istikrar ve çocuklarının geleceğini garanti altına almak üzerine kurulu olduğunu göstermektedir. Özellikle "çocuklarımın benden daha parlak bir hayat yaşamaları" yanıtının (%40,4) en yaygın olması, sığınmacı ailelerin çocuklarının refahını, entegrasyon sürecinin en önemli motivasyon unsuru olarak gördüğünü ortaya koymaktadır. Sığınmacıların büyük bir kısmı, yaşadıkları zorluklara rağmen çocukları aracılığıyla daha umutlu bir gelecek inşa etmeyi hedeflemektedir. Sığınmacılar için entegrasyon, yalnızca yeni bir ülkeye uyum sağlamak değil, aynı zamanda temel yaşam güvencelerini ve gelecek beklentilerini yeniden inşa etme çabasıdır. Entegrasyon politikalarının tasarlanırken sığınmacıların bu temel motivasyonlarını dikkate alması gerektiğini ortaya koymaktadır. Güvenliğin sağlanması, ekonomik bağımsızlığa giden yolların açılması ve çocukların eğitimine yatırım yapılması, entegrasyon sürecinin başarısı için kritik öneme sahiptir.

Kursa katılan bireylerde "Suriye'ye dönmek ve ülkemde ev almak" (%46,2) yanıtının yüksek olması, bu grubun geri dönüş umutlarının hâlâ canlı olduğunu, ancak aynı zamanda entegrasyon sürecine yönelik pragmatik bir tutum sergilediklerini göstermektedir. Bu durum, sığınmacıların yaşadığı belirsizlik ve çift yönlü aidiyet duygusunun bir yansımasıdır. Kurslara katılım, dil ve sosyal becerilerini geliştirerek onların mevcut topluma daha hızlı adapte olmalarını sağlasa da, köklerinden kopmuş olmanın yarattığı duygusal bağ ve geri dönüş arzusu devam etmektedir. Bu tez yazıldığı sırada Suriye' de mevcut rejim devrilmişti. Ancak katılımcı anketleri yapıldığı dönemde

hala mevcut rejim iktidara devam etmekteydi. Son günlerde yaşanan gelişmeler ülkedeki Suriyeli mültecilerin ülkelerine geri dönüş umudunu arttırmıştır. Bu nedenler yapılacak farklı çalışmalarda bazı sonuçlar çalışmamızdan daha farklı çıkabilir.

Kursa katılmayan bireylerde ise "bir evimizin ve bir arabamızın olmasını isterim" gibi bireysel hedefler öne çıkarken, kursa katılanlarda toplumsal entegrasyon ve sosyal güvenlik odaklı hayallerin daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu fark, yaygın eğitim programlarının bireylerdeki entegrasyon motivasyonunu artırma ve daha geniş bir vizyon kazandırma etkisini ortaya koymaktadır.

4.2. Öneriler

Bu çalışma, Suriyeli sığınmacıların Türkiye'de topluma entegrasyon sürecinde yaygın eğitim programlarının oynadığı kritik rolü ortaya koymuştur. Ancak, mevcut bulgular entegrasyon sürecinin daha etkin ve sürdürülebilir hale getirilmesi için çeşitli düzenlemelerin ve geliştirmelerin gerektiğini göstermektedir. Özellikle dil öğrenimi, mesleki beceri kazandırma, sosyal uyum ve kültürel farkındalık gibi alanlarda yapılacak stratejik iyileştirmeler, sığınmacıların topluma katılımını hızlandıracaktır.

İlk olarak, yaygın eğitim programlarının erişilebilirliğinin artırılması büyük önem taşımaktadır. Dil bariyeri, bilgi eksikliği ve zaman kısıtlamaları gibi nedenlerle kurslara katılım gösteremeyen bireyler için temel seviyede dil kursları ve mobil eğitim programları devreye alınmalıdır. Kursların tanıtımı ise sosyal medya, topluluk liderleri ve sivil toplum kuruluşları aracılığıyla geniş kapsamlı bir şekilde yapılmalıdır. Bu sayede, özellikle eğitim düzeyi düşük bireylerin programa erişimi kolaylaştırılacaktır.

Dil eğitimi programlarının güçlendirilmesi, entegrasyonun temel taşlarından biridir. Türkçe öğrenimi sadece günlük yaşamı kolaylaştırmakla kalmaz, aynı zamanda sığınmacıların işgücü piyasasına ve sosyal hayata daha aktif katılımını sağlar. Bu nedenle, dil kurslarının uygulamalı ve pratik temelli olması sağlanmalı, çocuklu aileler için aile destekli dil öğrenim programları oluşturulmalıdır. Ayrıca, genç bireylerin kariyer planlamasına katkı sağlayacak mesleki rehberlik hizmetleri sunulmalıdır.

Sığınmacı kadınların eğitime katılımı ise toplumsal entegrasyon açısından bir diğer önemli noktadır. Kadınların kurslara katılımını teşvik etmek amacıyla çocuk bakım hizmetleri ve esnek kurs saatleri gibi destekleyici mekanizmalar geliştirilmelidir. Kadınların mesleki becerilerini artırarak ekonomik bağımsızlık kazanmaları, onların topluma entegrasyonunu hızlandıracaktır.

Öte yandan, sosyal uyumu ve kültürel etkileşimi desteklemek adına kültürel etkinliklerin sayısı artırılmalı ve toplumlar arası diyalog fırsatları yaratılmalıdır. Sığınmacı bireylerin, ev sahibi toplumla ortak kültürel projelerde bir araya gelmesi hem önyargıları azaltacak hem de toplumsal barışı güçlendirecektir. Bu süreçte, Halk Eğitim Merkezleri'nin sağladığı destek programlarının sürdürülebilirliğini sağlamak ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliklerini güçlendirmek de kritik bir ihtiyaçtır.

Yaygın eğitim kurumları, bu gruba özel rehberlik hizmetleri ve temel seviyede kurslar düzenleyerek kapsayıcılığı artırmalıdır. Bu durum yaygın eğitim kurumlarının, eğitim düzeyi daha düşük bireyler için erişilebilirlik ve motivasyon artırıcı çalışmalara ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Örneğin, ilkokul ve ortaokul mezunu bireyler için daha temel seviyede kurslar ve rehberlik hizmetleri sunularak, bu gruptaki bireylerin eğitime katılımları teşvik edilmelidir. Yaygın eğitim fırsatlarının tanıtımı için dijital platformların etkin kullanımı ve geniş çaplı bilgilendirme kampanyalarına ihtiyaç duyulduğu kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

Adalı, T., & Türkyılmaz, A. S. (2020). Demographic Data on Syrians in Turkey: What do we know? *International Migration, 58*(3), 196-219.

Ahouga, Y. (2023). Managing migration by encompassing the role of the state: the IOM and the Migration Governance Framework *Research Handbook on the Institutions of Global Migration Governance*: Edward Elgar Publishing, 34-49.

Akar, S., & Erdoğdu, M. M. (2019). Syrian refugees in Turkey and integration problem ahead. *Journal of international migration and integration, 20*, 925-940.

Akbaş, S., & Ulutaş, Ç. Ü. (2018). Küresel fabrika kentinin görünmeyen işçileri: Denizli işgücü piyasasında Suriyeli göçmenler. *Çalışma ve Toplum, 1*(56), 167-192.

Akers, R. L., & Jennings, W. G. (2015). Social learning theory. *The handbook of criminological theory*, 230-240.

Akgündüz, Y. E., Van den Berg, M., & Hassink, W. (2015). The impact of refugee crises on host labor markets: The case of the Syrian refugee crisis in Turkey: IZA Discussion Papers.

Apak, H. (2014). Suriyeli sığınmacıların kente uyumları: Mardin örneği/Adaptation of the Syrian immigrants to urban: a case study of Mardin. *Mukaddime, 5*(2), 53-70.

Arendt, H., & Hill, M. A. (1979). On Hannah Arendt.

Arslan, İ., Bozgeyik, Y., & Alancıoğlu, E. (2017). Göçün Ekonomik Ve Toplumsal Yansımaları: Gaziantep'teki Suriyeli sığınmacılar Örneği/Socio-Economic Reflections of Migration: The Example of Syrian Immigrants in Gaziantep/نموذجا عنتاب غازي إلى السوريين هجرة للهجرة والاجتماعية الاقتصادية الانعكاسات. *İlahiyat Akademi, 4*, 129-148.

Aslan, C. (2024). Türkiye'nin Son Dönem sığınmacı ve Mülteci Deneyiminin Göç Teorileri Işığında Değerlendirmesi. *6. Internatıonal Lıberty Interdıscıplınary*

Studıes Conference Bildiri Kitapçığı, New York, 29 - 30 Aralık 2024, ss.175-184. https://www.libertyacademicbooks.com/congress (Erişim tarihi: 20.01.2025).

Atasü Topçuoğlu, R. (2012). Türkiye de sığınmacı çocukların profili sosyal politika ve sosyal hizmet önerileri hızlı değerlendirme araştırması, Hacettepe Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Bahadır, H., & Uçku, R. (2016). İzmir'in bir mahallesinde yaşayan 6-17 yaş arasındaki Suriyeli çocukların çalışma durumları ve çalışma durumlarını etkileyen etmenler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 30*(3), 117-124.

Barker, K. (2018). Private law, analytical philosophy and the modern value of Wesley Newcomb Hohfeld: a centennial appraisal. *Oxford journal of legal studies, 38*(3), 585-612.

Benhabib, S. (2012). The morality of migration. *The New York Times, 29*, 2012.

Benhabib, S., & Resnik, J. (2009). *Migrations and mobilities: citizenship, borders, and gender*: NYU Press.

Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied psychology, 46*(1), 5-34.

Bezuidenhout, M. M., Joubert, G., Hiemstra, L. A., & Struwig, M. C. (2009). Reasons for doctor migration from South Africa. *South African Family Practice, 51*(3), 211-215.

Böhning, W. R., & Schloeter-Paredes, M.-L. (1994). *Aid in place of migration?: selected contributions to an ILO-UNHCR meeting*: International Labour Organization.

Börü, N., & Boyaci, A. (2016). Sığınmacı öğrencilerin eğitim-öğretim ortamlarında karşılaştıkları sorunlar: eskişehir ili örneği. *Electronic Turkish Studies, 11*(14).

Cemal, Y. (2004). *Göç sosyolojisi*. Basım, Ankara: Anı Yayıncılık.

Çeçen, A. (1977). Türkiye'de halk eğitimi. *Eğitim ve Bilim, 2*(10).

Çelik Keskin, T., & Atay, D. (2023). Are Syrian children integrated into our education?: Turkish teachers' perspectives on the inclusive education project. *Diaspora, Indigenous, and Minority Education*, 1-14.

Çetin, İ. (2016). Türkiye'de Suriyeli Siğinmacilarin Sosyal Ve Kültürel Entegrasyonu. *Sosyoloji Dergisi, 34*, 197-222.

Çiçeksöğüt, A. (2017). Uluslararası göç hukuku perspektifinde yerinden edilmiş suriyeliler'in türkiye'deki statüsü. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6*(2), 1-20.

Danış, D., & Dikmen, H. (2022). Türkiye'de sığınmacı ve mülteci entegrasyonu: Politikalar, uygulamalar ve zorluklar. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21*, 24-45.

Davies, B. (2002). Thomas Aquinas. *A Companion to Philosophy in the Middle Ages*, 643.

De Haas, H., Castles, S., & Miller, M. J. (2019). *The age of migration: International population movements in the modern world*: Bloomsbury Publishing.

Deniz, A., & Özgür, E. M. (2010). Rusya'dan Türkiye'ye Ulusaşiri Göç: Antalya'daki Rus Göçmenler. *Ege Coğrafya Dergisi, 19*(1), 13-30.

Dillioğlu, B. (2015). Suriyeli mültecilerin entegrasyonu: Türkiye'nin eğitim ve istihdam politikaları. *Akademik Orta Doğu, 10*(1).

Duman, T. (2019). Toplumsal uyum için eğitimin önemi: Türkiye'deki Suriyeliler örneği. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, *41*, 343-368.

Duruel, M. (2016). Suriyeli sığınmacıların eğitim sorunu, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, *30,* 5:1399-1414.

Ehntholt, K. A., Smith, P. A., & Yule, W. (2005). School-based cognitive-behavioural therapy group intervention for refugee children who have experienced war-related trauma. *Clinical Child Psychology and Psychiatry, 10*(2), 235-250.

Emin, M. N. (2016). *Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi: Temel eğitim politikaları,* Seta Yayınları.

Erdoğan, M. M. (2015). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum*: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Eren, E. Y. (2016). Geçici koruma statüsü ve Türkiye'deki suriyelilere sağlanan hizmetlere ilişkin bir değerlendirme. *Middle East Journal of Refugee Studies, 1*(2), 109-139.

Ergül, E. (2022). Uluslararası hukuk ve Türk mevzuatında yabancı kavramı ve türleri.

Fidan, M. S., & Taş, A. (2023). Türkiye'de geçici koruma statüsünde yaşayan suriyeli sığınmacıların eğitim sorunları. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13*(1), 137-156.

Gadamer, H.-G. (1977). *Philosophical hermeneutics*: Univ of California Press.

Geiger, M., & Koch, M. (2018). World Organizations in Migration Politics: The International Organization for Migration. *Journal of International Organization Studies, 9*(1), 25-44.

Gibney, M. J. (2014). Political theory, ethics, and forced migration. *The Oxford handbook of refugee and forced migration studies*, 48-59.

Givens, T. E. (2007). Immigrant integration in Europe: Empirical research. *Annu. Rev. Polit. Sci., 10*(1), 67-83.

Gokce, A. T., & Acar, E. (2018). School principals' and teachers' problems related to the education of refugee students in Turkey. *European Journal of Educational Research, 7*(3), 473-484.

Grisez, G. G. (1958). Kant and Aquinas: Ethical Theory. *The Thomist: A Speculative Quarterly Review, 21*(1), 44-78.

Gülnar, B. (2011). Yabancı öğrencilerde kültürleşme ve medya kullanımı. *Global Media Journal, 2*(3), 51-68.

Harunoğulları, M. (2016). Suriyeli sığınmacı çocuk işçiler ve sorunları: Kilis örneği. *Göç Dergisi (GD), 3*(1), 29-63.

Hjern, A. (2012). Migration and public health: health in Sweden: the national public health report 2012. chapter 13. *Scandinavian journal of public health, 40*(9), 255-267.

Hyndman, P. (1987). The 1951 Convention definition of refugee: an appraisal with particular reference to the case of Sri Lankan Tamil applicants. *Hum. Rts. Q., 9*, 49.

İlgazi, A. (2019). Suriyeli sığınmacıların emek piyasasına etkileri Gaziantep ve Şanlıurfa Örneği. *Econharran, 3*(4), 93-123.

Jones, M. (2018). Lane, Melissa. Eco-Republic: What the Ancients Can Teach Us about Ethics, Virtue, and Sustainable Living. Princeton UP, 2012. 256 pp. Paperback 19.95, Hardcover 45.00. *Journal of Ecocriticism, 8*(1), 1-22.

Kap, D. (2014). Suriyeli mülteciler: Türkiye'nin müstakbel vatandaşları. *Akademik Perspektif, 1*(3), 30-35.

Karakuş, E. (2006). *Göç olgusu ve eğitime olumsuz etkileri (Sultanbeyli örneği).* Sakarya Universitesi (Turkey).

Karataş, K., & Ayyıldız, A. (2021). Bugünün Türkiye'sinde Göç Gerçeği: Küresel Hareketliliğin Neresindeyiz? *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13*(2).

Kesgin, B. (2022). Geçicilikten kalıcılığa suriyeli sığınmacılar ve uyum sorunu. *Anasay,* 19, 29-49.

Kiliç, G. (2014). *Göç konularının öğretiminde kullanılan yöntem-tekniklere ilişkin coğrafya öğretmenlerinin görüşleri: Ankara örneği.* Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

King, A. (2000). Thinking with Bourdieu against Bourdieu: A 'practical'critique of the habitus. *Sociological theory, 18*(3), 417-433.

King, R. (2013). Theories and typologies of migration: An overview and a primer.

Kirişci, K. (2014). *Syrian refugees and Turkey's challenges: Going beyond hospitality*: Brookings Washington, DC.

Kocadaş, B. (2018). Suriyeli sığınmacılar ve çalışma hayatı: Sorunlar, tespitler ve öneriler. *Sosyolojik Düşün, 3*(1), 1-13.

Koç, M., Görücü, İ., & Akbıyık, N. (2015). Suriyeli sığınmacılar ve istihdam problemleri. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, 5*(1), 63-94.

Kohli, R. K. (2014). ? Protecting Asylum Seeking Children on the Move? *Revue européenne des migrations internationales, 1*, 83-104.

Kymlicka, W. (2003). Immigration, Citizenship, Multiculturalism: Exploring the Links. *Political Quarterly, 74*.

MEB. (2017). Yabancı Diller Türkçe A1 Seviyesi Kurs Programı, https://ookgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_01/05115713_YabancY_Diller_YabancY_Diller_Turkce__A1_Seviyesi.pdf

Mazzola, D. (2018). The migrant crisis and philosophy of migration: reality, realism, ethics, University of Milan, Department of Philosophy.

Niederberger, A. (2023). Europe's Migration Policy Between a Global and Local Legitimation Crisis *Cosmopolitan Norms and European Values*, Routledge, 34-58.

Özel, S. (2020). Türkiye'deki Suriyelilerin hukuki statüsü. *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 17*(2), 709-734.

Petersen, W. (1958). A general typology of migration. *American sociological review, 23*(3), 256-266.

Portes, A., & Rumbaut, R. G. (2024). *Immigrant America: a portrait*: Univ of California Press.

Rumbaut, R. G., & Portes, A. (2001). *Ethnicities: Children of immigrants in America*: Univ of California Press.

Sager, A. (2016). An Introduction to the Ethics of Migration. *The Ethics and Politics of Immigration: Core Issues and Emerging Trends*, 1-10.

Sartre, J.-P. (1948). Existentialism and humanism (1947). *Philosophy: key texts, 115*, 106-116.

Sauter, W. (2020). *Aesthetics of Presence: Philosophical and Practical Reconsiderations*: Cambridge Scholars Publishing.

Simpson, N. B. (2022). Demographic and economic determinants of migration. *IZA World of Labor*.

Sülükçü, Y., & Savaş, O. (2018). Evaluation of the program regarding PICTES Turkish proficiency and scale development workshop report. *Erciyes Journal of Education, 2*(2), 59-74.

Şimşek, D. (2019). Türkiye'de Suriyeli mülteci entegrasyonu: Zorlukları ve olanakları. *Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi, 4*(2), 172-187.

Tamer, M. G. (2020). Mülteci ve sığınmacı yetişkinlere sunulan Türkçe dil öğretiminin halk eğitim merkezi öğretmenleri tarafından değerlendirilmesi (Trabzon Örneği). *Karadeniz Araştırmaları*, *65*, 97-115.

Taskın, P., & Erdemlı, O. (2018). Education for Syrian refugees: Problems faced by teachers in Turkey. *Eurasian Journal of Educational Research, 18*(75), 155-178.

Taş, H. Y., & Küçükoğlu, Ü. M. (2019). Türkiye'deki suriyeli sığınmacıların barınma sorunlarının incelenmesi. *TURAN: Stratejik Arastirmalar Merkezi, 11*(44), 565-571.

Taştan, C., & Çelik, Z. (2017). Türkiye'de Suriyeli çocukların eğitimi: Güçlükler ve öneriler. *Ankara: Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi*.

Terzioğlu, A. (2015). Hep bu Suriyelilerin yüzünden: İstanbul'daki sağlık çalışanlarının gözünden Suriyeli çocukların sağlığı. *Toplum ve Bilim*, *134*, 102-118.

Trinh, K. (2024). Levinas' Concept of the Face of Others and Its Ethical Responsibility Toward Strangers. *Authorea Preprints*.

Tsegay, S. M. (2023). International migration: definition, causes and effects. *Genealogy, 7*(3), 61.

Tunga, Y., Engin, G., & Çağıltay, K. (2020). Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitiminde karşılaşılan sorunlar üzerine bir alanyazın taraması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21*(1), 317-333.

Tüfekçi, E. (2011). *Post modern süreçte çalışma, değişen anlamı ve içeriği.* Sakarya Universitesi (Turkey).

Tümertekin, E., & Özgüç, N. (1998). Beşeri Coğrafya: İnsan, Kültür, Mekân, Çantay Kitabevi: İstanbul.

Türk, G. D. (2016). Türkiye'de Suriyeli Mültecilere Yönelik Sivil Toplum Kuruluşlarının Faaliyetlerine İlişkin Bir Değerlendirme. *Marmara İletişim Dergisi*, *25*, 145-157.

Uğurlu, Z. (2018). Suriyeli sığınmacı öğrencilerin okula uyum sorunlarının çözülmesi ve desteklenmesinde öğretmen etkisi. *Zorunlu göçler ve doğurduğu sosyal travmalar*, 178-242.

UNHCR, R. (2021). UNHCR RSD Procedural Standards-Interpretation in UNHCR RSD Procedures.

Ünsal, Y., & Baskan, G. (2021). The problems of teachers who have immigrant students in their classes and solutions. *Journal of Computer and Education Research, 9*(17), 199-224.

Valenta, M., Jakobsen, J., Župarić-Iljić, D., & Halilovich, H. (2020). Syrian refugee migration, transitions in migrant statuses and future scenarios of Syrian mobility. *Refugee Survey Quarterly, 39*(2), 153-176.

Van Liempt, I. (2009). *Ethics of Migration Research Methodology: Dealing with Vulnerable Immigrants*: Liverpool University Press.

Wallendorf, M., & Reilly, M. D. (1983). Ethnic migration, assimilation, and consumption. *Journal of Consumer Research, 10*(3), 292-302.

Yaylacı, F. G., Serpil, H., & Yaylacı, A. F. (2017). Paydaşların gözünden mülteci ve sığınmacılarda eğitim: Eskişehir örneği. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi, 22*, 101-117.

Yildiz, F. (2018). *Suriyeli sığınmacı çocukların eğitim sorunları ve entegrasyon süreçleri: Mersin örneği.* Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü.

Yüksekdağ, Y. (2022). 'Mağdur'Sığınmacının Temsili: Etik Odaklı Çerçeve ve Hak Temelli Bakış. *REFLEKTİF Sosyal Bilimler Dergisi, 3*(1), 91-107.

YUKK (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu) (2025). https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6458.pdf, Erişim tarihi: 20.01.2025.

https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/, Erişim tarihi: 17.11.2024

https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler, Erişim tarihi: 17.11.2024

EKLER

EK 1. Veri Toplama Formu

İyi Günler. Bu araştırma yüksek lisans tezim için "Türkiye'de Sığınmacıların-Mültecilerin Topluma Entegrasyonunda Yaygın Eğitim Kurumlarının Rolü"nün neler olduğunu tespit etmeyi amaçlamaktadır. Şimdi size soracağım sorulara vereceğiniz samimi yanıtlarla akademik bir çalışmaya katkı sağlamış olacaksınız. Katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederiz.

KİŞİSEL BİLGİLER

1. **Yaşınız:** .....
2. **Cinsiyetiniz:**
   ☐ Kadın
   ☐ Erkek
3. **Medeni Durumunuz:**
   ☐ Bekar
   ☐ Evli
   ☐ Dul
4. **Hangi yıl Türkiye'ye göç ettiniz?** .....
5. **Sığınmacı bir yetişkin olarak eğitim geçmişiniz ve tecrübeleriniz nelerdir?** (Geldiğiniz ülkede en son hangi okulu bitirdiniz?): .....

YAYGIN EĞİTİM PROGRAMLARI İLE İLGİLİ SORULAR

6. **Şimdiye kadar hangi yıllar arasında Halk Eğitim Merkezleri bünyesinde eğitim aldınız?**
   .....
7. **Halk Eğitim Merkezleri bünyesinde şu an devam etmekte olduğunuz kurs ya da kurslar nelerdir?**
   .....
8. **Şimdiye kadar Türkçe öğrenim kursu aldınız mı?**
   ☐ Evet → **Ne kadar süre aldınız?** .....
   ☐ Hayır
9. **Şu anda Türkçe yeterliliğinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?**

Türkçe Yeterliliği	**1. Başlangıç**	**2. Temel**	**3. Orta**	**4. İyi**	**5. Çok İyi**
Konuşma	☐	☐	☐	☐	☐
Yazma	☐	☐	☐	☐	☐

10. **Türkçeyi öğrenmek konusunda katıldığınız kursların katkısı nedir?** Türkçe öğreniminize bu kursların katkısı hakkında neler söyleyebilirsiniz?
    .....

YAYGIN EĞİTİM PROGRAMLARINA KATILIM BOYUTU

11. **Tecrübeli bir yetişkin olarak size göre yetişkinlerin gerçek eğitim ihtiyaçları nelerdir?**
    (Kısaca, yetişkinlere onların esas ihtiyacı olan ne tür kurslar verilmelidir?):
    .....
12. **Bu yaygın eğitim programına kaydolmaya karar vermenize ne sebep oldu?**
    .....
13. **Bu programa ilk başladığınızda kendinizi nasıl hissettiniz?**
    Bana bu programda olduğunuz için kendinizi iyi hissetmenizi sağlayan bir deneyimden bahsederseniz ne söylersiniz?
    .....
14. **Siz buradaki eğitim fırsatlarına erişiminizi nasıl sağlıyorsunuz?**
    Bu tür kursların varlığından nasıl haberdar oldunuz?
    .....
15. **Yetişkin Eğitim Programları gibi kurslara gitmek size ya da ailenize toplumsal hayatta katılmada ne tür avantajlar sağladı?**
    .....
16. **Geldiğiniz ülkede daha önce aldığınız eğitim ile bu ülkede aldığınız eğitimi karşılaştırırsanız, benzerlikleri ve farklılıkları nelerdir?**

- **Benzerlikler:** .....
- **Farklılıklar:** .....

KÜLTÜREL FARKINDALIK

17. **Türkiye'nin kültürünü ve geleneklerini öğrenmek/tanımak ister misiniz?**
    ☐ Evet
    ☐ Hayır
    ☐ Diğer: .....

ENTEGRASYON SÜREÇLERİ BİLGİSİ

18. **Hiç "aslında ev sahibi bu halkla iletişim kurdukça burayı sevdim" dediğiniz oluyor mu?**
    Bu duygularınızın gelişmesini sağlayan yaşantınızdan örnekler paylaşır mısınız?:
    .....

PSİKOLOJİK VE SOSYAL DESTEK BOYUTU

19. **Psikolojik olarak sizi iyi hissettiren insanların var olduğunu düşünüyor musunuz?**
    Bu konudaki yaşantı ve duygularınızı paylaşır mısınız?:
    .....

BİREYSEL FAKTÖRLER BOYUTU

20. **Türkçe konuşabilme yetiniz arttıkça kendinizi diğer sığınmacılardan avantajlı hissettiğiniz söylenebilir mi?**
    ☐ Evet
    ☐ Hayır
    ☐ Kısmen

21**. Sizi ayakta tutacak geleceğe yönelik hayaller kurar mısınız? Örneğin ne tür hayalleriniz olur?**